

HONDARRIBIA

40. zenbakia

UDAL EUSKARA - KONTSEILUA

125 pta.

1990. iraila

HONDARRIBIA

HIRI OSO PRESTU, OSO LEIAL, OSO ADORETSU ETA BETI OSO
ZINTZOKO UDAL TXIT GORENAK, ELKARTEEN LAGUNTZAZ AN-
TOLATUTA, 1990EKO IRAILAREN 6, 7, 8, 9, 10 ETA 11AN,
GUADALUPEKO AMABIRJINAREN OMENEZ OSPATUKO DIREN

JAIEEN EGITARAUA

IRAILAK 6- OSTEGUNA

Goizeko hamarretan. - Haurren krosa Hondartzako kiroldegian. Klink
Elkartek antolatua.

Egurdiko hamabietan. - Erraldi eta buruhandiak kalez kale ibiliko dira
bistulariekin batera.

Arratsaldeko lauretan. - Haurrentzat margo lehiaketa Gipuzkoa Plazan.
Klink Elkarteak antolatua.

Arratsaldeko seiretan. - ALTZORRAREN BILA, San Pedro Kalean hasita.

Gauko hamar t'erdietan. - Alardean parte hartuko duten Kantine-
ren Karroza, San Kristobal plazatik irten eta hiriko kaleetan zehar ibiliko da.
Klink Elkarteak antolatua.

Gauko hamalaketatik goizaldeko hiruetara. - TIRRITARRAK Fanfarrea
kalez kale ibiliko da.

Gauko hamabietan. - Dantzaldia Santiago Kalean -NERBION- orkestra-
rekin.

IRAILAK 7 - OSTIRALA

Goizeko bederatzietatik arratsaldeko zazpietara. - Hondarribiko jaiak VI
Futbol Txapelketa - Bentan, kirol taldeak antolatua.

Goizeko hamaika t'erdietan. - Haurren danborrada, Erraldi eta Bu-
ruhandiekin batera Mendelu Auzotik abiatuko da eta Amute -Kosta eta
Santa Engraziatik igaro ondoren Herriko Kaleetan amaituko du bere ibilaldia.
Amute - Kosta Auzo Elkarteak antolatua.

Egurdiko hamabietan. - Suziri eta kanpaihotsez Hiriko Jaiak hasiera
emango da.

Bitartean, Txistulariekin Hiriko Kaleak alaituko dituzte TITI- BILITI doinuak
1638ko hiri sartzalearen oroitzapenetan.

Arratsaldeko seiretan. - I SKATES Txapelketa Hondartzako Kiroldegian.
DYA - k antolatua.

Arratsaldeko sei t'erdietan. - Hondarribiko Hiri Musika Banda kalez kale
ibiliko da TITIBILITI joaz.

Arratsaldeko zortzietan. - TEDEUM ETA SALBEA Jaskunde eta Saga-
rondoko Ama Birjaren Eliz Nagusian Udal Agintariak bertan direla,
Parrokiako Abeslariak Eslava -ren SALBEA abestuko dute.

Bitartean, uteroko fusil eta kanoi dantadak entzungo dira Eliz - atarian.
Elizgizona amaitzen Hama Plazan Udalkideak AURRESKUA dantzatuko
dute hondamiar guztien omenez.

Ondoren Alkateak Aginte -Makila emango dio Alardeko Buruzagaria eta
berehala Alardean parte hartuko duen danborradaren kalejira.
Une berean Harresian zehar antortxak piztuko dira.

Gauko hamarretan. - Gipuzkoa Plazan «Festival Walt Disney» izeneko
filmea emango da. Gaztedi Kontseiluak antolatua.

IRAILAK 8- LARUNBATA

Goizeko bostetan. - ALBORADA, Musika Bandak antolatua.
Goizeko seietan. - Hondarribiko Hiri Musika Banda eta Danborradaren
Diana.

Goizeko zortzi t'erdietan. - Gemikako Arbola Plazan, Alardean parte
hartuko duten Korpania guztiak bilduko dira.

Goizeko bederatzietan. - ALARDEA, bere Buruzagi, Ofizial eta Kantine-
ekin, Gemikako Arbola Plazatik irten eta Hama Plazara joango da. Hiriko
Banderak hartu ondoren, Udalkide eta Elizgizonen elkarturik Guadalupe-
rantza abiatuko da, 1889ko maiatzaren 22an Hiri honi eman zitzaizkien
kanoi eta fusilen hotsez, Guadalupe Meza Nagusia emango da.

Egurdiko hamabi t'erdietan. - Irungo Musika Bandak, Jose Antonio
Canoura Jauren gidaritzapean kontzertu bat eskainiko du Gipuzkoa
Plazan.

Arratsaldeko bost t'erdietan. - ALARDEA herria itzuliko da uteroko
kanoi eta fusil dardaren giro zaratzatuan.

Egun horretako hogeiatalau orduetan Bidasoako Iratizaleen Elkarteak
«Hondarribiko Hiri hogeiatalau ordu» izeneko lehiaketa antolatuko du,
mundu osoko iratizaleekin hitz eginez eta beraien gure Jaiak eta Historia-
ren berri emanez. Emisora Guadalupeko Santutegi ondoan jarriko dira.

Gauko hamarretatik goizaldeko orduiaki arte. - Dantzaldia Zumardian
«IMAGEN» taldearekin. Tartean ZEZEN SUZOKA.

Gauko hamabietatik goizaldeko laueta. - «Los Incensables» fanfarrea
kalez kale ibiliko da.

Goizaldeko ordubetatik seietara. - Berbera Bentan AIZEA Taldearekin.
Tartean, goizaldeko hiruak aldera Soka Muturra.

IRAILAK 9 IGANDEA

Goizeko bederatzietan. - Dultzainero goiz - eresia.

Goizeko hamarretan. - Lurralde mailako «Hondarribiko Hiri XIX. Plater
Troketak» Azen Elkarteak antolatua.

Ordu berean. - Hondarribiko Hiria VIII. Binakako Eskupilota Txapelketa Jostaldi Pilotalekuan. - Pilota Eskolak antolatua.

Goizeko hamaietan. - Erraldi eta Buruhandiak dultzainerekin batera kalez kale ibiliko dira.

Egurdiko hamaietan. - Haur Jaialdia Bentan. - DYA k. antolatua.

Egurdiko hamabi ertdietan. - SOKAMUTURRA Kale Nagusia.

Arratsaldeko laurretan. - Haur jaialdiaren jarraipena Bentan.

Arratsaldeko bostetan. - XXV Dantza askatu Txapelketa Zumardian, Udai Musika Eskolak antolatua. Bentan, surten antolatutako lehiaketa sari luak izan diren ORRIPEKO eta ARIN ARIN joko direlarik.

Ordu berean. - IX Toka Txapelketa Butron Pasealekuan. - Mariakxa Elkarateak antolatua.

Arratsaldeko sei etan. - Patata- torila lehiaketa San Pedro Kalean, haur eta emakumeentzat. - Alaki Elkarateak antolatua.

Arratsaldeko zortietan. - «IKUSGARRI TALDEA» izeneko dantza talde bizkaitarraren saioa Gipuzkoa Plazan. Eskifaiak antolatua.

Gauko hamar ertdietan. - OSKORRI Taldearen saioa Arma Plazan.

Gauko hamaietan. - Arma Plazan Su Artifizialak eta ZEZEN SUZKOA. Ondoren OSKORRI Taldeak jarraituko du.

Gauko hamaietan. - San Pedro Kalean «SAIZAR ANAIK» Trikititriak. - Mariakxa Elkarateak antolatua.

Gauko hamabietatik goizaldeko lauetara. - Dantzaldia Bentan. - «NERVION» taldearekin.

IRAILAK 10 ASTELEHENA

Goizeko zortzi ertdietan. - Udai Musika Eskolako Txistulariek «Seguraren Alborada» joko dute.

Goizeko hamarretan. - Meza Nagusia Jasokunde eta Sagarrondoko Ama Birjinaren Elizan, 1638ko sei etazan hil zirenen eta gure barruko tradizioengatik beuren bizia eman zuten gutziaren alde.

Goizeko hamaietan. - Erraldi eta Buruhandiak Txistulariekin batera kalez kale ibiliko dira.

Egurdiko hamabi ertdietan. - SOKAMUTURRA Bentan.

Ordu baten ertdietan. - ARRANTZALEEN EGUNAREN hasiera (bertsolariak, trikititriak etab.) Bentan.

Ordu baten ertdietan. - Adinekoen bakaria Klink Elkarateak antolatua, Gipuzkoako Kutxa eta Udaleraren laguntzarekin. - Lekua: Jostaldi Pilotalekua. - Elkarate horretako Txarangak jarraituko du.

Ordu berean. - Herri-bakaria Kofradian, Arrantzaleek antolatua.

Arratsaldeko lauetatik sei etara. - Herri mailako Plater Tiroketa San Telmo Tiro Zelaian. - Azen Elkarateak antolatua.

Arratsaldeko 7.30etan. - Txanpako Akordeoi Taldearen Kontzertua, Ama Guadalupeko Ikastetxeko Aretan.

Gauko hamarretan. - MIKEL LABOA-ren Kantaldia Bentan. Amutzak eta AEK-k antolatua.

Gauko hamaietan. - Berbera Bentan MINXORRIAK Taldearekin. Amutzak eta AEK-k antolatua.

IRAILAK 11 ASTEARTEA

Goizeko bederatzietan. - Kontzertuan parte hartuko duten bistulariak kalez kale ibiliko dira.

Goizeko bederatzietan. - BASERRITARREN EGUNA. Ganadu fruitu eta

Goizeko hamaietan. - Erraldi eta Buruhandiak kalez kale ibiliko dira. - Dultzainerekin batera.

Hamabiak laurden gutxitan. - Bertsolariak -1. saioa Zumardian.

Hamabiak eta laurdenetan. - XXVI Txistulari Kontzertua Gipuzkoa Plazan. Udai Musika Eskolak antolatua.

Ordu baten eta laurdenetan. - Bertsolariak - 2. saioa Zumardian.

Arratsaldeko bostetan. - JBASERRITARREN EGUNA Zumardian (aizkolariak, harrasotzaileak, nolan-jokak, ahan-apostua, trikititriak etab.) Jaizubia eta Santiagobro Elkarateak antolatua.

Arratsaldeko sei etan. - Haur Jaialdia, BIHAR Taldearekin (txokolatada eta txontxongiloak) (Kai Zaharrean, Mariakxa Elkarateak antolatua.

Arratsaldeko zazpitan. - Profesionalen arteko Eskuzko Pilota Partidua Jostaldi Pilotalekuan. - Pilota Eskolak antolatua.

Arratsaldeko zortietan. - Kalejira Zumardik San Pedro Kalea HERRI-TARRAK TALDEAREKIN.

Gauko hamar ertdietan. - Berbera Bentan EGAN Taldearekin DYA-k antolatua.

Gauko hamaietan. - Butron Pasealekuan Su Artifizialak eta ondoren ZEZEN SUZKOA.

Gauko hamarretatik hamabietara. - Trikititriak San Pedro Kalean. Jaizubia eta Santiagobro Elkarateak antolatua.

BESTE EKINTZA BATZUK

Abuztuak 31 (Ostirala)

Arratsaldeko sei ertdietan eta zortietan. - Hondarribiko Hiria- XII Eskubalo Txapelketaren finalerdia jostaldi Pilotalekuan. Eskubalo Taldeak antolatua.

Irailak 1 (larunbata)

Arratsaldeko sei etan eta zazpi ertdietan. - Hondarribiko Hiria- XII Eskubalo Txapelketa finala Jostaldi Pilotalekuan. Eskubalo Taldeak antolatua.

Irailak 1 (larunbata)

Arratsaldeko sei ertdietan. - XIII Guadalupe-igerria Zumardik aterata, maila gutziatarako. Bidasoa At. Taldeak antolatua.

Gauko hamar ertdietan. - Hondarribiko Hiria Musika Bandaren Jailetako Kontzertu Berezia, bentan Alardeko Kantinerekin opariak eskaintza zaielarik.

Irailak 2 (Igandea)

Goizeko hamarretan. - Jostaldi Pilotalekuan. - Hondarribiko Hiria, VII Binakako Eskupilota Txapelketaren jarraipena. Pilota Eskolak antolatua.

Arratsaldeko lauetan. - «Hondarribia Saria» - I Piraguen Estropada Bentan. Kanoa Taldeak antolatua.

Irailak 16 (Igandea)

Goizeko hamaietan. - Hondarribiko Hiria III Judo Txapelketa Haurrentzat Gipuzkoa Plazan. Hondarribiko Judo Elkarateak antolatua.

Irailak 22 (Larunbata)

Arratsaldeko bostetan eta zazpitan. - Hondarribiko Jaiak - XIV Saskibalo Txapelketaren 1. eta 2. Finalerdia Jostaldi Pilotalekuan. Basket Elkarateak antolatua.

Irailak 23 (Igandea)

Goizeko hamarretan eta egurdiko hamaietan. - XIV Saskibalo Txapelketaren 3. eta 4. postuak lortzeko partidua eta Txapelketaren Finala. Jostaldi Pilotalekuan.

AURKIBIDEA

AZALA, Jose Grazenea

Jai Egitaraua	2
Aurkibidea	4
Alkatearen agurra	4
"Gotti", Mayi Iza	5
Goizean goiz itsas bazterrean hankutsik,	
Lourdes Zubeldia	6
Kantineraren paltarra, J. J. Lapitz	7
Guadalupeko Ama eta Unamuno,	
Martin Ugalde	8
Hondarribiko hilari biribila,	
Juan San Martin	9
Mendeurrenak direla eta: Juan Basurko,	
Tx. Sagartzazu	10
"Ama Guadalupekoa" etxean nagusi	12
Demografia	12
"Tailandia", Jesusmar	
Mendizabal	13
BLAGAN	
Xabier Busto, Txomin Sagartzazu	14
Maria Jesus Berroteran,	
J. A. Letamendia	18
Bandera urdina, bai eta ez	22
Karmen Yartzia, 100 urteko amona	22
Aurtengo kantinerak	24
"Izurde", Hondarribiko itsas hondoak	
ezagutzeko bidea, P. Riezu	28
Txokonaren larritsunak,	
Lourdes Zubeldia	30
Xakatiak eta zapurrizak	31
"Pisti-plasta", Beien Oronoz	32
Euskeraren besoeetan, M. Iturbe	33
"Piru-Miru" lehiaketa	34
Goiko-Errotarako asmaoa,	
Joxe Juan Bereau	35
Hondarribiko Herri Euskaltegia	36
Lizarrako Foruak 900 urte bete dituela	
eta, "Amalur"	38
Udal Irakaskuntza XVIII mendean	40
Hondarribiko euskara: bokalismoa,	
J. A. Letamendia	42
1990eko jaietako aurrekontua	46

Irargariak: Nerea Bello eta	
Garbiñe Garmendia	
Argitaratzaldea: Udal Euskara-Kontseilua	
Inprimategia: Rogelio Fernández,	
Juan Arana, 27, Irún.	
Fotokonposizioa: Photo Line eta	
Orotex.	
Legezko gordailua: S.S. 122/86.	
Prezioa: 125 pezeta.	

ALKATEAREN AGURRA

Herrikoidek:

Poz handia da neretzat, "HONDARRIBIA" aldizkariaren berrogeigarren zenbakia kaleratzen dugun honetan, nere agurra bidali eta Ama Birjinaren omenez datozkigun jai hauetan parte hartzera dei egitea.

Hamabigarren aldia delarik, lehendabizi hartako ilusio berberaz edo handiagoz doakizue nere agurra. Udalak herriko elkarrekin batean aurtengo festetarako antolatutako duen programarekin batean. Denoi. Bertan zaudeteno eta, bereziki, halabeharrik urrunduta herri minetz kanpoan zaretenoi.

Urte urte ari gaituzue euskararen aldeko eginehela hobetu eta indartu nahian. Literatur lehiaketak, aldizkaria, euskararen aldeko kontzientziatze kanpainak, erakusketak, eskolarteko ekintzak eta jaialdiekin batean, hor daude gero-ra begira, euskarari cinari sendoa eman nahiz,

bestelako ekintza isil eta iraunkorragoak ere: azterketa soziolinguistikoa, Euskaltegia, eta Udal letxeko langileen hizkuntz eskakizunen finkatzea. Aurtan ere, lehenagoak utzi gabe, badi Udalak eginkizun berriak, besteak beste, Hondarribiaren toponimiak azterketa orokorrari ekitea eta Euskararen erabilpena Udal bizitza osoan arautuko duen Udal Ordenantza egitea.

Besteetan bezala ekintza hauek ere herri-tarren partaidetza eskatuko dute, denon eskuelan eta ardurapean baitago euskararen etorkizuna.

Horrela izango delakoan, har ezazue zuen alkatearen agurrak berorea.

**GURE AMA GUADALUPEKOA!
GORA HONDARRIBIA!**

Zuen Alkatea
Alfonso Manuel Oronoz Aguirre

OHARRAK

TXANDAKO BOTIKAK

Irailak	3 - 9: Iraola
	10 - 16: Erauskin
	17 - 23: Mayi
	24 - 30: Iraola eta Fiz

Urriak	1 - 7: Erauskin
	8 - 14: Mayi
	15 - 21: Iraola
	22 - 28: Erauskin eta Fiz

Mayi, Alm. Alonso Kalean - 64 21 91
Iraola, J. Ugarte Kalean - 64 10 27
Erauskin, S. Pedro Kalean - 64 10 18
Fiz, Donostia Kalean - 64 43 16

TXANDAKO OKINDEGIAK

Irailak	9: Garmendia
	16: Martinez
	23: Arratibel
	30: Garmendia

Urriak	7: Martinez
	12: Arratibel
	14: Garmendia
	21: Martinez
	28: Arratibel

Arratibel, Zubietza Kalean - 64 19 75
Garmendia, Santiago Kalean - 64 11 36
Martinez, Kale Nagusia - 64 12 12

EUSKARAZKO MEZAK

Egunero arratsaldeko 7etan Portuan

LARUNBATETAN:
Arratsaldeko 7.30etan Portuan

IGANDEETAN:

Goizeko	8.30etan Betherranetan
	9etan Amuten
	9.30etan Guadalupen
	11etan Portuan

"GOTTI"

Doitua: Juana Biventa Olabe

Begiratuaz gure ingurura
pentsamentu hau datorkit burura:
aspaldi hontan dena gorantza
zitu bizian dijoa, antza;
zergatik ote?

Landare denak ez dira ote,
baltutan ez da guretzat kalte.

Hor daduzkagu Irak eta Kuwait
munduari sortuz buruauzte zenbait,
jende guztia zaigu aztora
ta gasolinak egin du gora.
Petrolio
-arabiarren ilusioa-
da garestitze honen zioa.

Bumkengatik hainbat istori,
bestetan gertatu izan da hori:
gera dela ta joango gera
gu ere gotti, Guadalupera,
han ospatzera
nahiz ta frantsesak bota nahi behera
herriak egin zuela aurrera.

Beste zertxobait gora joan zen
jetsi ere bai oker edo zuzen;
hondartzako banderaz ari naiz,
ahotan eduki duguna maiz.
Zapi urdina,
herriaren ezaugarri fina,
kiderretik da alde egina.

Haga gainean zegoena zut
orain ez dago han, joan da, arrut!
Baina etorri dira besteak
Euskal Air konpainia gazteak
reaktoreak
jarri balt ditu, hain dotoreak,
aidez ibiltzen diren loreak.

Hegazkin hauek hegaz aidean
gora joatearekin batean
zabalduko da gure izena,
herria eta herritarrena.
Hondarribia,
gure sorleku mailagarria,
izango dugu goian jarria.

Aide batera eta bestera
ikusirika hainbat gora behera,
nahiz hasieran ibili dudun
hauze da nik gaur esango dudun
azkenekoa,
bukatzeko derrigorrezkoa:
Gora Ama Guadalupekoa!

Hondarribia, 1990eko Abuztua.

MAYI IZA

E
electromuebles
GEURIA

Festak ondo pasako dituzuelakoan,
Zorionak!

IRUN
K/ Fuenterrabia
Telf. 61.50.08

HONDARRIBIA
San Pedro, 8
Telf. 64.33.86

Lupe

ARRAIK

Arrosela, legatza, antxua, atuna,
Zerbait gehiago behar?
Aurreko baratz urdin horrek
ematen dio Luperi
bere barazki ederrenak.

Tel.: 64.42.56 - 64.41.59
64.24.52 (etxekoa)
Portuko elizaren parean
HONDARRIBIA

Gaxen

CROISSANTEGIA

*Bertatik ateratzen den
usaia erabakiko du
gure pasua
non bukatuko den.*

Matxin Artzu, 1
HONDARRIBIA

R. MENDIZABAL

HARAGITEGIA
URDATEGIA

Jaietan, arraunian eta beti:
AUPA ONYARBI!!

Ondo pasa jaietan!

Tel.: 64.14.53
Arna Plaza
HONDARRIBIA

GOIZEAN GOIZ ITSAS BAZTERREAN HANKUTSIK

Uda ederraren erdian aurkitzen gara; inguru guzietara begiratu besterik-ez dago bere jantzi ederrak ikusteko. Berexiki laztanduak izan gara hondarribiarrak, herri koskor polit honetan jaio garenok.

Biñon berak eskeintzen dizkigun hainbat edertasun, bai al dakigu gozatzen? Nabaritzen dudanez ez hainbestek, nahiz eta herritar goiztarrek gehituz doazen itsas bazterreko ibiltarien artean.

Zein gauza ederra, goizean goizik, ixiltasuna lagun duzula, inor txo ere ez hondartzan, ehuntalako multzotan itsas txoriak bakarrik, beren neken atsedena hartzen, aurrez aurre itsaso zabal kizkurrean eguzkiak ipintzen dizkion pitxi dizdiratsua agertzen direla. Izadiak gure alder-

di hauetan sortarazi dituen hainbat txorin bostu desberdinak entzunez. Uraren joan-etorriak sortzen dituen ispilu irudi garbiak. Behin eta berrin olatuak beren mugak topatzearekin sortzen duten doinuak... Hainbat sentipen eta ikusmira, idazten erraxak ez zaizkigunak. Edertasun guzi hauek begiratzean, gizonaren ezaguera eta misterioa topatzeraino bideratzen zara. Xeguru zaude ez zarela zure biziko kezka haundienarekin ere, titare balen urarekin ittoko, baldin eta itsaso zabal, eder eta sakon horri aurrez begiratzeko badiozu.

Osasun aldetik zer esanik ez, hondartzak eta itsasoko urak eskeintzen dizkiguten hainbat laguntza gogoan harturik. Donostiako mediku famoso bat ez da asperten esaten zein ona zaigun guziori hondar bustian ibiltzea.

Hizurrak gogortzen hasiak ditugunoi gimnasia egitea zail samarra zaigularik, harritzeko moduan laguntzen du idorrean egingo ez genituzkeen mogimenduak egiten itsas uretan ibiltzeak. Hain ohituak gaude diruz ordaintzen dena bakarrik baloratzen, hurbil eta eroso ditugu aberastasun hauek ez ditugula bizitzen. Zuri nago hondartzako sarreretan 500 pezeta kobratuko baltuzte (herritarrek bakarrik gelditzen garenen) pertsona andana luzeak izango liratekeela sarrera bakotxean.

Lehen aipatu dugun ezin ukatuzko errealtatea, hau da, giza ezaguera eta misterioaren nahastura horretan, guztiarekin batera doaz gure eguneroko bizi giroa, hala nola herriko festen zurrumurruak: -Badakizu zein faki den kantinera? Halakoen alaba. -Bai? No fastidies. Bueno, arpegia polita diñ, bai, miñon un poco torsidos los pies, ez?.

Mutil koskor berriak hasiko dira laixter jo ta ke beren nota faltuekin, halik eta doinua ondo atera arte. Etzeko andreak ere beren konjeladoreetan nafiña goxuak sartzen, festa inguruko garestitasunak ez harrapatzeko. Erdi ixilka gizonak ere beren eskopeten herdoia eta hautsak kentzen.

Ase gailtezen guztiok festa hauek eskeintzen dizkiguten alaitasun, ilusio eta gaztelasunaren umoreaz, bizitzak dituen alderdi gogor eta txarrak alde batera utzirik. Hauek uxatzeko zoz goizean goiz Guadalupeko eliz aurreko balkoira eta begiraiozu zure herri polit eta ederrari. A ze betekada...!

Lourdes Zubeldia

KUTXA

ETXE BARRUKO PROIEKTUAK
DEKORAZIOA
MUEBLE EDO HALTZARIAK

Itsas Argi Pasealekua, 3
HONDARRIBIA

Garoa

ESTETIKA GELA

BITXIAK
PERFUMEAK
KONPLEMENDUAK

Tel.: (943) 64.50.07
Itsas Argi Pasealekua, 6
20280 - HONDARRIBIA

Venezia Bar

Alde Zaharrean ere
bada girorik!
Etor zaitez!
ZORIONAK!

Kale Nagusia, 2
HONDARRIBIA

KANTINERAK ETA BEREN PATTARRA

Kantinerak trailaren 8an eraman behar duen jakieran ezin besteko osagarria da kupeltxoa, bere zeregina erudia.

Hiztegiaren arabera, kantinera da «tropari edaria banatu behar dion emakumea, baita gerra aldiaren ere».

Uste dut mobilizazio garaian kupel, zahagi eta bestetan zegoen ardoa, ura, edo beste edozein edari, abereen bizkarrean eramanda, kantinerak serbitu, eta behar bada razionatu, baizik ez zuela egingo, ez dut uste edaria garraiatzeko lan astuna emakumearen gain geldituko zenik. Gure kasuan, konpainia bakoitzaren aurrekaldean txairo doan neska xotilaren egitekoa litro bat ardo eta 250 gramo ogi. Udak bataioiko kideei dohainik emanak, banatzea izango zela uste dut. Kalderozaleek udaldekideek

jarritako kupelatik garraiatuko zuten eta ondoren kantinerak partiketa doia egingo zuen. Alegia, kupeltxoa simbolo hutsa baizik ez zela. Baina aspaldi batean gauzak ez omen ziren horrela.

Irakur dezagun Serapio Mujika artxiberoak 1900ko Abuztuaren Olegario Laborda alkateari eman zion lanean diena, Florentino Portuk «Fuenterrabia, Notas Históricas y Curiosidades hasta 1969» liburuan jaso zunez. 1638ko setioaren altxamendua aipatu ondoren nolakoa zen Alardea joan den mendean esaten digu: «Konpainia bakoitzarekin ere kantinera joan ohi da, kapelu gorri polki jantzita, kolore bizitako gona motza, ertzean zerrenda zabala duela, panilazko gorputza galoiz apaindua, eta bota horiak polainadunak. Gainera, uhal sendo batek zintzilik, pattar kupeltxo bat eramaten du

alboan, atsedendaldietan soldaduei «kusota» emateko, eta abaniko bat eskuinean, irekita, haizea emateko, eta, ibita, besoari aire martzialeraz eragiten laguntzeko, edota soldaduaurren aurpegian erortzeko, pattarraren aitaziazko gaildeetan gehiegiz hurbiltzen denean... Kantinerari, konpainiak jatzeez gainera, erroskila sorta erregalatzen diote urtero, Guadalupeatik banda gisan jarrita jaisten duena.»

Esandakoetatik, aspaldi batean kupeltxoak handiagoak zirela alera daiteke, eta pattarrak beteak, konpainiako kristauak ibildaldian zehar plakiyak jo ez zitzen.

Nahiz eta garai hartan konpainietan lagun gubioa izan (18 haxero, 20 danborrero unitatea 1020an sortu zenean...), pentsatzekoa da, batzuetan betetzen ez bazen behintzat, bost bat litro edukiko zituela gubioenez.

Deskarga arteko «tupito»-aren ohitura galdu da, baita «kuxota» deituraren bitxia ere. Gustatuko litzaidake aldizkari honetako lankide ikertzailearen batek, etimologia aurkituz gero, ahal balitz, herriko hiztegiaren sartuko balu.

Ardo litro hori, razio ederra, alajainkoa! Herriko Etxeak bakoitzari emana, oidium eta filoxera herriko mahastiak hondatu aurreko txakolina ote zen?

Baliteke bataioaierantzat hala izatea, garbi dago, ordea, apaizek eta agintariak, meza aurretik, tantan ez zutela dastiatzen: «Guadalupe-ira iritsitakoan elizgizona eta udaldekideek salda bat jerez kopatxo batekin hartzen dute ostatuan, indarrak zuzpertzeko...» Kronikariarik ez digu esaten nolako oidorua izaten zen ostatukoa, goiko desfilera bukatu ondokoa, baina segur aski erresistentziako plater batzuz izango zituen, arraisaleko ibildaldian airoso eta tenle desfilatzen laguntzeko.

Gaur egun, apaizek eta zinegotziek, ia denek, soldaderen jarraitzen dute, eta, Errioxako jerezetik paso eginik, tortila edo txerok xerrada ogitardeka jaten dute.

Otordu ofiziala, aldi labur batez afari bihurturik, desagertu egin zen. Zer dela eta?

Juan Jose Lapitz

Arroka-Berri

ERRETEGIA

Jaiak ondo pasa
eta txintxo ibili

Faroko Bidea
Tel.: 64.27.12
HONDARRIBIA

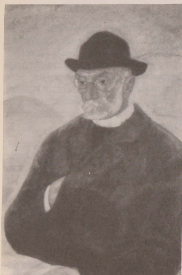
ANTXIÑA

TABERNA - JATETXEA

Arma plaza, 2
Tel.: 64.18.80
HONDARRIBIA

GUADALUPEKO AMA ETA UNAMUNO

Unamuno (Vázquez Díaz)

Jakina denez, Guadalupeko Amaren debozioa Extremaduran sortu zen; Espainiako lurralde honetan dagoen Guadalupe izeneko herria, hain xuxen, eta Guadalupejo izena duen ibai-bazterrean.

Unamuno joan zen oporraiak batean bisitatuzera; lagunekin, gehienetan Espainian eta Portugalen ikustaldi hauek ("Tierras, andanzas y visiones", Aguilar, 1953) egin ohi zituen bezala. Askotan ermaten dut nire bidaletan irakurtzeko, ia 700 orrialdeko liburuak bera neurritz oso egokia delako, eta neuk kritikatu izan dudako gure herriko gizon handi honen asmoak, irizikiak eta grinak ezagutzeko jakingarri zaidalako.

Bere poesian, saio serioetan, nivoletan eta antzerkian ez bezala agertzen baitira.

Oinez igo zen mendiaratean gora, askotan egiten zuen modura, eta itzulera gurti edo karro baten gainean egin zuen.

Jakingarriak dira mende honen hasieran (1909?) egin zituen oharak:

Bidetik heltzerakoan ikusi zuen han goien Jeronimonen ordeak XIV nean eraikia izan zen monastegiaren haundiera, Guadalupe herriaz inguratua.

Amabirjinen irudia bera, behiaren atzetik zihoran abeltzain batek aurkitu omen zuen. Hemen ez da gordetzen Arantzazuko agerpenaren misteriorik, baizik eta Sevillatik mairuengandik ihesi zetozen elizgizonek utzi omen zuten menditarako toki ezkutuan. Bertako liburuetan esaten dena, zera da, San Gregorio Magno Aitasantuak Sevillako artzapezpikua zen San Leandron bidalia izan zela, aidanaz. Eta monastegiko eliz ederrean jarri zutela herriak gurtu zezan.

Unamuno berak esaten du, maiz gertatzen zaion gisa, hantxe aurkituko zukeela agian bera beti bila zebilen bizileku baketsua.

Bake horren bila, (edo erostera!), dio nere maliziak) elortzen omen ziren Ameriketatik itzultzen ziren aberats handiak Amabirjinari bilixiak eskaintzera han ikusi zuen Unamunok beste eskaintzen artean Felipe II. ak urrez eta harri preziatuak apaindutako kapa ederra, eta Jeronimoak, fraileek, erregeak berak baino handi eta ederragoa (!) eskaini zitena ere bai. Unamunori ez zaio ategin aberastasun arranditsu hau, eta zera dio, nahiago litzukeela berak eliz hartan gordeak zeuden eskuz iduriztatutako izan ziren

Koroko liburuak, behar bada liburu mota hartan Espainiako sortarik ederrena.

Hau du gogoko, eta gero, sakristian gordeak dauden Zurbaranen kuadro zoragarriak.

Monastegi hau eraiki zuten Jeronimoak bere ordeasagin zutenean, Prantziskotarrak etorri ziren (1902). Bitartean, Guadalupeko debozioa Ameriketara asko zabaltu zen, baina ziur asko, Ameriketako irudiak ez dituzte bertatik iten ziren aberastasunen parekoekin Ama Birjina jantzi ahal izan.

Honek zerbait adierazten du, batez ere hemendik bi urtera Bostgarren Mendurena ospatzeko direnean I: urrea honantz eta sailduak harantz.

Nolanahi, Euskalerrian bada Guadalupe izeneko beste toponimorik: Legorretako auzalegi bat, iluelegain mendiarren onietan, Oria ibaiaren ertzean, bere ermita poliarekin; baita Nafarroako Sorladan ere.

Hara Unamunok bisitatu zuen Guadalupeko Ama aipatu ondoren. Euskal Herrikoetara, eta bereziki Hondarribiara itzuli: Hemengo ez zen hain arranditsu jantzi ita helduko XV. nean ekarri zutenean eskaintakoa urtero debozioz betetzen diren herria du hemen gure Zenuko Ama beltzaranak, urrezko koronaz kanpo, apaingarririk preziatuena.

Martin Ugalde

ABARKA JATETXEA

Baserritar Etorbidea
Telf.: (943) 64 19 91 - 64 41 14
20.280 HONDARRIBIA

ITSASPE

ERRETEGI
ETA JATETXEA

Berezitasunak:

**Mariskoa, arraina eta
haragi errea.**

**BEREZIKI
AUKERATUTAKO KARTA.**

AUSARTU ZAITEZ!

LUR GORRI

TXOKOLATEGIA
GOZODENDA
MENUAK

Lur Gorri etxeak
Kai berri ondoan

**GOSARIAK
APERITIBOAK
MERIENDAK**

HONDARRIBIKO HILARRI BIRIBILA

Hilari biribilak Euskal herrian antzina herbestetik etorriak edo ekarriak baziren ere, bertarlatzeaz gainera, berei loturik hiletan eta ohizko arte apalagarraren euskarri izan dira. Lehen aldiz horiei erantsirik agertzen zaizkigun marrazki irudiak, geroago etxean aintzinean edo haitzaretan nabari dira. Hilariok sinbolioja oparora eskaintzen digute, irudi ezagunetatik gaur egun ezagutzen ez direnetera, abstrazioa baina, Louis Colasen *La Tombe Basque* katalogoa lekuko.

Baina, oroi etruskoen artean bazirela antzerako hilariak, ez ordea irudiak, Frankowski adierazi zigunez, eta gurean badirudi lehen aitzarnak Burdin-oroarekin datozela; Duero ibarreko Cluniarekin bateratsia agertuak, hara nola, Bizkaiko Meñakakoa eta Nafarroako Arazuri eta Santakarakoak.

Hilari biribil horietatik askoz gehiago dira Nafarroan eta oraindik askozaz ere gehiago mugazandiko Euskal Herrian, aspalditikako zaktetaren ondorioz. Araba, Gipuzkoa eta Bizkaia Gaztelako errege kororoaren menpeko biltzearen ondorioz. Foruei itsatsi zitzaion errege Erdike IV.aren denboran euskaldunok unibertsalki aiton-seme onartzea eta horrek bedorrekien zekaren eliza barnean hobiaratzeko eskubidea, orduarte ipizituko eta handikientzat soilik gordetzen zen ahalmena edo eskubidea. Geroztik hilariak materialik aski galdutako hiru eskualdeetan, maioren harniak beste zerbitutarako erabiltzen. Horren lekuko dugu hemen aipatuko dudana Hondarribikoa ere.

Anfonso VIII.ak Gipuzkoarekin batean hartu zuen Nafarroako Oiarso parte, Bidasoaz gora itsas-marea iristen zenera arte, 1200. urtean Beldagako dorreaz jabetu zenean.

Nafarroan zein mugazandiko Euskal Herrian

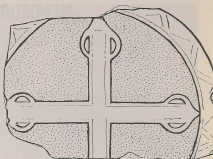
jarrailtu zuten eliza inguruko hilerrian hobiaratzen, gorpuaren burualdean hilari biribila jarri. Gero-ko urteetan, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan bideetan hiltzen zirenen oroigarritzat jarriak bakarrik ezagutuko ziren. Horren berri ematen nuen *Landuz* (1983) liburuarren 130-138. orrialdeetan. Eta, lehenengo hilarien ordez argizaiola sortzen da eliza barruko hobia elizkizunetarako jarri.

Beharrezkoa denitzat hilari biribilen non noiztikakoa den aipatzea, gaurko Euskal herriko komunitatea autonomoan gutiago izale hori noiztik eta zergatik den teoria adieratzeko. aspalditik datorzikigun berezikuntzak ulertu ditzaigun. Historian zehar gure geografian izan diren estatus politikoei zertara ekarri gaituenaren adibide. Gainera, bereziki, hori gabe ez bait da erraza Hondarribian noiztikakoa den Gipuzkoari loturikakoa jokabidea, lehendik Nafarroakoak izanik.

Baina, noan zuzen hilari biribil horren zertzeladak zuzenki ematera.

1983aren hondarretan zen, Hondarribiara bizitzera etorri eta laster, emaztea oharitu zen eliza inguruko horma batean hilari biribila izan zitekeen gurutzadun harni batetan eta toki hartara eraman ninduen.

Lehendik Eliza-atzia bezala ezagutzen den tokiari, duela urte guti Apezteixe Jardina egokitzeo eraiki ziren hormak egiteko, han bertan eta inguruan bildu zituzten hondar-harrien artean, landurikak eta landu gabekak, baina ekinza hartarako zerbitutatuak jarri zutenetako bat hilari biribil horietakoa zen. Horman agiri denetik, 48 zentimetrotako diametroa zuela esan daiteke. Materiala Hondarribiako, pareteko guziak bezala. Gainera, adinako zatia falta zaio eskubi aldetik, leporik ez du eta ez eta ere lurrean kokatzeko hankarik ere. Bere berri eman nuen «Estela discoidea en Hondarribia» izenburuz

Luis de Urzua Kultur Taldearen Bidasoa Ikas-kuntzen Aldizkarian (Nº 2, 1985. urtea, 39-43. orrialdeetan). Irun, Bera eta inguruetakoez zenbait berriren oharak gaineratuz.

Hilariak, ageri duen aldean, gurutzea du, muturak hiru hostoren gisa bukatuz baina kanpokaldera punta zorrotzez, ojiba konopial erara. Hortik antz ematen zaio beranduko gotikoa dela, XV. menderaren azkenetakoa edo XVI.aren lehen partekoa, eta gurpil egiten duena epaiki edo serra ahozko marrazki honduraz inguratutik.

Elizaren hegoalde, hor bertan omen zen Ipizituko zeritzan hilerria, «Zimenterio que llaman del Obispo» edo beheko hilerria, «el zimenterio de abajo». Florentino Porturen *Fuenterrabia* liburuarren lehen argitalpeneko (19975. urtean argitaratua) 146 eta 332. orrialdeetan irakurtzen denez.

Orain arte hau dugu hilari biribil horietatik Hondarribian agertu zaigun bakarra.

JUAN SAN MARTIN

TXIRRINDAK - MOTOAK
ARRETO
 SALMENTA
 ETA KONPONKETA

J. Alonso, 5
 Telf. 64 27 77
 HONDARRIBIA

TiNko
erropadenda
HERRI GUZTIARI,
ZORIONAKI!

Beleztarren Markesa Kalea
 Telf. 64 42 86
 HONDARRIBIA

txantxangorri

San Pedro kalca, 27
 Tel. 64.21.02
 HONDARRIBIA

Taberna behean,
 ohizko denda lehen pisuan

MEDEURENAK DIRELA ETA : JUAN BAXURKO

la BORDARIren lekukotasuna (Bakoitzak berea, l. 429-447.or.).

BIZITZAREN BERE ALE BATZUEK

1890.eko maiatzaren 29an jaio omen zen Juan Baxurko Hondarrribian. Guadalupeko Fuerte urte haietan erakitzen ari, eta langileentzako kantina ugari aieka hartan. Haietako batean sortu zen mundura, aita mutrikuarra eta ama Mendarokoa zituelarik.

Aita hargina izaki, Errenteriako San Markos fuertean aritu ondoren Hondarrribia etorri zen lanera, eta familia berarekin. Baxurkotarrak, Fuerte altxatu zenean, «Purgatorio» baserria joan ziren bizitzera, handik urte batzuetara herria behetitzeko, «Pabikotzene»-ra.

Herrian Juanitok bizi osan izango zuen ofizioa ikasi zuen zurgintza. Arotza izan baitzen mundu honetakoak bukatu zituen arte.

Hemezortzi urtetarako ba omen zuen bertsotarako isuririk: Pello Mari Otañorenak gogoko izan eta buruz ikasiko ditu.

Lanak bideratuko du bere bigarren hinira, Irunera, eta Irun izango du bizitokia ezkondu zenez geroztik, gerra garaian Urruñan egindako egonaldia alde batera uzten badugu.

Irunen ezagutuko ditu emazte izango ditue-

nak : lehenbizi, Kontxa Auzmendi, ezkondu eta hiru urtera hilko zena, eta Juana Gutierrez seme bat, Eleuterio, izanda gero, 1932an hiko dena.

Gerra garaian Urruñan egingo ditu urte batzuek garai hartako euskaldun ugariaren antzera.

1940 ean Urruñatik etorri, Ondarretako gartzelatik pasa eta urte pare batera ezkonduko da hirugarren aldiz: oraingoan emaztea bere iloba Joxepa Zulaika izango du.

Irunen, lanaz gain euskal usaina zuten ekitaldietan hartuko du parte, «Irungo Alsegia»-ren sozio izango delarik, eta euskal festa guztietan izango delarik bere bertsokoin.

1957an, eguberri egunez hil zen gaisoaldi baten ondoren, Irungo Korrekoitz kaleko bere etxean.

Hil ondorengo omenaldirik ere izan zuen, pareta gainera: lehenbikoa Urruñan, hurrengo urteko apirilaren 13an. Bazen han pertsona ezagunik: Piarres Larzabal, Hermandorena, Hondarribiko kantari talderen bat, eta bertsu sailoa ere egin zuten, bertsolariak honako hauek izan zirelarik: Basarn, Xalbador, Mattin, Uztapide, Aintziart, Errezil eta Xanpuz.

Bigarrena, Hondarrribian bertan 1958.eko uztailaren 6an, Oargi-kerizpe taldeak antolatutako literatur lehiaketaren sari-banaketa egu-

1990 urtean euskalgintzak bizi dituen ospakizunen artean, bada Hondarrribiaren erlazio zuzena duten bi pertsonaren medeurenaren aipamena : aurtien betetzen baitira -bestek ere aldiakari honetan bertan gogorazari duenez- ehun urte Klaudio Otañegi maisu zegamarra hil zenez geroztik, eta isilexago bada ere, aurtien ere betetzen baitira ehun urte JUAN BAXURKO ANSOLA bertsolaria jaio zela Hondarrribian.

Baluke JUAN BAXURKOK, euskal literaturaren historia nagusietara pasa ez den arren, aipatzeko adinako motibonik KOLDO MITXELENAK, BAXURKOREN eta JOXE ZAPIRAINEEN liburuen erreseinak egiten ari dela, esaten duenetik abiatzen bagara (1): «Egun edo bier Euskal-erriaren santiera izkutua aztertu nai duenak ez du gorengo poetengana bakarrik jo bearko, beste aldeetan bezala. Emen aipatzen ditugun bertsolarien lanak ere astiro ausnartu bearrean izango da.» Baieztape horrek, bere tokian jartzen du gure bertsolaria. Eta non bizi garen kontutan hartzen badugu, ez dago dudarik gure herriak euskal literaturari eta bertsogintzari eskainitako emailzak ezagutu behar ditugunez, Baxurkoren berria derrigorrezkoa zaigula.

Bertsolari honen ezaguerarako bidelagun franko izanagatik, ezin hobea dugu guztien artean, beste hainbatetan bezala, Fernando Arto-

GABI
LOREDENDA

Almirante Alonso, z/g.
Telf. 64.21.07
HONDARRIBIA

ARRAUNLARI

JATETXEA

ZORIONAK

Butron pasealekua
Casa Etxe Alai
Tel. 64.15.81
HONDARRIBIA

nean, literatur ekitaldi eder batez omendu zute-larik.

BAXURKO BERTSO-JARTZAILE

Bertsolaritzaren luze-zabalean bapateko jardunaz aparte izan ketu da bertso-paper egile ospetsurik, zeinek ez ditu gogoan «Bertso berriyak, Xepelarrekek jarriyak» bezalako esapi-deak. Gaur egun ere, bada lehiaketa franko bazterretan eta herrian bertan badugu azkene-ko urteotan horrelako norgehiagopen saririk eskura dutenik. Joera horren barrenean kokatu behar dugu Baxurko. Ez omen zen bapatean aritzen zena, baizik etxekotxokoa listatzen zi-tuen horietarikoa. Hortaz badugu Mixelenaren erlizia (2) :

«Eztira bertsolariak, ongi dakigunez, itze-tik ortzera, aapaldi zorrotzak asmatzen dituz-tenak bakarrik. Or daude, orietaz kanpo, lu-zaroko lan ixilean bertsoak ontzen dituzte-nak ere. Oraingo auek bezala (Joxe Zapi-rain eta Juan Baxurko)».

Bordarik berak ere, hain ondo ezagutu zuen-nak, ez du bertsolari izendatuko, nahiz eta gorengo maila (askotxo edo ?) aitortuko dion bertso-paperetan (3):

«Bertso-lare porrokatua: ez zan bertsolari. Bertsoanek daukaten «bat-bateko zera» ori et-zeukan, koplak errex egingo bazitun ere. Baria bertsoan onenari zor etzion eta ez dio Baxur-ko'k bertsoak paperan antolatzen. Onetan mai-xu-maiku gendun».

Baxurkok jorratuko gaiez hitz egiterakoan, bizi izan zuen garaia gogoan, kristautasuna aipatu beharra dago derrigorrez, baita jaioterri-ri eta bizitokiari eskainitako bertsoak, eta ome-

naldiatarako prestatzen zituenak ere. Artetxeren hitzetan esateko (4): «Canto las cosas que aman los hombres corrientes: el hogar, la tierra natal, el duro trabajo, la fe religiosa».

Bere garaiko aldiakari ezberdinetan ikus dai-teke kolaborazio morda: Hernia, Egan, Euzko-Gogoa, Argia, Arantzazu, Karmel, Gemika, Olearso, El Bidasoa. Zenbait sariren jabe ere izan zen Euskal Herrian zehar eratzen ziren lehiaketetan.

Libururik ere argitara zuen, euskal tradizio-rik sendoenen koka daitzekoen liburuak: *Jesus. Jesukristoren bizitza bertsoan jaria*, 19543, E.F.A.; *Ignazio Deuna*, 1955, Valverde; *Ibikari bikain bat* (SEBE PEÑA), 1957, Iltxaropena; *Arantzazu ko bihiaren poema bikia*, Arantzazu. Eta laburragoak: *Agur sortzez garbia* (1954), Oroitz (1941), *Basernia euskeraren zaindaria* (Bordariren erlizia Baxurkoren onenetakoak).

Eta arotz hondarribiarren bertsoak esku-tan hartuta, nola irakurri behar dira bere bert-soak, edo inoren bertso idatzia? Irakurri egin behar dira? Kantatu egin behar dira? Hona ohizko irakurlea eta bertsozalea parez pare jar ditzakeen auzia. Baxurkorenak oinarritzat harlu-rik jarrai diezaiogun gai honen inguruan zeezer ezagutzen zuen Manuel Lekuon ematen digun aholkuari (5):

«Gure bertsoak ez dira irakurtzeko, kan-tatzeko baizik. Eta barruan daukaten gu-na ta eztia ondo xurgatu nahi badezu, irakurri ez baño kantatu egin behar ditu-zula.(...)»

Diodan onek ez bai-du esan nahi, ordea, dan-dana, kantatu behar danik. Irakur eta

kanta; kanta eta irakur. Txandaka, bariari ez, oi dan bezela, dana irakurri.»

Aurtengo omenaldiok gure herri-literatura eta euskaigintza jorratu zuten lagunak gurega-naino zuzenago iristeko modua bideratu eta merezia duten tokia eskura dezaten.

OHARRAK:

- (1) L(uis) M(itxelena), «Juan baxurko. JE-SUS. JESUKRISTOREN BIZITZA BERTSO-TAN JARRIA...», Egan, 1955 1-2, 56-57.or.
- (2) L(uis) M(itxelena), ibidem.
- (3) BORDARI, bakoitzak berea, 439.or.
- (4) ARTECHE Jose, «Juan Basurco», Camino y horizonte, 1960, Iruñea, 128.or.
- (5) LEKUONA Manuel «Sarrera», in BAXURKO Juan, Jesus, 1954, EFA, 6-7.or.

Txomin Sagarazzu

AMVITZ

Jatetxea

JAIK ONDO PASA

Harnesilanda, 6
Telf.: (943) 64 49 33
HONDARRIBIA

"AMA GUADALUPEKOA" ETXEAN NAGUSI

Abuztuaren 19an, igande, Hondarribiko IV ikurria jokatu zen herrian eta Ama Guadalupekoak irabazi zuen, doi-doi bada ere. Aroaren gora-beherak eragin handia izan zuten estropadan zehar eta azkenean ia-ia bihotzekoak jo gintuen. Hondarribia-Super BMek hirugarren ziabogan Orioi 22 segundutako aldean kentzen zuten, baina azkeneko diferentzia ez zen segunduko batekoa ere izan.

Blak, Orioi bigarren txandan eta Hondarribia hirugarrenean, hirugarren kaletik ibili ziren. Orioi marea bare samarra egokitu zitzaion, Hondarribian, berri, jasten hasia, eta honek kanpoko balizetara joaten lagundu zion arren lanak eman zizkion bueltan, eta eskuan zeukan bandera Orioi "horiek" harrapatu zitien ia-ia. Baina tiratlaritasunak larritasun, bandera etxean gelditu zen azkenean. Hirugarren, Pasai Donibane-B.

Lehen txandan Bizkatarrak izan genituen: Portu-Deustu, Kaiku eta Algorta. Bigarren, Orioi, Zumai eta Urki. Hirugarrenean, Hondarribia, Pasai Donibane eta Arraun Lagunak.

Arraunlariak, batzuek eta besteak, nekatuak zeuden aurreko bost egunetan beste horrenbeste estropada izan zituztelako, bezperan bertan Orioi. Eta han ere aroari izan zuen eragina eta ez Ama Guadalupekoari laguntzeko, hain zuzen ere. Hondarribiko traineran honako hauek izan genituen arraunean: Andoni Olasoaga, Juan Luis Silanes, Ramon Arrizabalaga, Agirre, Kexus Ponze, Iñaki Arrizabalaga, Edorta Kanpandegi, Joxe Migel Elzueta, Agustín Serrano, Inazio González, Jose Manuel Isasa, Lazaro Olazregi eta Mikel Mariskal, Josema Arrizabalaga zutela julemazin.

Azken denborak eta sailkapena honela gertatu ziren:

LEHENENGO TXANDA	Denbora	Sailkapena
Portu-Deustu	21:47-09	6gn
Kaiku	22:11-72	7gn
Algorta	22:30-44	9gn

BIGAREN TXANDA

Orio-Cinzano	21:01-33	2gn
Zumai-Mapfre	21:41-11	5gn
Urki-Koipe	22:13-08	8gn

HIRUGARREN TXANDA

Hondarribia	21:00-49	1goa
Pasai Donibane	21:19-60	3gn
Arraun-Bingo	21:26-97	4gn

Orioi Kontxakoa datorrigu. Korronte eta marea guztien azpitik eta aroia guztien gainetik ea gure mutilek aurtegi bigarfrena eta urteko garrantzitsuenak etxeratzen diguten! Aldizkari hau atera orduko izango da berrin.

Zorionak eman nahi dizkiegu antolatzaileei Hondarribiko estropada hauetan urtez urte megafoniaren uhinetan euskarari ematen dioten garrantziagatik. Ea beste jai antolatzaile batzuek ere ikasten duten!

DEMOGRAFIA

JAIOTZAK

UZTAILA

- 6ean: ANNE Unzueta Lazkanotegi
Gurasoak: Luis Ignacio eta Mª Victoria
- 7an: MARKEL Etxeberria Salaberria
Gurasoak: Jabier eta Miren Karmele
- 11ean: JOSE ANTONIO Martínez Festa
Gurasoak: Antonio eta Josefa
- 16ean: OIHANE Arozena Moreno
Gurasoak: José Miguel eta Mª Jose
- 17an: IKER Amador Vázquez
Gurasoak: Manuel eta Rosa M^a
- 19an: LIENI Ugartemendia Ugalde
Gurasoak: Juan Miguel eta Mª Josefa
- 21ean: JULEN Etxebeste Sorondo
Gurasoak: Jabier eta Mª Lourdes
- 25ean: SAIOA Osinaga Maza
Gurasoak: Jesús M^a eta Consuelo
- 28an: AMAIA Errazkin Alvarez
Gurasoak: Rafael eta Ana Isabel
- 31ean: JULEN Arranbide Peña
Gurasoak: Joseba eta Agustina

ABUZTUA

- 4ean: JOANES Aristizabal Iturbe
Gurasoak: Juan Ignacio eta Mª Jesús
- 8an: GORKA Goikotxea Oronoz
Gurasoak: Eugenio eta Mª Nieves
- 11ean: IRAIA Ortiz Aguinagalde
Gurasoak: Juan eta Miren Josune
- 15ean: XUBAN-KIKE Oslagasti Segura
Gurasoak: José Aitor eta Bakarne
- 17an: MIKEL Sanz Uriarte
Gurasoak: Miguel Alfonso eta Cristina

EZKONTZAK

UZTAILA

- 7an: Alberto Carrillo Etxeberria, Irungoa eta Miren Maialen Arruabarrena Julian, Hondarribikoa.
- 7an: Manuel Arzallus Susperregi, Hernanikoa eta Ana Mª Elbusto Cabello, Hondarribikoa.
- 14ean: Ignacio Susperregi Del Olmo, Irungoa eta Mª Belen Ugarte Lasa, Hondarribikoa.
- 21ean: Jose Pedro Leiva Peluaga, Irungoa eta Mª Juncal Azkue Kanpandegi, Hondarribikoa.
- 21ean: José Dorte Hernández, Salamancakoa eta Concepción González Salido, Hondarribikoa.

ABUZTUA

- 4ean: Gines Molina Maldea, Lasartekoa eta Resurrección Hernández González, Hondarribikoa.
- 4ean: Carlos Herrera Lesaka, Irungoa eta Ana Isabel Gascue Zamora, Hondarribikoa.
- 4ean: Francisco Javier Usabiaga Cuesta, Errenterikoa eta Mercedes Sorzabal Irigoin, Hondarribikoa.
- 8an: Tomás Alberdi Bergara, Hondarribikoa eta Mª Fátima Prieto Peña, Irungoa.
- 11ean: Juan Carlos Flores Lalinde, Irungoa eta Maite Morán Pérez, Hondarribikoa.

HERIOTZAK

UZTAILA

- 8an: José Cuenca Pulgarin, 77 urtekoa Harategi Kalean.
- 17an: Marganta Ugaldeberre Mendiburu, 73 urtekoa Jaizubia Auzoa (Arrutela Baserria).
- 17an: Amparo Altamira Goienetxea, 90 urtekoa San Gabriel Egoitza.
- 22an: Felicitas Zubillaga Pérez, 79 urtekoa Santiago Kalea, 67.
- 22an: Mª Jesús Arrieta Errazkin, 59 urtekoa Jaizkibel Etorbidea (Alai Txoko).
- 25ean: Dolores Aramendia Ramos, 65 urtekoa San Pedro Kalea, 18.
- 28an: Francisco Javier Anzisar Garbailena, 59 urtekoa Mourlane Mitxelena Kalea (Villa Galdi).

ABUZTUA

- 5ean: Ricardo Juan Sebastián, 67 urtekoa Zubieta Kalea (Aristi Etxea).
- 7an: Paulo Erauskin Ormazabal, 16 urtekoa Santiago Kalea.
- 7an: Jose Mikelajuregi Santesteban, 56 urtekoa.
- 12an: Juan Fermin Irurzun Urkia, 64 urtekoa Idurmendieta Baserria.
- 13an: José Luis Romero Sánchez, 34 urtekoa.
- 13an: Guillermo Sagarazu Ugarte, 75 urtekoa San Pedro Kalea.
- 21ean: Damiana Aitua Zinzundegi, 80 urtekoa Garaikoetxea Baserria.
- 23an: Francisco Gómez Alvarez, 89 urtekoa San Gabriel Egoitza.

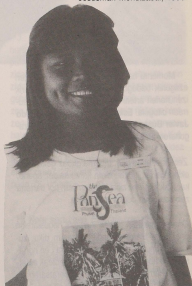
TAILANDIA

1. Bertso umorezkoak nahi nituzke jarri begitarte ilunen atsegingarri. Andreak eta biok esanez elkari: «Zertan gabiltza hemen zorion egarri? presa eta larri, tristetan elbarri elkarren pozgarri deus ez dugu sarri...! Goazen Tailandiara buru-belarri!»
2. Bi mobilak ta kitto (genuen programan) asko ekartzekotan justu eramana. Saltokako hegadak nola dauden faman, andrearen alboan abioien txalman: gosaldu Erroman, lotarako Amman; Calcutan atzaman Bangkok panoraman... nonnahi're lur hartzeak ze poza daman!
3. Hirugarren egunez ginen Tailandian aurrez hautatutako hotel handian. Nik emaztea nuen bakarra kaban, besteak han zebiltzan binakin abian... Nire arrabian, amorru nagian ze poligamian! nembien ba ni han? Sodoma zatekeen hura agian!
4. Kalera irten eta den-denak mokoka, betikoarekin ni tonto-montoka. Jolas politagorik ez daiteke opa: mutil bakarrik ezin inola're topa, neskatxak saltoka, mutiak alboka, hura zen bikoka ta nik ezin joka! andrea ez dut inoiz haik bezain lokal
5. Bapo bazkaldu eta arratsalde batez «MASAS»-a joan nintzen (!) apeta betez. Hogeitabost neskatxa haragizko katez han jarri zitzaizkidan nire latsen kaltet... Denak borondatez, uztekorik bat-ez; (gureak izatez berdinak balitez...!) «Nahi duzuna hartuta ezkuta zaitez!»
6. Hamazortzigarrenez panpoxaren begiz aho-zabal geratu nintzen ni egiz. Hartu eta gelabro dotoreria segiz a ze ikusizuna gordeak ageriz! guria aurpegiz, bulartzar tente biz laltzen aiegiz xamurra hiztegi... lotsak galdu nituen gaitzak eskegiz.
7. Sekula santan ez dut mila-la-ehun peza hobeto enplegatu, dudarik ez-la. Keinuka esan zidan nendola presta, masajeak hartzeko lehenengo urezta... Igurtzika neska, zer gehiago eska? baina pott bailesta eta akabo festa! Andrearen ondoan gero siesta... *****
8. Kalean ikusia hamaika istori, bertsozale prestua, bakar hau tori: kaiolatxo batean bat edo bi txori eskuz askok zeraman urdin-berde-hori. Txorizale hori txanponjabeori eskean denori eskeintzeko jori bere txoriak libre zitezten mogi.
9. Estraperio hoberik frankilo-frankilo azoka haietan baino ezin atxilo. Christian Dior eta polo kokodrio, kobrezko-ontzi, erloju, eraztun, ispiilo, hamaika gantxilo eta kaltzontzilo... zenbat zama polo? Berrogei bat kilo. Dena karriatzeko neu astakilo.
10. Heldu zitzaigunean itzuli garaia kasik ezin genuen dena garraia. Gero ezagunetan hau zen gure nahia: kosta halako hirutan eskeini emala. «Tori hau, Amaia, Nina Ricci gaia; eta hik, anaila, polo bete mahaia...» la atera zitzaigun dohain bidaila!
11. Hamabost egun eder mundu apartean igaroak ditugu negu partean. Hango edertasuna dut begitarlean ahaztuko ez zaidana hil nadin artean. Nago lehortean baina datorkean loteri zortean xoxak etortean andriek gabe noa lehenengo urtean.
12. Etzazu pentsa arin nabilenik mokoz ederragoa bait da egia askoz. Galtzen dugu bizitzan amakina bat poz... Baldin xoxik baduzu zertan zaude malkoz? Edera delakoz ez laga biharkoz: niregana zatoz mantiso atek joz: Hondarribian bizi naiz, izena Markos.

(*) «MASAS»: masaje etxea.

Jesusmari Mendizabal, 1990.

(Bertso hauek 2. saria lortu zuten «Manuel Lekuona III Bertso Paper Lehiaketa»-n, eta kon-tatzen diguten guztia egia da, Markos deritzan Hondarribiko bati inaz gertatuak).

JAVIER BUSTO

nere ikasle garaiko momenturik onena. Biteritik Irungo San Marcialera, beste bi urte Lekarotzen, eta bueltita Inurera: San Marcial eta PREU Instituitan.

- H: Musika eta solfeo ikasten ere hasiko zinen...

- J. J. Bai, Parrokiako koruan kantatzen genuen Alberto Lasarekin. Albertorekin solfeo ikasten hasi nintzen eta gero Parrokiako organista titularra izan zen Jesus Jauregirekin. Biñon ez nuen asko irau, atak esan zidalado solfeorik ikasten ez banuen ezin izango nintzela pianoa ikasten hasi. Solfeoa nazkagarria zenez, laja egin nuen. Eta koruan kantatzen nuen, tipleen eskolarian jaiegunetan eta, besterik ez nuen egiten.

-H: Rock and rollarekin hasi zineten arte...

- J. J. Bai, Hamalau urterekin egin genuen Hondarribiko lehenbiziko rock and roll taldea: «The trouble» (bullosoak). Taldean ginen: Txomine Artoia, gitarra ritmikoa jotzen zuena, Jose Antonio Ortiz, bateria, eta gitarra solistarekin Lucio Sanchez. Hiru urtez aritu ginen. Elizalden egiten ziren jaialdiak. Eta orotzen naiz bazela beste talde bat «Los vamps» izena zuena. Talde horretan Llorenstarren zaharrena eta Guli, Gu-tierrez ibili ziren, Irungo beste bi mutilekin; haiek eleganteagoak ziren, musika instrumentala jotzen zuten. Biñon hori 1963an.

-H: Ikasketa nagusiak egiterakanpora ere abiatu omen zinen...

- J. J. Bai, Santiago de Compostelara. Hau gauza garrantzitsu bat: Catalunyako nova canço sortu zenaren antzera, Galizian «Voces Ceibes» izena zuen mugimendua jaio zen. Colegio Mayor San Agustinen, elitistean, sortu zen. Bertan atzeman nuen herri baten nortasunaren eta musikaren aldeko borroka. Neretzat oso importantea izan zen, nere lehenbixiko kontakto nazionalista han izan bainuen. Hondarribian nintzela ez nuen halakorik, tapatua nuen. Mugimendurekin bat egin nintzen, rock and rolla utzi eta protesta-kanta egiten hasi nintzen.

- H: Galiziatik Valladolidera...

- J. J. J. Medicina egitera joan nintzen. Gauza bibia da, biñon medikuntza ikasteko erabakia Valladolidera gurasoekin kobean joaki nintzela hartu nuen: areba medizina egitera zihon eta ni kimikak. Barak esan zidan medizina egiteko, elkarrekin ikasiko genuela... eta medizina ikastea erabaki nuen. Bokaziozkoa izan zen, egiten. Beste aldetik, ataren ametsa egia bihurtu nuen: bere betiko ametsa medikua izatea izana zen, eta ez zidan behin ere esana. Karrera bukatu nuenean esan egin zidan. Eta gero, kimika batekin ezkontu nintzen...dena Donpondua.

Momentu honetan Hondarribitik kanpo izen ezagunik badugu munduan, ez dago dudarik izen horien artean lotura handiko bi aurre-aurrean ditugula: **Eskifaia eta Javier Busto, edo Javier Busto eta Eskifaia**, harako esaera eza-gunaren arabera adierazten badugu.

Zeinek esango guri, taberna giroaz gain, Eliza-ekintzetan egin izan diren kantu saioez aparte, kantuak ekarriko ziola Hondarribian hor barrena zabaldua den ospea eta omena.

Oraingo honetan horren kulpante nagusiarekin aritu gara blagan: hondarribitarra, m dku, zuzendari, musikaegile esateak bakarrik en nortasun oso aberatsaren alderdeei diferentiek aipatzea bakarrik den nortasun oso aberatsaren alderdi diferentiek aipatzea besterik ez bada ere, eginahalak egin ditugu zuenkengana hurbilean duzuen pertsona etxerazten.

Tikititiki zertan aritu den, nola sortu zen musika munduarekin duen harremana, Eskifaiairen so-

rrera eta eboluzioa, idazten den musikaen nondik norakoak, gure herriko musikaz zer pentsatzen duen...hona solaskide atseginak bota titgun zenbait gai.

- H: Noiz eta non jaia zara?

- J. J. 1949ko azaroan 13an jaioa naiz. Donostian, ospitalean jaio behar izan nuelako. Gure atona zen jaiotzen laguntzen zuena, biñon ni gaizki heldu, nonbait, izutu egin ziren eta Maternidadera eramán ninduten.

- H: Eta Donostiatik abian Hondarribira...

- J. J. Bai, kale Nagusira, uste dut 16. zenbakira, 7 urte bete arte. Gero, Goiz argia, Javier Ugartera, 12 bete arte. Eta gero, pareko etxera.

- H: Eskolan ere hasiko zinen...

- J. J. Hijas de la Cruzen, gero Biterin, eskola nazionalen. Han maisu-maixtrak izan nituen Doña Carmen eta Don Regino, eta seguraski

- H: Eta ikasketa ofizialekin batera, musika...

- J.: Nere Biziko tioparank inportantea: musika koralia.

Nik protesta-kanta egiten segitzen nuen. Eta Valladoliden bazen Santa Agedarako eskualdeko osalaten zuten korua. Ederki. Oso koro aldrebesa zen: izan nintzen lehenbiziko enbaitan bertan izango ziren 70en bat baino, 2 tenore, eta soprano eta kontralto bana. Eta nahiko gaizki kantatzen zen.

Ez nuen interesik. Bifon nire pisuko jendea Derioko seminarioan izana zen, eta kantatzeko ohitura zuen. Beudek animatu ninduten. Beharra izan zen arrazoiak: tenoreak behar ziren, nik ez nekien zer zen tenore kantatzea, nik goitik kantatzen nuen. Kantatzen hasi nintzen. Eta joaten ez bainintzen, inor ez zenez han ez zen marxiarik. Kantatzea, nik goitik kantatzen nuen. Kantatzen hasi nintzen. Eta joaten ez bainintzen, inor ez zenez han ez zen marxiarik. Hogeitamarren bat lagunekin egin zen korua, Valladolideko jende askorekin, neskak batez ere. Hura beste zerbaite zen!

- H: Eta zuzendari, noiz hasi zinen?

- J.: Zuzentzen, beharrak eraginta. Nik ez nekien musikarik.

Korua zuzendaririk gabe gelditu zen eta neri esan zidaten. Konbentzitu eta urrian hasi nintzen. Gogoan dut «Goizian argi hastian» zuzendu nuela, gaur egun oraindik zuzentzen dudana, eta espero dut hiltzea hori expainetan. Momentu horretatik aurrera serio hasi nintzen zuzendaritza-lanetan. Solfoa ikasten hasi, obrak entzun... eta udan Irunen aritzen nintzen Ametsarekin.

- H: Ze urtetan?

- J.: 70-71 ikasturtean, korua bost urtez aritu bainintzen, 76.era arte.

- H: Maila handia lortu zenuten Ederkirekin...

- J.: Lan handia egin genuen, eta maila on samarra lortu genuen.

Kantore taldea ona zen. Suerte handia izan nuen: San Ignacio Eskolaniatik heldu zen jendea nuen, ahots onekin, ondo prestatua, eta koro interesgarria egin genuen.

- H: Beste alde batetik, garrantzitsua izan zen pausua ematen lagundu zizuna...

- J.: Egin nuen lehenbiziko zuzendaritza-kurtsioa ordaindu zidaten. Hura ordaintzeko diruak ez nuen, eta beudek, ikasleak, denek artean dirua jarri eta kurtsioa ordaindu zidaten. Ikastaro hori oso inportantea izan zen neretzat, han ezagutu bainuen maisua izan dudana Erwin List. Berak esaten zidana egiten nuen, Lerdara

joan nintzen berekin kurtsioak egitera. Eta gero. Estrasburgo izan nintzen, bera han bizi baita.

Neretzat fundamentalak izan da. Berak esan zidan aurrera segitzeko, eta nik uste dut hori dela behar duguna: norbaitek esatea aurrera segitzeko.

- H: Eta nolatan moldatu zinen medikuntza eta musika aurrera eramateko? Momentu hartan ikusten duzu zure burua musikari aritzeko?

- J.: Garai hartan ez. Garai hartan ikasi egin behar nuen, hura hobetzeko. Nik ez nuen etorkizuna buruan, uste dut sekulan ez dudala serio pentsatu musika munduan profesionalki aritzea. Pentsatu bai, egia esan. 88an egin nuen saioa: ez zen zuzenean musika egilea, baizik eta ahotsen errehabilitazioa, bifon ez zitzaizkan gustatu. Musika, dudak bezala interesatzen zait. Nere burua lasaitzeko modu bezala, nere baitan dituen estetikak desarrolatzeko modu gisara. Ez dut uste, benetan sekulan planteatu dudarik musiko profesionala izatea, asko aspertuko nintzateke.

- H: Eta ikasketak bukatuta mediku lanetan ere hasi zinen...

- J.: Bueno, ezkondu ere egin nintzen Maruchirekin Valladoliden, 76an. Eta Medina del Campo ondoko herri batera, Villaverde de Medina joan ginen. Bertan bi hilabete pasa nituen lanean: 700 biziagun zituen, zenbait etxetan ur korrontetik ere ez zuten. Esperientzia gogor samarra izan zen. Hasiera nuen mediku-lanetan, eta holoako kondizioetan...

- H: Orduan bueltatuko zazte Hondarribira...

- J.: Eta Irungo anbulatorioan hasi nintzen lanean. Eta han egin nituen zortzi urten urgentzientan. 89az geroztik Lezoan dut lantokia, eta oso gustora nago bertan.

ESKIFAIA

- H: Eta Valladolidetik bueltan Hondarribian korua egitea gogoan zenuen...

- J.: Hemen nintzela koro bat osatzea nuen buruan. Alberto Lasarekin hitz egin nuen, koro parrokialean ideia azaltzeko aukera ematen ote zidan. Berak amaitu egin zuen eta utzi egin zidan. Kantatzea gustatzen zitzaion gehiagori ere esan nion. Lehenik ere ezagutzen ninduten, Ederkirekin etorria nintzen kontzertu bat ematera. Herria paperez josi nuen, halako bilera baterako dei eginiz. Aurrezki Kutxa Munizipalaren aretoan egin zen bilera. Aldez aurretik 25-30 lagun espero nituen, eta zenbat etorri ziren? 125! eta haiekin hasi nintzen lanean 78. urtean.

- H: Nola sortu zen Eskifaia izena?

- J.: Koruan bazen txol jende bizia. Honekin artean, Bernardo Lazkanategi, eta berak proposatu zuen Eskifaia. Proposamen gehiago ere izan ziren, denek Hondarribiarekin zerikusia zutenak. Azkenean bi gelditu ziren: Marilaxa eta Eskifaia. Eskifaia hartu genuen eman zen esplikazioagatik: barkoko tripulazioari deituko ibiltzen den izena delako, eta gurea tripulazio bat bezalakoa zelako.

- H: Eta anagrama?

- J.: Javier Sagarazurena da. Oso gizon jatorria da, eta eskatu tiogun gauza guztiak bezalaxe egin zigan anagrama.

- H: Nolako a izan da Eskifaieren eboluzioa?

- J.: Hamabi urteko esperientzia modura posible da laburtu. Jende asko hasi zen, batzuek konturatu ziren gauza serio joaki zela, laja egin zuten...

- H: Laneko martxa haundia?

- J.: Hasieran astean bi ensaio. Biñon koruaren presentazioa 79Ko irailaren 10ean jarri genuenez, astean beste ensaio bat jarri zen. Batzuek Eguberriak arte itxeki zitoten, eta orduan amor eman. Beste batzuek, beriz ikastera kanpora joan ziren, beste batzuek ezkondu...

Korua orain mantentzen duen nukleoa 25 lagunek osatzen dute. 25 horiek hasierakoak dire, horiek dire koruaren sustantzia, eta beuden inguruan etorri den jendea, batez ere Eskifaia Txikiñik pasa direnak.

- H: Urte ale batzuetako esperientzia...

- J.: Bai, hamabi urteko esperientzia: lehiaketak, jaialdiak, prestigioa... nolopait, orain eskuratu den maila. Eta oraingo maila da: besteak ontzat ematen duten korua, urtetan antuagatik lan asko egiten duen korua. Eta nere iduriz lusio haundiarekin lan egiten duen korua. Ez dakit zenbat iraungo duen, biñon momentuan itxekitzen dugu.

- H: Asko badire ere, zein dire ustez sari eta aipamenik inportanteenak?

- J.: Nere iduriz inportanteena konkurtzuak, irabazi ziren lehenengo sariak. Bakobak izan du inportantzia bere garaian.

Gaur egun guri ez digu deus esaten Ejea de los Caballeros-ekoa egitea, hara joaten diren koruen kalitatea bajua baita. Biñon garai hartan Ejea joatea guretzat zen Landreseko Albert Hallera joatea bezala. Han kanta behartuan lehenengo saria irabazi zen, eta lehiaketako bigarren sari nagusia, San Ignacio Koruaren atzetik. Guretzat bulkaldi ederra izan zen.

- H: Eta hori ez da hasiera besterik...

- J.: Sariak irabazi dire Toursen, Tolosan, Gori-zian (Italian). Azkeneko horretan folkiore sail-lean lortutako lehenbiziko saria izan zen, aurki, inportanteena.

Nere iduriz, koruarentzat gehien suposatu zuena Austriakoa izan zen, Spittaleko lehiaketa. Koruak mailarik onena eman zuen lehiaketa. Bi bigarren sari eskuratu ziren, dudarik gabe profesionala zen koru baten atzetik. Izugarria izan zen, eta batez ere, koru profesional baten aurretik gu aukeratzeara obra obligatuta kantatzeko, izugarriagoa.

- H: Tolosan ere bai...

- J.: Tolosan, bi lehenbiziko, bi bigarren eta hirugarren bat, joan geren urteetan.

Biñon horretaz aparte, festibalak. Sari horiek irabazi ez bagenitu korua ez zen ezaguna izango. Hortik aurrera hasi ziren inbitazioak festibal-letara joateko. Eta hori momentu honetan mugitzen gaituena.

- H: Alemanian ere izanak zaste...

- J.: 88an joan ginen Frankutera. Txol inportantea izan zen koruarentzat, hogeiabat koru joan bait ziren. Horrek ireki zitigun Alemaniako ateak, orduz geroztik 88an Alemania, 89an Alemania, 90ean Alemania.

Hura ez zen txori kaka izan, bigarren saria lortu genuen. Polifonia eta folkiore kantatu eta puntuatuz orokorra ematen zuten. Empalmahakoek esan ziguten lehenbizikoak ginela, eta ez zekitela zergatik ez ziguten lehengo saria eman. Sari hori eskuratzeara, oso inportantea izan zen: han ziren lau koru aleman, 3 koru hungaro, Bulgaria, Txekoslovakia, Suezia, Filipinak...

- H: Eta horrek ate gehiago zabaltu ttizia...

- J.: Santanderreko Festival egiteko aukera eman digu, gaurego badire lau urte festival hortara joaten gerala. Mugitzen duen diruaren arabera, jende onena eramatean duen festibala, guretzat poz haundia da hor parte hartzea. Eta Donostiako Musika Hamabostaldia. Aurretik hirugarren aldiz joango gera, eta nik uste dut ez duela mundu guztiak holakorik eskuerara. Egin ditugun festibalen tankerakoak egitea, gauza haundia da: Frankfurteko Bakearen Jaialdia. Lanean aritu ginen hamar egun Moskuko Irratiko Orkestarekin, eta berebiziko zuzendariekin, sekulako esperientzia izan zen. Aurretik, beriz, Hanburgon izan gera.

- H: Eta dagoeneko battuzia heldu den urteko proiektuak...

- J.: Heldu den urtean beteko dire Mozarten ehunda berrogeitamar urte. Hori dela eta, Donostiako Musika Hamabostaldia inaugurazioa egingo dugu, Amadeus orkestarekin. Euskadiko orkestaren kamara-orkestarekin, Mozarten meza bat kantatuko dugu, eta, auri, bere maisu eta kontrano izan zen Salierren beste bat.

Eta 92rako badut koruarekin obra baten estreina egiteko mandatua. Nere iduriz, ametsa bizitzia da, beti amets egin dugu horrelako momentuak bizitzearekin.

- H: Eskifaiaz aparte, proiektzio handiko koru batekin ere ari zera, Xatz-Eskifaiaekin...

- J.: Kontutan hartu beharreko korua da. Heldu diren urteetan gauza inportanteak egingo ditu. Fede handia dut koru horrengan. Zergatik? Nesken koru gutxi direlako, nahiz eta European

gero eta gehiago izan, eta momentu honetako korurik onenak neskek osatutakoak direlako. Etorkizun haundiko korua da. Heldu den urtean Tolosako lehiaketa egitea pentsatua dugu...

MUSIKA-EGILE

- H: Biñon Javi zuk baduzu beste alderdi bat: konposizioa. Musika-egilea zera, joan den uztailan, esate baterako, San Inaziori kantikaren estreina egin duzia Loiolan...

- J: Loiolakoa Tolosako konposizio sarien ondorioa da. Tolosan sariak irabazi nituen, Bilbon ere baditut hiru, eta Igualadan eskuratu nituen bi sariak begiak zabal arazi zitizte Loiola 91 batzordeari, eta enkargua egin zidaten. Gertatzen da kondizioak jarri nituela, banekien egingo nuen musika kantatzeko korua Eskifaila zela, nik egiten dudana musika Eskifailak abian hartzen duela, eta bestek ez. Eta horrela egin dugu.

- H: Komentatu ketu duzu musika egiten duzula folklore mailako kantutegia oso motza delako. Hori hala al da?

- J: Bai batez ere euskal musika. Gure Herria alde horretatik oso eskasa da. Hiltz egin ketu da musika koralez historian barrena, biñon konposizio koralean ez da deus ere. Musika korala Aita Domostrekin bukatu zen, eta pikiak bat piki-ortu zen Garbizuri esker. Guriad baditu sei ahotsetarako egindako gauzak, biñon musika korala egokirik ez. Eta nere burua aurkitu nuen Gure herriko musika nere Koruarentzat egiteko behararekin. Kanpora joan nahi dut, eta nahi dut jendeak gure fonetika goza dezan, eta ondo pasa dezaia, guk egiten dugun bezala. Ez zitzaidan bidezkoa iduritzen alemanez kantatzea bakarrik, adibidez. Beharrak agindutako musika egile ikusten dut nere burua.

- H: Eta non ikasi duzu konposatzeko?

- J: Valladoliden nintzela ez nuen ideiarik ere, ez nekien zer zen *do-re-mi*. Han hasi nintzen lanean. Nere iduriz, gauza hauetan ofizioak egiten du. Musika-egile sinfoniko askok, musika korala egiten hasitzen direnean, treheku egiten dute, ez baitute ezagutzen ze fresnarekin ari diren, ez litzate ahotsak ezagutzen. Eta nik, zeozor dakidala uste baldin badut, ahotsa nola funtzionatzen duen dakit.

Idazten dudana musikak oso kontutan hartzen ditu ahotsen tesituras, eta hor idatzeko orduan oinarri inportantea da. Notoi zergatia blatzien diet, pianoa jo, aritu...

Eta hola hasi nintzen Tolosako konposizio lehiaketara obrak bidaltzen. Eta urte batean hogetik hemeretzigarrena naiz, hurrengoan seigarrena.

Besleren gauzak aritu, lanean segi, eta beste urte batean sari bat eman zidaten. Pentsatu nuen txiripa ote zen. Hurrengoan bidali, eta 88an saria, 89an ere bai, eta orduan ikusten dut nere musikak balio duela, ez dakit ona edo txarra den, biñon bako du. Eta momentu horretatik aurrera prestigioa, eta Euskal Gobernuaren enkargua kantika egiteko.

- H: Asko zuzentzen duzu idazten duzuna?

- J: Ez dut ziriborro askorik egiten. Bakarra egiten dut. Garbira pasatzen hasitzen banaiz eta hanka sartzen badut, allakuldaus, ez dut aldatzen. Akatsak ere erabiltzen ditut. Askotan ez dakizu akatsa ote den edo intuizioak aginduta egiten ote duzun.

Sekulako borroka dago musika-egileen artean; Batzuek esaten dute konposizioa zientzia hutsa dela, matematika hutsa; beste batzuek, berriz, esaten dugu inspirazioak, intuizioak, imaginazioak eta lanak ekaritzen duela zuki musika egitea.

Biñon nik dena erreflexiorik gabe egiten dut. Jo, emazteari erakutsi, eta berari gustatzen bazaio, aurrera. Interesgarria ez dela esaten badit, pamera puskatu eta segitzen dut.

- H: Galdera topikoa da, biñon konten zaude egiten duzunarekin?

- J: Txol konten, batez ere Hondarrribian egin dudalako. Valladoliden ere posible izango zela uste dut, biñon obsesioa nuen hemen egiteko, nere herrian kantatu nahi nuen, eta gauza egin nere herriko jendearekin. Harrotu egiten naiz esaten dudanean 13.000 bizilagun dituen herri batek Europako korurik onenetakoa duela, eta hori asko esateko da. Eta koru ezaguna, koruen munduan oso ezagunak gera, eta kanpoaldean maila haundiko koru giroan ondo ezagutzen gaituzte. Eta gainera, Europako lehen mailako koruak ekarri ketu tugu herrira.

- H: Eta etorkizunari begira?

- J: Nik ez dut etorkizuna aldeaz aurretik ikusten, ez dut pentsatzen hogei urteren buruan... neri

horrek ez dit axolarik. Honek funtzionatzea nahi dut, marxia izatea, eta ahiutuzen bada, akaboa. Horrek ez nau batere kezkatzen, ez dut ehun urte iraungo duen halako erakunde finkatua egiteko asmorik... Nik orain egin nahi dut, biñon ondo, orain bizi, eta jendeak ondo pasa dezaia orain, eta herriko jendea harro egon dadila holako koru batekin. Eta musika-sentsibilitatea izango duen jendea izatea herrian. Hori da inportantea. Egin dugunak ailegatzeko balio izan digu, biñon orain balio diguna orain egiten ari garena da, eta egiten ari garena maila mantentzeko lan egitea da. Koruak maila altua izatea oso zaila da.

ALARDEKO MUSIKA

- H: Nola bizi du Amaberjina eguneko musika, adibidez, zu bezalako musikok batek?

- J: Musika hori sentimentuarekin bizi dugu. Jaioren zerenetik hor sartua zaude. Kalitatekin duen edo ez? Neri oso musika aberatsa iduritzen zait, gauza erraz eta politik egitea oso zaila da. Koruen munduan konpositoreak ezagutzen ditugun obra batengatik bakarrik, esaterako, Brucknerren «Ave Maria».

- H: Ez zaizu sekulan aldatzea gogoratu?

- J: Hori pekatu haundia izango litzateke. Utzi egin behar da, eta irau dezaia beti. Zerbait ekar dezakezu saiatzen bazera, biñon ez naiz atrebitzen.

Joan den urtean Frankfurterako Bake-kantika egin nuenean, adibidez, sarrera Titibilirekin egiten da.

Sekulan ez dut diskutitu polita edo itsusia den, hain zurea da, hiri zure esentziaren parte bat da.

Eta beste aldetik, espezial samarrak egiten gaituena, oso herri gutxiak baitute horren barrenean holako musika-heziketarik; herriar guziek kanta bat, gutxienez, badakite, eta hori ezin du jende guziki esan. Aberastasuna da.

Txomin Sagartzazu

MARIA JESUS BERROTARAN

Artzu, muno baten gainean kokatua duzu Jaizkibelgo hegian, hegoaldera begira, itsasoko haizeak atzetik astindua eta laztandua. Gipuzkoako baserrietan zaharrenetakoa da, bertan gordetzen duten pergaminoen egiaz-tatu dezakezunez. Hantxe jalo zen MARIA JESUS BERROTARAN ETXEBERRIA 1947ko urtarrilaren 7an. Errege biharamunean.

Jose Mari eta Margaritaren alaba. Aita Artzukoa zen eta ama Margot Mendeluko karrikakoa. Mari Paz ahizpa inguruko baserri batean bizi da, Larrasurín. Eta Artzun, Gregorio anaia, ezkondua, gelditu da amarekin. Maria Jesus ere ezkondua dago Pedro Ugarte taxista jator eta ezagunarekin. Bi seme dituzte: Iñaki, 18 urtekoa eta Xabier, 15ekoa. Lehenengoak sukalaritza ikasi du eta bigarrena teknologia ikasten ari da.

Bizitza aipatzerakoan, hirualdi bereizten dizkigu Maria Jesusek. Lehengo etapa hogeit urte artekoa dugu, ezkondu artekoa alegia; haurtzaroko eskola, jolasak, eta gaztaroa hartuko litzukeena. Bigarrena hogeitamar bitartekoa: ezkondu eta portuan bizitzera etorri zenekoa. Hirugarren aldia, berri, hogeitamar-berrogei urte artekoa, Udaltzain sartu

zenekoa. Zatlketa horren arabera abiatzen gara elkarrizketan...

MJ: Txikitan, Hijas de la Cruzera etortzen nintzen ikastera. Goizean, lau kilometro l'erdiekin eginda, hiru ordu laurdeneko ibilaldian. Bidean bustitzen bazinen, monjek bazuten galtzerdiak legortzeko modurik. Libro batean izaten genuen dena, enziklopedia Vives edo zelako hartan. Monjek, bestalde, josten erakusten ziguten, bordatzen... gehiegi gustatzen ez bazitzaidan ere. Hantxe bazkalzen nuen. Lehenengo etxetik ekartzen nuen jana, gero komedorea jarri zuten eta bertan jaten genuen. Arratsaldeko bost l'erdietan eskola bukatu eta berriro baserriarantz abiatzen nintzen.

H: Uda etortzean baserriko lanak ez al zizun eskolara etortzea galarazten?

MJ: Azkeneko hiru urteetan ekainean ez nintzen eskolara etortzen. Azterketa egitera Donostiara joaten nintzen. Hamairu, hamalau urterekin ateratzen nuen «certificado de estudios». Beste bi urtez Hondarribian bertan segitu nuen, frantsesa eta kontabilitatea ikasten. Frantsesa oso ondo etorri zait, frantses asko etortzen bait da, belgak, holandesak... eta denekin hitz egite-

ko oso ondo etorri zait. Gero Irunen Academia Stanley-n beste urtebete pasatu nuen: arratsaldean, ordea, zinera joaten nintzen. Etxean eskolara joaten nintzela esaten nuen, baina beste neska batzuekin zinera joaten nintzen. Lauetan pelikula batzuk izaten ziren eta hara joaten ginien.

H: Zinea gustatzen zaizu, beraz.

MJ: Asko, eta teatroa ere bai. Urtero urtero, udan, konpainiak etortzen direnean, lau edo bost aldiz joaten naiz teatroa ikustera. Antzerkia gehiago gustatzen zait zinea baino, dudarik gabe. Interpretatzen ari direnekin bertan zaude eta komunikazio bat gertatzen da, partizipazio handiagoko duzu. Baina hemen ez dago antzerki asko...

Nik lagunak baditut eta askotan lagunari ez zaio ondo etortzen joatea. orduan bakarrik joaten naiz. Hori aipatzen duzunean, gazteekin ez baina zure edadeko emakumeekin, esaten dizute: «Eta bakarrik joan zara?», halako zera batekin bezala. Eta, zergatik ez? Antzerkia ikusten duzu, zuretzat konpensazio bat da eta gustora zaude. Egingo lukete beste batzuek ere, baina beldurra dute bakarrik joateko.

H: Ezkundu eta gero herrira etorri zinen bizitzera. Arrantzaile auzoan bizi zara. Aldaketa handia gertatu zitzaizun?

MJ: Baita. Horrek halako bizimodu diferente bat bat ekarri zidan eta hura superatu behar izan nuen. Ez nuen nere nortasuna galdu nahi ezkonbitalaren moren itzalean bizi izanda eta lan bat etxetik kanpora egitea erabaki nuen. Hasi nintzen kanpoan lanean eta etxeko lan berdinak edo antzekoak egiten nituen: sukaldaritza eta abar. Familia batean egiten nuen lana. Esan behar dut familia hiri eskerrak berpiztu nuen ahaiztuxea nuen euskal giroa, bertsozalaritza afizioa ere hantxe hartu nuen. Horrez gain, esan zidaten beren etxean egiten nuen lana baino posibilitate gehiago baitinuela, beste lanen bat egin nezakeela, alegia. Nere buruan ere asmo bera zegoen bertidank emakumearen berritiko lan klasiko horietatik alera eta beste zer-bait egitea, eta, bueno, zein lan egin nezakeen aztertzen hasi nintzen.

UDALTZAINGOAN

H: Orduan sartu zinen udaltzain?

MJ: Periodikuan ikusi nuen udaltzain izateko delaidia. Joan nintzen udaletxera eta ez apuntatzeko esan zidaten, ez zutela emakumen hartzeko asmonik. Hurrengo urtean berririo izan zen delaidia, apuntatu nintzen eta hartu ninduten. Ez oso komentatuta, baina beste herri batzuetan ere bai zirela emakume udaltzainak eta horregatik hartu ninduten. Nere senarrak ere ez zuen nahi ni udaltzain izatea, klaro; berarentzat momentu hartan udaltzain izatea lotsagarri bezala zen. Borrokatu nuen eta orain oso konten nago. Horrela hasi nintzen, bada, 1981eko uztailaren 1ean.

H: Zer-nolako izan zen aipatzen duzun borroka hori?

Lan honetan, gizonen artean emakume bezala nere lekua hartzea sartu nintzen, beraiek adina kapazitate badudala erakustera. Hor nago gaur arte, horretan borrokatu, ahal dudana egiten. Emakumeak bere borroka egin behar du gizonaren parean agertzeko. Desberdinak gara gizonarekin baina gizonak egiten dituen gauza berak egin ditzakegu; dagoen diferentzia bakarra biologikoa da. Nere helburua bestek adina lan egitea da. Borroka hori egiten dut piska bat. Ez borroka estandartearekin, lan eginez baizik. Bi urte, lau urte... segi eta segi. Leku bat lortu posible dugula uste dut. Aurrena, erakutsi egin behar dugu. Berdinak baldin bagara, hori ez da logikoa, baina gizartea hor dago, chiturrak hor daude eta hori aldatzeko egin behar dugu lana. Behar bada gure alabek edo gure bilobek ez dute honen beharrik izango, beste batzuek egin dutelako.

H: Udaltzaingoaren barruan, ba al dago alderik emakumezkoen eta gizonazkoen lanean?

Udaltzaingoan bertan ere emakume batzuek

bulegoko lana egitea nahiago dute, oso ondo iniditzen zait, hango lana ere lana bait da, baina hori ere betiko lan klasikoak da nolabait. Nik badakit barruko lana gogorra dela, baina kaleko lana gogorragoa da. Kanpoan notza, euria eta arrisku gehiago dago. Kalean lapurreta bat dago, istripu bat dago, hara intsi eta aurpegia eman behar duzu eta momentuan erabakia hartu behar duzu. Lapurra trantzean dago eta trantzean dagoelako atakatu egiten zaitu. Istripuak ere istripu normalak eta istripu larriak egoten dira. Gainera, egoera berezi horretan zure burua ere kontrolatu behar duzu, borroakak direla edo, mila gauza.

H: Gaueko lana ere ez da atsegina izango...

MJ: Gogorra da, baina ahal ba dut ez dut uzten. Kriston psikologia hartzen da eta oso mundu berezia da; berezia, pertsonen beste

nak sartu ginenean ametitzen zuen gure bizia egitea, euskaraz hitz egitea, euskal giroa edukitzea, eta abar, arazoren gabe. Bere iritzia ere ematen zuen esanez politikoei laguntzeko gaudela, baina ez zuteko gehiegi gidatzen: «zuek gero ere herrian lan egiten jarraitu behar duzue, politikoak, berriz, joan egiten dira».

Hura jabilatu zenean gure arteko bat hartu zuten. Eta borroka sortu zen, gorrotoa eta enfrontamenduak. Hura izan zen neretzat etapanik gogorrena. Euskaraz egiteagatik ez zuen deus esaten baina ez zitzaion gustatzen. Eta nahiz eta gaztea izan ez zuen batere onartzen orain egiten dugun udaltzain lana, «policia de prevención» ez zuen ametitzen, «policia de represión» egiten zuten.

H: Zein da gaur eguneko egoera?

Udalak udaltzainburi berria hartzea erabaki

modu batera jokatzeko dutelako. Egunez pertsona forma batera ikusten duzu, eta gauze beste batera. Oso interesantea da. Eta arazoak ere beste forma batera ikusten dituzu. Zu zeu ere arazoan aurrean askoz ere zeragoa egiten zara, konprensibagoa, irekiagoa, eta beste modu batera ikusten dituzu gauzak. Egunez etxe batean arazo bat ikusten duzu eta ez dakizu nondik datorren, baina pertsona honiek gauzak ikusten badituzu, ulertzen duzu gutxi gora behera nondik datorren arazo eta askoz hobeto konprentzen dituzu haiek zuregana etortzen direnean edo laguntza eskaltzen ditzutenean. Oso mundu berezia da gauekoa. Barnuago sartzen zara. Eguna eta gaua oso desberdinak dira.

H: Urte horietan aldaketarik nabaritu duzu udaltzaingoan?

MJ: Lan honetan ere beste hiru etapa izan dira. Lehenengoan edadeko nafar bat genuen udaltzainburi. Ez zen euskalduna eta udaltzain gehienak ere erdaldunak ziren, baina euskaldun

zuen eta hori da orain daukaguna. Honiek udaltzaingoaren berrikuntza ekarri du: prebentziozko polizia errepreziozkoaren ordez. Aldaketak egin behar direnean estudioak egiten dira aurretik eta ondoren aplikatzen da sistema berria. Ikastaro batzuk ere izan ziren udaltzainentzat. Beste herrietan, Catalunyan, Gasteizen, e.a. Kanada eta Ingalaterrako ereduak jarraituz, udaltzaingoak nola egiten duen lana ikasi genuen. Hortik giro goxo bat sortu da eta gustora lan egitea. Euskaldunak gara gehienak, euskal giroa dago. Nahiko giro majoa. Emakume gehiago ere sartu dira lanean. Aurten poz handia hartu dut udako auxiliari erdiak emakumeak direla eta. Normalkuz doala ikusten da. Ni, gazteagoekin gustatzen zait lan egitea, freskura eta berrikuntza ekartzen dituztelako eta arriskua maila dutelako, hor estankatuta gelditu gabe. Zaharragoek esperientzia ematen dizute, baina gazteekin beste modu batera ikusten dituzu gauzak.

EMAKUMEA GAURKO GIZARTEAN

H: Bestela ere, nola ikusten duzu emakumearen egoera?

MJ: Betiko lan klasikoetatik atera behar du emakumeak eta teknologian eta enpresan gehiago promozionatu behar du bere burua gizonaren parean jartzeko. Baserman beti tokatu zaio lan egitea.

Mundua gizonak dirigitzen du eta emakumeek aldatu behar dugu gizarte hau, bestela inork ez digu aldatuko. Eta ez gizonak bazter-tuz, elkarrekin lan eginez baizik. Emakumeek konturatu behar dute politikoek gure botoak behar dituztela, eta, gailen garez, boto horien truke gure eskubideak lortu behar ditugula.

Emakumeak normalean beldurra du egoera horretatik ateratzeko. Etxean dagoen emakumeak ere bere burua baloratzen ikasi behar du. Batetik ekonomia bat eramaten du, bestetik urmeen estudioen eta biziaren orientazioa ere emakumeak ematen du normalean. Hori baloratu behar da. Hor dago bakardadearen problema ere. Etxean an dizenak bakar sentitzen dira, baina kanpoan lan egiten dugunok ere sentitzen dugu bakardadea.

H: Bakardadea aipatu duzu...

MJ: Emakume asko eta asko bakarrik sentitzen dira. Ez emakumeak bakarrik, arazo hori denona bait da. Bakardadea ez da lagunik gabe dauden arazoa bakarrik. Bakardadea oso berexia da. Batzuk ateratzen dira afaltzera eta edatera, momentu bat ondo pasatzera, baina zergatik? Kriston bakardadea dutelako. Drogaren arazoa bera ere bakardadeari lotua dago. Batez ere nere adinetik aurrera doazen emakumeak, eta gazteagoak ere bai, bakarrik sentitzen dira askotan. Ezkundu dira, eta ezkundu ondoren beste pertsona baten itzalean bizi dira eta nortasuna gailzen dute, gaitzen zizuten lagunak ere gailzen dituzte, kirola utzi dute, kontakto guztiak utzi dituzte eta pertsona bate-laz bizi dira. Laguna horrek bere bizia segitzen du, bere lana eta bere afizioak. Haurrak ere etapa bat bukatuta haunditzen dira eta ez dute amaren hainbesteko beharrik.

H: Zer esango zenieke horrelako egoeran dauden emakumei?

MJ: Etxetik ateratzeko, lagunak bilatzeko eta elkartzeko. Lan asko dagoela egin beharra. Normalean etxetik ateratzen direnean betiko lan klasikoak egiteko izaten da, gaisoak zaindu eta abar, baina posible dute beste ikertzea pila bat egin beren burua okupatu eta bakardadea betetzeko, gustora sentitzeko eta bide batez borroka egin gizarte bera ere aldatzeko. Sindika-toetan sartu e.a. Posible dute, adibidez, bertso-lari eskola bat sortu herrian. Badago dantza eskola bat, neroni ere joaten nahi, baina hori ere gazteak dira gailen. Txapelketak ere antolatu daitezke, Elkartek kultural-gastronomiko bat sor-tu emakumeek organizatuta, mendizale elkar-

teak, antzerki eskolak, pintura eskolak, etxeko goarderiak hiru edo lau emakumeren artean sortuak, eskola profesional antzeko bat lanik gabe dauden hogeitamar urte gorako emaku-meek ofizio berriak ikas ditzaten: elektrizitatea, pintura, igeltzeritza, fontaneritza... Lanbide ho-riek beti beharko dira. Ez dakit, mila gauza.

H: Udaltzain lanetan, kejak edo parte har-tu behar izan duzue emakumearen tratu txar-rak direla eta?

MJ: Bai. Etorritzen dira salaketa egitera baina gero beldurra izan dute senarrak errepresaliak hartuko dituen edo, bere familiak zer esango duen, eta salaketa gehienak hori gelditzen dira aurrera joan gabe. Gizarteko ohiurak puskatu behar dira eta hori oso gogorra da.

H: Ba al duzu kirol zaletasunik?

MJ: Mendiko zera hori badaukak. Urtean hamabi bat ateraldi egiten ditut Euskadi eta Pirineetako mendiara. Jaizkibelen ere ibit-zen naiz; Jaizkibelo inguru hori oso utzia da-goela iruditzen zait... Mendira zoaz, lau edo bost ordu egiten dituzu, eta tontorrera inisten zarenean esfortzatu bat egin duzu, gairiditu egin duzu eta gainean zaude. Horrek leku batera iritsi zarela sentiarazten dizu, konpentsazio bat bezala esfortzaren ondokian...

«Vuelo Delta» egitea gustatuko litzaidake. Beti daukat zera hori buruan eta ez dakit noiz egingo dudan: «hurrengo urtean hasiko naiz» esaten dut beti. Begira-begira egoten naiz. Hor ez da abioian bezala, abioian eraman egiten

Elurretan (1985)

H: Drogaren arazoa ere bakardadeari it-xekia dagoela esan duzu...

MJ: Gazteen artean droga ez da arazo bakarra, hori dago edaria ere. Edaria ere droga da baina bestea askoz ere azkarragoa. Momen-tuan ematen du Hondarrribian ez dagoela lehen adina. Orain daukagun udaltzainburearekin lan egiteko forma batzuk hartu dira eta ondorioz hemendik Irurera joan dira. Ez da arazoa kon-pundu, lekuz aldatu da. Drogaren mundua beste multinazional bat da. Guk hartzen ditugunak salitzen dutenak dira, droga erosteko dirua behar dutela eta saldu egiten dutenak. Gazteek nola ez duten okupaziorik... Mundua eboluzio-natu da pila bat baina gazteentzako okupazioa ere da eboluzionatu, eta hori gelditzen dira baz-tertuta. Eta esaten dute «gramo batek hainbe-ste balio du, salitzen du eta hainbeste diru aterat-zen dut». Baina trampa batean erortzen dira eta ez dira konturatzen. Zulo batean erortzen dira eta bizia hondatzen dute. Kuriosidadea sartzen direnak eta laguntza dutenak alera egiten dira, bakarrik dauden horiek, berriz, zuloan gelditzen dira.

zaituzte, hori, berriz, zuk erabili behar duzu katxarra. Arriskua maite dut eta panoramika gainetik ikustea ere bai. Hor biak dituzu. Egingo dut oraindik.

EUSKALTZALETASUNA

QH: Maria Jesusek oso ondo egiten du euskaraz, erraztasun izugarri, landua duela nabari zaio eta nondik datorion euskaltzale-tasuna galdetzen diogu.

MJ: Guk etxean euskara egiten genuen. Nere ama gutxi ateratzen zen, nere aita asko zergatik zinegotzia zen urte pila batean uda-letxean eta asko ateratzen zen. Bertso mundu horretan ere ibiltzen zen. Guk euskara egiten genuen baina gertatzen zen gauza bat: amak kalera elortzen zenean erdararekin difikultateak izaten zituen eta esaten zion «erdaraz egin, nik praktika izateko». Eta bueno, euskara egiten genuen baina kontzientziatu gabe. Ezkundu eta etxe batean lanean hasi nintzen. Zortzi haur zituzten. Egondak ziren berrogei urtean errefu-xiatuak beste aldean, Ipar Euskal herrian eta Parisen. Eta euskara egiten zuten. Eta nik esa-

ten nuen «ni baserriko umea naiz eta amarekin erdaraz egiten dut, eta hok hainbeste denbora hor pasatu eta euskaraz egiten dute, eta Parisen dauden hoken alaben haurrek ere bai...». Orduan hasi nintzen piska bat kontzientziatzen eta euskaraz egiten saiatzen.

H: Bertsozalea ere omen zaitugu...

MJ: Bertsolariatza oso mundu xarmanta da. Adibidez, oso agobiatsu nago, bertso saio bat baldin badago hurbilean lagunekin joaten naiz, bestela bakarrik. Dena ahazten zait eta han nago hura entzuten, bi ordu edo pasatu, etxera etorri, eta astebeterako edo hamar egunerako halako pake bat dut. Txapelketak ere segitzen ditut. Egunkarietan agertzen diren bertsoak eta kritikak ere moztu egiten ditut, fotokopiatu neurri berean jartzeko, enkoadermatu, eta horiekin liburu batzuk ditut eginak. Bertsolarien bizitza ere jasotzen dut. Pastoralak ere segitzen ditut eta Euskadiko jai garrantzitsuenak ere bai.

H: Euskaldungoari dagozkin liburuak daude apaletan, kolezio osoak, bestelakoak ere bai...

MJ: Bertsolariak bizitzan gauza bat izan eta bertsolari beste paper bat jokatzan dutela eta, liburu bat irakurri nuen «La comunicación no verbal». Hori irakurri nuenetik jendea sikologian aldetik gehiago egustuliatzen hasi naiz eta nere burua ere bai. Jende asko gaisorik dagoela uste izaten du baina gaisotasun hori askotan nor bere buruan egoten da bakarrik.

Nik istripua izan nuen besoa udaltzain lanetan ari nintzela. Joan nintzen mediku famoso batengana eta besoa operatu zidan, eta hala ere ezin nuen besoa zabaldu. Min handia hartzen nuen. Proba asko egin zizkidaten eta dena alferrik izan zen. Azkenean fisioterapeuta itsu batengana bidali ninduten erreabilitazioa egiteko. Joan nintzen beragana, proba batzuk egin zizkidaten eta esan zidan: «bi kontsulta pasako ditugu zuri buruz hizketan, eta gero esango dizut nik posible dizudan sendatu ala ez. Itsu hura ikusita esaten nuen «zer egin behar dit neri honek?». Eta hurrengo batean esan zidan: «patzientzia badin badaukazu hemendik urtebetera zure besoa deus izandu ez balu bezala egongo da. Zuk hogei daukazu mina, beste larrogeia zure buruan dago. Beldurra daukazu eta beldur hori kendu behar duzu». Eta horrela gertatu zen. Sei hilabetein inoiz deus izandu ez banu bezala jarri zidan. Minik eman gabe, kontzientziatu egin ninduen. Orain hobeto egutzen dut nere burua, eta besteak ere bai laguntza eskatzan didatenean.

zaitu egiten da. Bakoitzak bere eguna behar du. Baserriar mundu horietan ere, badakit gehiago kostako dela harijarazaille famatu bat ekartzea, momentukoa dena, baina jendea joango bada horrelakoak ekarri behar dituzu. Afiziorik ez dago eta nola modaren zera horiekin bizi garen, ezagutzen ez direnak ekartzen badifuzu ez da inor joango.

Pilotan ere esaten ari gara ez dagoela afiziorik. Aurreko urteetan inork ezagutzen ez zituenak ekarri ziren, baina azkeneko urtean nahiko pilotari onak ekarri ziren eta frontoi dena bete zen. Zergatik? Onak ekarri zirelako. Asko ez dira pilota partiduengatik joaten, modagatik joaten dira. Hauxe ikustera joango dira eta behar bada gustatu egingo zaie, eta hurrengo batean herriko mutiak pilotari ari direnean puzes igual joango dira. Ez badago afiziorik, ezagutzen ez direnekin zuk ezin duzu afiziorik sortu. Interes bat behar duzu. Eta bertsolarietkin berdin. Lazkao Txiki oso bertsolaria ona da, giro sortzailea eta nahi duzuna, baina ia inor ez da joaten. Bertso afizioa bada, arrantzalea tartean gubiago, baina baserrietan badago. Orduan ekarri modako batzuk, horiekin hasi piska bat, eta gero behar bada beste horiekin ere joango dira. Dantzak ere gehiago promozionatu behar dira, trikitiak, e.a.

H: Nahikoa iruditzen al zaizu herriaren partizipazioa jaietan gaurko egunean?

Lehenago, erregata batzuk egiten ziren arrantzaleen artean,koadriren artean, Paseo Butronen, eta horrek halako giro berexi bat sortzen zuen. Beste jolas bat ahate batzuk putzura bota eta mutil koskorrek hartzea izaten zen; jende dena hainegi begira egoten zen eta herriak gehiago partizipatzen zuen. Orain asko egiten da futbito eta hori, batzuentzat bakarra. Askotan jaialdi bat egiten duzu eta ez dago inor, eta penagarria da. Olinpiadetan, adibidez, seku-

lako jendetzak partizipatu du. Ba, horietan bezala jaietan ere herriko jendearen partizipazioa bilatu behar da. Kanpoko modak hartzen ditugu eta gureak baztertu. Asko ibiltzen naiz beste aldean, Iparraldean, barruko aldean batez ere, Gipuzkoako herrietan eta Baztanen ere bai, eta horietan herriak gehiago partizipatzen du, turismoa dagoen herrietan baino. Herri txiki balera zoaz eta denak han daude. Turismoa dagoen herrietan, beriz, hondartza, eguzkia hartu eta kitto. Herriak ez du partizipatzen. Eta jaietan ere horrela behar litzateke, ez Alarde egunean bakarrik.

H: Alarde eguna ez al da beldurgarria udaltzain batentzat, txoratzeko?

MJ: Neretzat ez behintzat. Nik disfrutatu egiten dut. Neretzat hilaen zortzia da, goizeko seietan sartu eta arratsko hamarretan bukatu. Behekoa egin, korrika eta presaka kotxea hartu, Guadalupea joan, han lagundu, jaitzi, eta, bazkaltzeko denborarik gabe, hemengo kotxe guztiak kendu Alardea berriro pasatzeko... Gainera, egun horretan bidagurutzar arriskuarenean egotea gustatzen zait. Jendeak disfrutatu egiten du, urte guzian egoten da egun horren zai. Nik inoiz baino lan gehiago egiten dut, baina aportunio bat egiten dut jendea ondo ibiltzeko. Hondarribiko jende guztiak disfrutatzen du eta zu zerbait ematen ari zara. Ondo pasatzen dut, gozatu egiten dut. Ordubetik izaten dugu bazkaltzeko, ezin izaten dut familiarekin bazkaldu, udaltzain naizen ezkerorik urte batean bakarria bazkaldu dut familiarekin: besoko istripua izan du nuenen. Beste urte guzietan beste udaltzainekin bazkaldu izan dut. Gustora ibiltzen gara. Denok egoten gara lanean eta beste egunetan elkartzen ez garenok egun horietan elkartzen gara.

J.A.Letamendia

HERRIKO JAIAK

H: Herriko Jaiak ditugu gaineen. Zer aldaituko zenuke programazioan?

MJ: Azkeneko urteetan, edo azkenean behintzat, arrantzaleen eguna eta baserriarrena egun berean izan ziren eta horiekin jendea

BANDERA URDINA, BAI ETA EZ.

Uztailaren 31ko eguerdian "bandera urdina" altxatu zuen Hondarribiko hondartzan Alkate jaunak. Bandera hau Europako Elkarrekin Ekonomikoak ematen dio merezi duen hondartzari. Txukuntasun eta osasunezko baldintzak behar izaten dira bandera irabazteko. Ihaz ez zen lortu, aurtien bai. Urtebeterako ematen dute eta epe hori igarotakoan hondartzaren egoera, merezi badu, luzatu egiten da baimena, bestela kendu. Euskal herrian hondartza gutxi lortu dute aurtien bandera urdina. Gipuzkoan: Getariako Malkorbeak, Donostiako Kontxak eta Hondarribiak. Bizkaian Sopelakoak bakarrik. Ez da asko, Valentzian, adibidez, 43 hondartzak merezi izan dute, horietako 32 Alkanten daudela.

Katalunian 26k, Galizian 16k eta Andaluzian 13k.

Euskaldunon txukundadea, beraz, ez da gehiegi harrotzekoa. Hondarribiarrena bazuridien baitz. Hala ere, gureak, urtebete gabe, astebete ere ez du iraun, abuztuaren 8ko gauean bere kiderratik desagertu bait zen. Kendu duena horretara joango omen zen propio prestatua, eskalera luzerik gabe ezin bait zen goi hartatik kendu. Beraz, hondarribiarrek txukunak bai, baina graziosoren batek ez omen du halako atorpenik gogokoegi, itxura denez.

KARMEN YARTZAK, 100 URTE

Nabarronea baserria Akartegin duzu, Faroko bidean, Arroka-Berri pasata, ezkerreko malda motza bezain gogorra igota. Dirudenez, aldapa estua ligo beharra, bertako haize gozoa eta barazkiak ezin hobiek dira osasunarentzat, Karmen Yartzak ehun urte borobilak harrapatu bait ditu hortxe joan den uztailaren 17an. Egun horretako eguerdian probintziako eta herriko ordezkarien bista hartu zuen Karmenek. Diputazioan Ongizate Saileko buru den Xabier Garaialde, eta Hondarribiko Udalaren zinean Alkatea eta hiru zinegotzi lagundu zituen goiko gelara Karmenen alaba, Madalena Berra Yartzak. Butaka batean iserita pozik hartu zituen Karmenek opariak: bonboiak, loreak, plaka eta koadro bat, "hau gehiegi da!" inbarrez esaten zuela.

Igazko urriaren 20an Marganta Agingalde Sorondok bere 107 urteetan umezurtz utzi gintuenetik ez geneukan Hondarribiarrok ehun urteko amonarik, bederatzik hilabeteok igarota, ordea, etorri da erreleboa. Aurrekoaren marka puskatzeko osasuna eta uztailaren 17an erakutsi zuen umorea luzaro gorde ditzala opa diogu Karmen Yartzari.

Edonora zoazela ere,

eraman ezazu ongien
datorkizun dirua.

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

Ama Guadalupekoa:
MIRARI ALKAIN ARIZTIZABAL

Beti Gazte:
ANA ELDUAYEN AMUNARRIZ

Gazteria:
MAITANE SUNSUNDEGI LOINAZ

Arrantzale Gazteak:
JAIONE BOLLAIN ETXEBESTE

Semisarga:
MANTTO ZABALA IRAGORRI

Mixtoa:
MAITE VALDERRAMA LARRAÑAGA

Artilleria:
INES SANCHEZ ARISTEGI

Musika Banda:
BEGOÑA GUTIERREZ EIZAGIRRE

Akartegi:
LOURDES LEKUONA ILUNDAIN

Arteak eginkizun garrantzitsua betetzen du Hondarribiaren ospe zabalkuntzan, eta BLOK-ek, arte eta diseño osatutako haltzarien bitartez, helburu honetan laguntzen du.

Herrikoa:
NERREA BELLO SAGARZAZU

Oleaso:
BEGOÑA FESTA CAYUELA

Danborrada:
MERCEDES IRIDOY SAGARAZU

Arrantzaleen Kofradia:
TXELO AMUNARRIZ OLASKOAGA

Zaldizkoak:
MARIBEL ALKAIN BORREGUERO

Arkoll:
YOSUNE GONZALEZ GOIKOETXEA

Kosta:
KATY AGIRRE PEREZ

Mendelu:
IZASKUN GUTIERREZ GENDE

Montaña:
MARIA AGIRRE GARAYO

Jaizubia:
SABINA OLAZABAL MANTEROLA

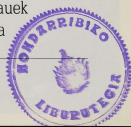
Gora Ama Guadalupekoa
ADARTEA (GALVINO) KUPITZAKA

Fotografia **LUC**

Kantineren argazki hauek
LUC-ek eginak dira

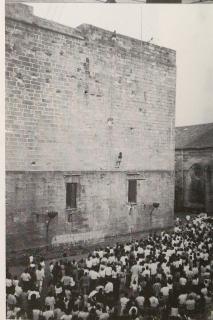
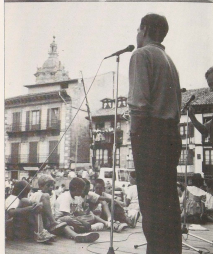
San Pedro, 3

HONDARRIBIA

HERRI GIROA 90

"HONDARRIBIA" ALDIZKARIA

IZEN HAUEI ESKERRAK ZABALTZEN DA HERRIAN:

Portuari: LANKIDE AURREZKIA
OLEARSO LIBURU DENDA
MEI
GOIKOETXEA JANARI DENDA
AURREZKI KUTXA MUNDIZIPALA
GAUR ALDIZKARI DENDA
LAPITZ ESTANKOA
ARROZENA HARATEGIA
ITSAS ETXEA
GAXEN CROISSANTERIA
IZA LIBURUDENDA

Alde Zaharrean: INOXENTXI ALKAIN
MARTINEZ OKINDEGIA
ARMA PLAZAKO ESTANKOA
FINA-REN DENDA

Damarrin: LIBURUDENDA

Santa Engrazia: LEKUONA JANARI DENDA

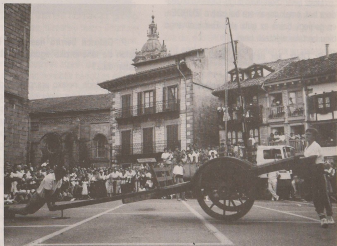
Amute: ANZA JANARI DENDA
ANA ROSA
LUISEN HARATEGIA

Mendelun: ESTANKOA
ARRATIBEL OKINDEGIA

Sokoan: SOKOAKO LIBURUDENDA

Soroetan: HARATEGIA

MILA ESKEK DENOII!

«IZURDE», HONDARRIBIKO ITSAS HONDOAK EZAGUTZEKO BIDEA

Zuetariko asko, denok agian, liluraturik gelditu izan zarete noizpait, itsaspeko zinema irudietan, paisaia harrigarri baten erdian, eskafandrista batek arrainen bati begira edota pallako egiten ikustean.

Horrelako irudiek sortzen duten kilika ziragarria handia izaten da, baina norberak horrelakorik bizitzu ahal izatea ia ezinezkoa iruditzen zaigu, pelikuletan ateratzen diren aukeratuentzat edo bakarrik direlakoan. Baina zorionez ez da horrela. Beste abentura batzuk bai, taide biki eta mugatuentzat dira; itsaspean murgiltzea, ordea, Hondarrikian bizi bazara batez ere, askoz errazagoa da, urpean dituen hondo zoragarriak dituela, eta IZURDEkoa bezalako jende jatorra. Aski duzu, behar bada, informazio piska bat lortzea eta diru apurtxo bat, hasieran ezinbesteko ekipoa erosteko.

Olatz elkarrizketatuko dugu, Clubeko buzeadorea bat, emakumeak ere bai baitira IZURDEn, ez gehiegi, baina ez gutxi ere. Berak emango digu bertako ekintzen berri.

P: Olatz, zer dela eta, hasi zinen buzeatzean?

Olatz: Duela bi urte hasi nintzen, Euskal herriko Unibertsitatearen kirol jardunen artean IZURDEn antolatzen zuten ikastaro batean. Askotan pentsatzen nuen gustoko nukeela buzeatzeko, baina ez nekien ez non, ez nola lortu materiala, eta ez ezer. Eta horra non halako batean kartel bat ikusten dudun: «urpeko ikastaroa», eta kapen murgildu nintzen.

P: Zer-nolakoak izaten dira ikastaro hauek?

Olatz: Bi zatit izaten dituzte: teorikoa eta praktikoa. Ikastaldi teorikoak Clubaren egoitzan ematen dira eta praktikakoak Kai Berrian. Nahiko ondo portatzen dira monitorea, eta norbaitek zerbaitean zailtasunik izanez gero, ekin eta ekin matakatu egiten da teorian nahiz praktikan. Nere ikastaroan, zailtasunak gertuena Hendaia pizina batera ere joan ginen, ea pizinan, errazagoa dela eta, eragozpenak gainditzeko lortzen genuen, eta, noski, lortu genuen. «Aprobado general» izan zela uste dut.

P: Zer dela eta, Hendaia baino joan? Eta al dago, bada, igarileku hurbilagorik?

Olatz: Noski, baina ez dizute buzeako ekiporekin joaten uzten, nahiz eta baimena garait eskatu eta bizpahiru orduz igarileku erabiltzeko behar dena ordaintzeko prest egon, beti ere beste igerilariei trabarik egingo ez diezun ordutan joanda, jakina. Udalek eta pizina arduradunek arazo honetaz hartu behar luke, pizinez, igeri egiteaz gainera, beste hainbat ekintzatarako ere balio bait dute, hori bai, ekintza minoritarioagok direnez, orduak mugaturik, baina ekintza horiek ere badute garrantzirik.

P: Gatozen berririo hasierara. Bildurrik izaten da lehenbiziko egunetan, ala erraza izaten da...?

Olatz: Bada inolako arazorik ez duen jendea, lasaia direlako edota lehenik ere urpeko arantzan arituak direlako, adibidez, baina, dena esan behar da eta, hori ez zen nere kasua, nik neuk hasieran banuen bildur pixarra eta larritasun apur bat ere. Denok ikusi dugu pelikuletan jendea buzeatzeko eta arazorik gabe urpean botilatik amasa hartzen ahoan jartzen duten maxina horren bidez (erregulatzailea), baina horiek norberak amasa hartzea, bost edo metro ur edo gehiago gainean dituzula, bada alderik, eta, neronek argi neukan arren, lanak izan nituen neure gorpuzari eta neure senari han behean, axalera alera gabe, amasa hartu

zitekeela sinestarazten.

Gainera, bildura dela eta, teoriako lehen eguna beltz xamar izaten da, gerta litekeen istripuen aipamen luzea egiten dizutela eta (ez naiz gehiegi oroitzen, baina gau hartan loak hartzea zail izan nuela esango nuke); hasi birketako super-presio delakotik --hobe omen da ilotzea istripu hori izatea baino--, pelikulei esker denok ezagutzen dugun deskonpresio istripura arte, bitarteko arrisku guztien zerrenda luzearen aipamenarekin. Egia esan, aski ikuspen iluna lehen egunerako. Zorionez hori dena atzean gelditzen da, eta horrelako istripurik gertatu beharrik ez dagoela ikasten duzu, buzeoan seriozki aritzen bazara, mundu horretako arauak haintzat hartuta. Mundu arrotza bezain pozgarria, bertan sartzen denarentzat.

OTXOA

JANARIDENDA

BARAZKI, FRUTA ETA HORRELAKEOTAN AUKERA HANDIA

HERRI GUZTIARI, ZORIONAK!

San Pedro, 47
Telf. 64.16.84
HONDARRIBIA

PINPILINPAUXA

ANTZINAKO ERROPAK ETA TRESNERIA

San Pedro, 1
Telf. 64 40 55
HONDARRIBIA

P: Zein dira gogoan dauzkazun momenturik zoriontsuenak urpean?

Olatz: Olagarro bat lehenengo aldiz urpean ikusita denboraldi bat berarekin jolasean aritu nintzenekoa eta, beste orotzapen goxo bat, gaueko murgialdi batean linternaren argitan olagarrotxo bat agertu zitzaizkidan, hankako behatz lodia baino itxiagoa, niriñoa eta jolas-tia. Gogora ekarri zidan neure katua, kumea zenean, minutu bat edo gutxiago egon nintzaion begira, arroketoa artezi batetik desagertu zen arte. Biziki polita izandu zen. Oso ederra da ere arrain berrien bat lehen aldiz ikusten duzunean. Dela zapoa, arrandegian hila ikusita bakarrik ezagutzen zenuena, dela muxumartin bat, ikusi eta gero zer zen jakiteko liburutara jotzen duzularik.

ko ohar taulan horrela ibiltzen direnen zerrenda beltza dago (bi izen bakarrik dituen, biak elkarretik kanpokoak), halakoei botlariak ez betetzeko aginduarekin. Eta arrainak uxatzearena, benetan farregaria da, izan ere, normalean, gehiegi hurbiltzen zarenean, bizpahiru metro urruntzen dira dauden tokitik edota zulo batean sartzen, zuk aldegin bezain laster ateratzen direlarik. Areago oraindik: batzuek atzetik jarraitzen dituzte aietak astintzean hondotik harrotzen dituzun hondakinak jateko, eta ez da batere harrigarria zerbait ikusteko bira egin eta arrain mordoa segika aurkitzea, igerika zoazela harrotu duzun jaki «hodeiaren» atzetik. Arrantzale hauei eskatzen diet, buzeadorekiko ezinikusia ahanzt dezatela, eta itsasoa denona denez gero, guziok baliu dezagula, eta are gehiago jardun hauean, ekintza batek, banaka batzuek bestela uste izan arren, bestea ezertan galarazten ez duelarik.

P: Zera, bukatzen ari gara. Besterik esan nahi duzu?

Olatz: Gehiegi, denak sartu ahal izateko. Horregatik, norbaitek berri gehiago jakin nahi badu, ikastaroak eta abar, onena bertara etortzea du, edo 640651 zenbakira deitzea. Momenturik egokiena ostraletan izaten da arratsaldeko 7etatik 9etara, asteburuko ekintzak erabakitze-ko biltzen garenean. A! Gauza bat ahaztu zait eta norbaitek haserratu ere egin liteke: buzeoaz gain bestelako ekintzak ere antolatzen dira, hala nola, aietaz igeri egitea eta antzekoak. Ager zaitze, gogokoak izanez gero...

Patxi Riezu

P: Momentu txarrik ere izan al da?

Olatz: Ezetz esan behar. Edo bai, egia esan, baina ez buzeoagatik beragatik, jendeagatik baizik, kanibelazaleengatik. Oso normala izaten da uretan sartzen zarenean ezlabaidak izatea, arrantzara zoazela edota arrainak uxatzen dizkiezula esaten dituztenean. Niri harnak, handiskoak gainera, bota izan dizkirate, beren apa-rejoen azpian sei metrotako sakonean nabilela, horrek dakarren arrisku lamiarekin. Esan behar dut, urpeko munduarekiko ezjakintasunaz, eta siniskeria okerreiz bakarrik esplikatuta daitezkeela horrelako jokabide eroak. Uzten badidazu, elkar-ritzeta hau aprobetxatu nahi dut jende horri esateko buzeo botlekin debekatua dagoela edozein arrantza mota egitea; alegia, botlekin goazenean ez goazela arrantzara, «de miro-nes» baizik. Egia da buzeadore axolagaberen bat botliaz baliu daitekeela legez kontra arrant-zan aritzeko, baina halakoak salbuespen dira eta, jakina, ez ditugu elkartean onartzen. Clube-

KAI-ALDE

GOZOTEGIA

San Pedro, 10 - Tel. 64 10 47
HONDARRIBIA

Inoiz dastatu ahal duzu
kaiatik urbil, KAI ALDE-n egiten
duten TXAPELA, hau ez da
Tolosako horiek egiten duten
bezelakoa, hau, trufaz betetako
txokolate tarta da.

La Hermandad JATETXEA

ZORIONAK!

Zuloaga Kalea, z/g.
Telf. 64 27 38
HONDARRIBIA

TXOKONAREN LARRITASUNAK

Adineko pertsona izateko, beharrezkoa zai-
gu haurtzaro eta gaztetasunetik pasatzea. Or-
duan dugu, dudarik gabe, hirugarrenaldi edo
etapa hau, bizitzaren esperientziatzat aberastua.
Adin horretako agerpen eta jokaerak, barea-
goak, ixilagoak eta eramankoragoak dira, ez
gizonari indarrak moteltzen ari zaizkiolako ba-
karrik, bestela ere bizitzaren gailurrean adime-
nak eta oroimenak erakusten dituelako gizona-
ren hezkuntza, kreatura berexi honen forma-
zioa, berarekin daraman armiarmen sarearen
antzeko gai konplexu harrigarri horrek eta bera
bizi den inguruak moldatzen dutela gehienbat,
dena ez bada ere.

Konturatzen da ere, bere ixilaldi luzeetan,
mundu honetan mila milioika gizon izan arren,
guztiak desberdinak eta banako bakartiak gare-
la. Askotan sentitu du ere bere barrenean gauza
haundiak egiteko kapazitatea, eta, denbora
berean, ezinaren nahastura. Ulertu du gure
arteko elkar ezin konpondu eta istilu gehienak,
aldi bakoitzeiko ikusmen esberdinen zantza-
koak direla. Badaki ere, berriz inguru berean
jaioko balitz harri beretan egingo lukeela ozto-
po.

Gertaera baten aurrean inolaz ere ez dute
zarrazta bera sentituko, ume, gazte edo adine-

ko batek, bakoitzak bizi duen garai edo etapako
sentimenduaren arabera baizik.

...

Herrri txikietan askoz hurbilagotik sentitzen
dira bizitzako gora-beherak. Garai batean, gaur
egun ez bezalako ixiltasunaren erdian, oso gar-
bi entzuten ziren hil berriaren eskilak Hondarri-
bian, berehalaxe galdera bera entzuten zelarik
leihu eta balkoietatik: «Zein hil da?». Umeak
ere, nola beti kalean zeuden, berria entzun
bezain laixter, ohiuraren arabera, lemixikuak
ziren hilaren eberra inisten.

Horrela aurkitu ziren behin neska koskor
multzo bat gorputz hilaren aurrean, ume baten-
gan sortzen duen balor kixkurtze eta inpresioa-
rekin erdi zozotuak, zer eta nola egin gehiegi
jakin gabe.

Txoko batean andre zahar bat zegoen belt-
zez jantzia, ume asko izandutako sabel haundi-
tuaren gainean eskuak gurutzaturik, eta haieta-
tik errosario bat zintzilik. Neska koskorrek txan-
daz banda, haundiek egiten zutena bera egiten
zuten: erramu adaxka ur bedeinkatuaren busti eta
gorputz hilaren gainean gurutze bat egin. Balda-
rrenak bere trakestasunean ur bedeinkatuaren
xiprixlinak aurpegira bota zion lagunari, eta,
honekin sortu ziren far egiteko lehenbiziko go-

goak. Bifon hara non berehala hilaren emaztea
hasien den antsi, marru eta oihuka: «Gizajo
pastela! Gure pastela! Pastel onena!» Hitz
hauek entzutean far egiteko gogo haundiagoa
etorri zitzaizen gure neska koskorrei. Eta egoera
hartan, ixildu nahi eta ezinaren portxaz, txoko-
nak jo zuen bat derrepente: iup! Eta besteek far
lup! eta far. Iup! eta iup! Gure neska ezin ixildu
eta besteak ere ez. Zein haserratu eta gure
amona zaharra, erabat bere onetik ateria, ojuka
hasi zen: «Fazte hemendik, naxkagari zikinak,
hemen heldu bazazte gorputz hilaren aurrera
bokona joka, fazte hemendik kanpora lotsaga-
biak!» Eskalietatik bibikotan jatsi behar izandu
zituzten kornika lemixiko errekarara gustora far eta
pixa egitera.

«Nazkagarriak eta lotsagabeak» ote ziren,
bada, ume uraiek? Nere ustez ez. Lehen esan
bezala, inolaz ere, gertaera baten aurrean ez
dute zarrazta bera sumatzen ume, gazte edo
adineko batek, bakoitzak bizi duen aldiko senti-
peneekin baizik.

Gubioenian, guztioi gelditzen zaigun askata-
sun puska horretan hau gogoratuko bagenu,
askoz hobeto konprenditu eta konponduko gi-
nateke elkarrekin.

Lourdes Zubeldia

Bidasoako arrainak eta mariskoak (IV)

XAKATIAK ETA ZAPURITZAK

Hondartzetako are azpian edo espigoiko arroka artean izkutaturik bizi diren gure itsas faunako izaki batzuk aipatzekotan nator.

Hemen ematen diegun izenaz ez ditut aurtu iktiologiako inongo liburutik, beraz, behin eta berriz, agerian dugu geure hiztegiaren aberastasuna arrain eta beste itsas animaliez hitz egiterakoan.

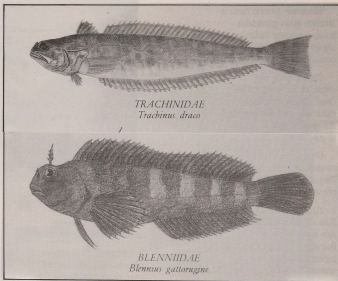
«Xakatia» (*Trachinus vipera*) «escorpión» eta «salvariego» izenak ditu erdaraz, operkuluetan ezten pozoitsuak daukan hezur bat duela eta.

Hain haragi goxoa eta horren ziztada minga-mak dituen xabiroiaren (*Trachinus draco*) familiakoa da.

Bestetan adierazi izan dugunez, deiturak nahasi egiten dira eta biok honako izen hauek dituzte Euskal herriko itsas ertzean: Saburdin, Xabiroi, Sabiron, Ondarpeko, Zakail zuri, Dragoi-txiki, Armiarma-arrain, Salbario, Lapabitxa eta Zakarail.

Bereizgaririk nabarmenena honetan datza: xakatia xabiroia baino txikiagoa da, hura denbora gehienez hondar azpian gordeta dago, ur txikitik, barlisteri zizta eginez; xabiroia, berriz, eguneko ordu batzuetan sartzen da hondar azpian eta gainerakoetan igerika dabil multzo handietan, ia ur axalean. «Xakati» hitzak, badu gure herrian bigarren esanahi bat ere, ene ustez arrainari erabat lotua, horrela esaten bait zaió pertsona petrala, bintxorrore, beli zinka ari denari.

Zapuritzak, arroka eta harri handien inguruan dabiliztan arrain biki honek dira, oso trebeak hamuko beita bereganatzen, behin ere harrapatuta gelditu gabe.

Morfologia eta kolore diferentzia batzuk gora behera, blendioen sailekoak dira denok. Erdaraz, «babosa» edo «pultita» (*Blennius pholis*) izena dute, «moma» (*Blennius galerita*), «torillo» (*Blennius ocellaris*) eta «cabruza» (*Blennius gattorugine*). Euskaraz: kabuxa (erdarazko «cabruza»-rekin zenikusink ote du?), gorroiti, buruzko, babusa, antxarrain eta makon. Guziok buru lodiska dute, hortz indartsuak ahoan eta ezpain lodiak. Maiz azal haragitsua izaten dute bekai-nean, adartxoak bezalakoak, hortik datorrela mota bati ematen zaion «torillo» izena.

Arrautzak jartzeko garaian, kabi antzekoak egiten dituzte, hondoan, errutaldia babesteko.

Gehienetan oskoldun txikiez elikatzen dira (exkirak, karramarroak, e.a...), beraz, ez dute haragi txarrik izango, baina horren txikiak direnez, ez dira haintzakotzat hartzen. Nere ustez, hauek egosteko erabilitako ura bikaina litza-teke arrain eta marisko paeliak prestatzeko.

Beste mota bat, desagertua, arrantzaleek esaten didatenez, zapuritzak baino kolore argiagoa, «kamixola» izenekoa dugu, hau ere iktiologiako lanetan aipatzen ez den deitura izaki.

Juan Jose Lapitz

**GUADALUPEKO
KANTINA
JATETXEA**

HONDARRIBIA

**TXIMAK
ILEAPAINDEGIA**

**ZORIONAK
ETA FESTA ONAK PASA!**

Almirante Alonso
Telf. 64.41.58
HONDARRIBIA

**ZABALA
JATETXEA**

San Pedro Kalea, 14
Tel. 64 27 36
HONDARRIBIA

**BEREZITASUNAK:
Txuleta,
Kogotea eta rapea**

PLISTI-PLASTA

Bizkarrean arrauna hartu ta
untziratu ginan goizaldean
itsaso mugagabe hartan,
uhinen gainetik, PLISTI PLASTA
untzia kulunkan, PLISTI PLASTA.

Olatuak gidari dira
untzia, berriz, haien jostailu.
Orain, Zu eta Ni bakarrik,
munduan ez da inor gehiago,
ZU, guztian gidari,
Ni zure zerbiltzari.

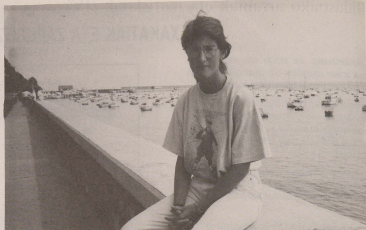
Uhinen PLISTI PLASTA sakontzen,
zeruaren kopeta iluntzen,
Zergatik zara ZU amorratzen?
zergatik naiz Ni zutaz bildurtzen?

ZU ehiztari, Ni untxi bildurti
ZUre atzaparretatik ihesi,
ezin ordea ihes egin.
Batzutan ETSAI, bestetan LAGUN
benetan, ezusteko zara ZU,
ezusteko LAGUN, ezusteko ETSAI.

Uhinan kanta atsegin hura,
orreo zakar bihurtu da,
PLISTI PLASTA! amaigabea
PLISTI PLASTA! burrunbatsua
PLISTI PLASTA! untzia ondorantz.

Nahigabe sakona sentitzen dut,
NIRE arima preso ZUREan
irabazle gertatu zara ZU
amaigabea dola honetan,
ez zaitut inoiz ahaztuko
AGUR! LAGUN zahar! AGUR! ETSAI sotil!

PLISTI PLASTA, itsasbaxtererra
PLISTI PLASTA, hondar gainera,
kaioek begiztatu ninduten
ondoren seme eta sendikoeak.

Nire gorputzaren aurrean
nigarrez ematze-semeak
hau da mina! hau nahigabea!
ixiltasun burrunbatsua,
naramate orain etxerantz
hau da tristura! hau dolumiñal!

Erretoreak bedekkapena
gainontzekoeak azken agurra,
azken desio nuen bezala,
jaurti ninduten itsasora,
uhinen gainetik PLISTI PLASTA
zureganantz berriz, PLISTI PLASTA.

Ez dut arrenkurarik sentitzen
bai, ordea, barne-barneko
betirako lasaitasuna,
bestenik ez zail geratzen munduan,
orain ZUekin egon nahi nuke
Nire betikortasunean...

Bateginik gaude orain
betirako elkarturik,
GU aldentzerik ez dago
ama eta semea bezala
izaki bakarrean bihurturik,
GU... GU... GU... bestenik ez dago.

Bagoaz... egunsentian zehar
uhinen gainetik PLISTI PLASTA
mugarik gabe PLISTI PLASTA
tribuan PLISTI PLASTA.

BELEN ORONOZ ANT XORDOKI

BELEN ORONOZ ANT XORDOKI hondarri-
biar gazteak sari bat irabazi du poema honekin
Eusko Jaurritzak Irakaskuntza Ertainetarako
antolatut duen 1990eko URRUZUNO LITERA-
TUR LEHIAKETAn B mailan. Maila horretan
Batzilergoko 1. eta 2. urteak sartzen dira. Saria
dela eta, besteak beste, hamar eguneko bidaia
izango omen du Yugoslaviara irail honetan. Hor
suertea! Lur-gorri bizi den promesa honek
hamasei urte beleberri ditu Abuztuko Amaberri-
naren egunean eta Institutuan BBBko bigarren
kursoa burutua du. Zorionik beroenak Belen,
olergigintzan gero eta arrakasta handiagoa opa-
diogula.

OROITZ

ERROPADENDA

San Pedro kalea, 8
Tel. 64.12.24
HONDARRIBIA

ITXAS ARGÍ
MARISKOA

Itsasargi, 3
Tel. 64 26 67
HONDARRIBIA

EDERKI

JANTZIAK

San Pedro, 8 - Tel. 64 13 19
HONDARRIBIA

*Joanetik joaki,
Eldutik elduki,
eta jantzi polita eta
ederretik Ederki.*

EUSKERAREN BESOETAN JAIO NINTZEN

1

Garai batean nik ez nekien aundi izatea zer zen, ez bainekien nere barrura argi jatorrez aztertzen. Dena dakien gizakumerik ez da mundura jaiotzen; neke luzeaz denek bezela ikasi nuen bizitzen.

2

Errugabeko zenbat umetxo geratuak diren lotan, seaskatikan euskaldun baina euskal itzik ez aotan. Jatorri-arnasa ukatu zaie maldade gabe askotan - orrela ez da irin biurtzen gari alea errotan.

3

Nagieria txuriz jantzita biurtu zuten «aitzaki», «auzo izkuntzaz bizi omen leike giza artean lasaiki» Edonork daki berenik gabe beste ezer ez dela aski: euskera gabe, euskal etxea euskaldun ezin izaki!!!

4

Amatxo batek aurtxo txikia latuz bere magalean, laztan goxoaz muxukatzen du Maitasun oiui ixilean; nere biotzak ager lezaken indar sendo apalean euskera muxuz laztanduko dut izjario zabalean.

5

Jaiotetxea maite ez duena ai zer gizaki pobrea!!! esan liteke lore bat dela udaberririk gabea. Nola ez gorde guraso onak suz piztu duen labea?! zein da bizitzan etxea baño amas emaille ohea?

6

Itz ematen dut, zin egiten dut gorostia zait testigu: nere burua ez dut salduko izkutz arrotzen katigu. Euskera zaindu bear dugunok argi ta garbi dakigu: gure zainetan bizi amasa Euskera bakarrik zaigu.

Lobiaga eta Gaintzaberi

Martin Iturbe

Bertsok hauek »1990. Elbire Zipitria Saria«-n lehenak izan ziren. Zorionak heraz D.Martini!.

Itxas-Lore

LOREDENDA

S. Pedro, 65 - Tel. 640202
HONDARRIBIA

Itxasok lore asko eman ditu, baina zihur nago Hondarribiko itxasok eman duen lorerik ederrena legatza dela.

Guadalupeko

Jatetxea

Tel. 64 46 81
HONDARRIBIA

JAVIER

OPTIKO OPTOMETRISTA

KONTAKTO LENTEAK

San Pedro, 12 Telf. 64 37 75
HONDARRIBIA

Azken deialdian partaide bakarraizan dugur. Nerea Lopez Oronoz. Horrekin aldi honetako lehena gelditzen zaigu beste bost puntu irabaziz. Itsasontzien zatia eskatzen genituen eta bost hauek bidali dizkigu:

TXANTELERA: "toletan basia" esaten digu Nereak. Azkuek "txantamera" esanda jaso zuen hemen Hondarrribian. Txaluparen ertzean jarrirako egur zati bat da eta eta beñan arraunari eutsiko dion toleta sartzen da.

KAIELA: "itsasontzien baranda" dio Nereak. Azkuek ere horrelaxe jaso zuen Hondarrribian. "Kare" esaten zaio beste herri batzuetan barkuen ertz honi.

TOSTA: "aulkia". Txalupako eserlekua, alegia, beste herrietan ere horrelaxe esaten zaiolank.

AMULARA: "Itsasontzien aurreko zati bat". Nerearen hitzez, Azkuek hitz hau ere Hondarrribian jaso zuen, eta berak dienez branka zorrotza ez duen txalupa omen da. Erdaraz, branka bera hasten den aldea omen da (amurada). "Estiborretik, aurretik amulatu" esan ohi da leku batzuetan, "amula trukatu" ere bai "jiratu" esateko, "txopa aldetik, branka aldetik, amula trukatu", e.a.

TTAPIKUA: "bela". Trapezio itxurako bela mota honi erdaraz "cangreja" esaten zaio.

Beraz, oraingo aldi honetan, aurrekoan bezala puntu bakoitzeko 500 pezetan ematen direla, puntuazio eta sari hauek ditugur:

Nerea Lopezek, 15 puntu eta 7.500 pezetara, irati Bereau eta Aritz Lopezek, hamarna puntuz, 5.000 pezetara bakoitzak. Iraitz Arruabarrena, Jon Letamendia, Martin Letamendia, Liern Mendizabal, Itziar Mendizabal eta Jaione Yartzak, bosna puntuarekin, 2.500 pezetara bakoitzak.

Dirua emateko kontu korronte edo kartilen zenbakiak behar izaten ditu Piru-Miruk, beraz, saria jaso nahi baduzue, badakizue zer egin: numeroa garaiz eman Udalteixean.

San Inazio egunetik Kutxa giroaz kutsatuta gaudenez, gai horrekin ekingo diegu lehiaketako hurrengo aldiari. Hona bost galderak:

- 1) Zein urtetan sortu zen Hondarrribiko Arrantzale Kofradia eta zertarako?
- 2) Zein neskak eraman du aurtien kutxa?
- 3) Egun horretan egiten denari, zergatik esaten zaio "kutxa entrega"?
- 4) Zein izen ematen zaio Hondarrribian Kofradiako buruari eta beste karguei?
- 5) Urteko zein egunetan aukerutzen dira kargudunak eta zeinek aukeritzen ditu?

Erantzunak, irailaren 30erako bidali behar dira ohizko helbidera:

"Hondarrribia" aldizkaria
"PIRU-MIRU" lehiaketa
Euskara-Kontseilua
UDALTEIXEA
Kale Nagusia
20280-HONDARRIBIA

"PIRU MIRU" LEHIAKETA (1)

GOIKO-ERROTARAKO EGITASMOA

Goiko-Errota

Lehenbiziko, argitu beharra dago guk gaur Goiko-Errota bezala ezagutzen dugunaren jatorrizko izena «Garaiko-Errota» dela. Horixe adierazten dute behinik behin, memoria egiterakoan aurkitu ditugun paperek. «Goiko» eta «Garaiko»-k esan nahi berdintsua dutenez «nahiz berdina ez izan», lehenia joan da nonbait gailentzen. Toki gehiagotan ere, gauza berdina gertalutakoaren exenpluak bait daude, baina herriarrek aspaldidanik Goiko-Errota izenarekin ezagutzen dutenez, izen kontuak alde batera utzi, gaitozen bada Goiko-Errotan egin asmo dugun nahia azaltzera.

Goiko-Errota, errota gehientsuenak bezala XVIII. mendean egindakoa dugu. Beraz, hein batean zaharra dela esan dezakegu. Ia 200 urte ditu, alafedef Bere garaian makina bat arto inrindutakoa. Denbora luzean etxe askotako gosea asetakoa. Ziur aski, madarikazio frankoren eragilea. Bere sasoiari, jendea bizi zedin nahitahiezkotresna izatetik, bizitzaren aurrerakuntzak direla eta, denbora gutxi barruan, jadanik inor txo ere oroitzen ez den maxin baztertua. Goroldioz eta sasiz josink hilzorian herdoiltzen aurkitzen dena. Horixe da bai, egun, Goiko-Errotaren egoera, beste anitzena bezalaxe. Ikus daitekeenez, egoera tristea bezain larria. Uste dut, aspaldi ez zela, hain inportanteak izan ziren tresnak zaintzea dela gure egitekoa. Gure gurasoentzako suposatutako duena gogoratzeak, beste-rik ez bada. Beste antzinako hainbeste gauza historiarako gordetzen saiatzen garen gisan, altxatu beharreko altxorra delakoan nago. Bestela, emeki-emeki, oharkabea, desagertu egingo baita betirako...

Gehienok jakinaren gainean egongo gara, gaurko egunez gauzak ez direla bere gisa kontintzen. Askotan merezi duten baino gehiago

kostatzen direla, baina hala eta guztiz, berehalako errentagarritasuna ez badu emango ere, zerbait baliagarria egingo delako ixaropena daukat.

ZERTARAKO BERRESKURATU

Jadanik denbora da, Gazteri Saitetik oharirik geundela eskolan teoriak ikasten denak, ondoren jarraipen bat ez badu, gaurrengungo bizitzaren marta dela medio, gazteek ezer gutxi ezagutzen dutela oraindik pasa berri dugun historia; ingurugiroaz erakutsi behar asko dagoela, baldin da sute gutxiago eta natura gehiago maitatua ikustekotan; eta horretarako,

komenigarria zela Goiko-Errota bezalako leku bat berreskuratzeko.

Horretaz aparte, orohar gazteek, arbola, lore, zuhaikoa mota ezberdinak bereizten eta berorien izaerak ikasteko aukera izango dute bertan; eskolumeek zientziak eskolan teoriak ikasterakoan, praktikatzeko lekua. Bi hitzetan esateko; inguruko fauna eta flora gehiago eta hobekiago ezagutzeko modua. Toki aproposa izango da ere, zoko heze bezain gizona izanik, beraren parteren bat lore eta zuhaitz mintegi gisa erabiltzeko. Hala nahi izanez gero, loragintza ikastaroak emateko. Horixe da Sainduatik eta Udaletxetik daukagun ideia eta bertan gaitzen diren xoxak errenta ona emango dutelakoan gaude.

Halaber, esan beharra dago, Foru Aldundi Agurgariaren Ingurugiro Sailak bereak egiten dituela gure kezak eta asmoak, eta ondorioz, hitz eman duela Herriko Etxetik aurkeztuko dugun Egitasmoari buruz zerbait ordaintzeko. Kostoa erdia gutxi gora-behera, hain zuzen.

NOLA BURUTU HELBURUAK

Behin baino gehiagotan gertatu ohi izan da gauza zenbait egiteko amets egitea, baina gero beroriek gauzatzeko gauza ez izatea. Ez da gaurko gaitza, aspaldikoa baizik! Alabaina, oraingo honetan gauzak ahalik eta hobekien egiten saiatu gara. Horrela, gazteez arduratzen direnen borondate onarekin, Lorezain Burauren desio hobearrekin eta hoiako zerbaiten beharretaz zalantzan jartzen ez duten Ekoaholkularien nahi ezin hobearrekin kontaktatzen dugu. Haatik, denon artean zerbait egiteko gauza izango ahal gara!

Joxe Juan Bereau

ONIBAR BULEGOA

Domingo Egia, z./g.
Telf. 64 21 75
HONDARRIBIA

HONDARRIBIKO HERRI EUSKALTEGIA

1989-90 ikasturtea bukatu berria den momentu honetan gure ihardueraz zerbait azaltzeraz gatzokizue. Aldez aurretik badakigu jakin den dena laburbiltzea lan gaitza gertatuko zaigula, baina baten bati interesatuko balizio, gure eginahalak horretan izango luke bere saria.

Dakizuen bezala 1989ko uztailetik aurrera Euskaltegiak badu bere egoitza, ustez behin betirakoa, eta hau aurrerapen handia da. Pilotalekua-ren ondoko lokala lasaia da, klaseak emateko aproposa, gelak ederrak eta arinak, kanpokalderantz guztiak, eta gelen arteko leku atseginare badugu, ikasleek eta irakasleek atsedena

hartu eta giza harremanak estu ditzaten. Baina Euskaltegi baten funtsa klaseetan datza eta klaserik ezin emango gure beharrezkoa den ikaslegorik gabe. Eta guztion pozgarni, ikasleei dagozkien datuak dira aipagarrienak. Aurtetik ikasle kopurua handitu da eta nabarmenki gogitu ere, izan ere 162 ikasle apurritu baitira. Iaz baino ikasle gehiago, talde gehiago, eta ordutegi zabalagoa erabili dugu.

Taldeak

	Iaz	Aurtetik
Goizez:	2	3
Arratsaldez:	6	8
Udan:	3	4
Guztira:	11	15

Ordutegi zabalagoa eskeintzeak hondarribiar guztion premetara, kasuan kasuko ahalik eta ordutegirik egokienara alegia, hurbiltzea

esan nahi du eta horrek pozten gaitu erabat. Ez gure herriarrik euskaldundu edo alfabetatu gabe utzi nahiko, behar duen ordutegia eskeintzen ez dugulako. Hemendik aitorzen dizuegu hori dela hain zuzen ere gure kezketatik bat. Udal zerbitzu hau zuen esanetara dago beraz eta zuen berrien zain ere bai. Nahi adina iradokizun egin.

Guzti honek zera adierazten du Hondarribiko Herri Euskaltegia finkatzen eta bermatzen ari dela, guztion laguntzaz. Baina Euskaltegi bat ez da guztetik goizera gauzatzen eta oraindik ere bidea urratzen ari gara. Eta ikasleak ez dira bapatean euskeraren beharraz ohartzen. Horretarako bultzada bat behar da, tradizio bat, denon artean egiten edo sortarazten dugun giroa.

Honetan, apalki eta esker onekoak izan nahian, eskerrera kutsia eman nahi genieke gure aurretik euskeraren beharra (praktikoa eta bestelakoa) herriarri helerazten saiatu den edonori, eta nola ez euskera erakusten ari den orori. Guztiak aipatu nahi ditugu: Auzo Elkarteetan klaseak eman zituztenak, Institutuan eman zituztenak, zenbait Elkarteren bidez (Klink, Mariakka, Kerize...) eman zituztenak, eta batez ere Ikastolan, Gau eskoletan eta A.E.K.n klaseak ematen ari zirenak. Aipatu ez dugun horrek barka biezagu gure ezjakintasuna.

Guztiori eskerrak ematen dizkizuegu eta ikasle goaren gorakada pozgarn gertatuko zaiuzelakoan gaude.

Ikasleen datuekin bukatzeko, hemen doaz. kizue datu zehatzak:

Taldea	Ikasle	Maita	Lortutakoa
001	11	1.	3.
002	9	1.	3.
003	13	2.	4.
004	13	2.	4.
005	15	3.	5.
006	9	5.	7.
007	10	5.	7.
008	14	Alf. b.	Alf. b. EGA
009	9	EGA	EGA
010	12	EGA	EGA
011	8	EGA	EGA
012	9	1.	2.
013	10	2.	3.
014	11	3.	4.
015	9	Alf. b.	Alf. b.

Azken lau talde hauek Uda ikastaroetakoak dira.

IRAKASLEGOA

Hauek dira ikasturte honetan (kurso osoan eta uda ikastaroetan) Klaseak ematen ihardun duten irakasleen izenak: Maite Larrañaga Alberdi, Arantxa Ezeiza Trojaola, Joseba Arbelaitz Zumeta, Josu Alkain Eizaguirre eta Karmelo Goikoetxea Etxeberria.

ORDAINKETA ETA BEKA SISTEMA

Neguko ikastaroetan 45 pzt. / ordutegi kobratu zaie ikasleei; horren arabera hauek izan dira ikastaren prezioak:

Urria-Ekaina: 15.000 pezeta.
Otsaila-Ekaina: 7.500 pezeta.

Uda ikastaroan 50 pzt. / ordutegi kobratu zaie eta matrikula osoa 5.000 pezetatxakoa.

Ikastaro guztiak HABEk subentzionatu ditu.

Honez gain, Hondarribiko Udalak beka sistema bat antolatu du. Aurtengoa ikasle goaren ia % 40a bekaren onuduna izan da.

Datozen ikasturteetarako ere beka sistema antolatuko dago, eta jakinaren gainean egon zaitezten hemen doazkizue bete beharreko baldintzak:

a.- Ikasturte osoan zehar %80ko asistentzia izan eta ebaluaketa frogak egin dituenari matrikula-

LIBRARAKO FORUAK 900 URTE BETE DITUELA ETA

ren laurden bat bueltatuko zaio ikasturtearen amaieran .

b. Aurreko puntuan jarritako baldintzak bete eta langabe txartela ekartzen duenari matrikularen laurdena itzuliko zaio ikasturtearen amaieran .

AZKEN HITZAK

Ikasturte osoko balantzea egitea nekeza bada ere, Euskaltegiarentzat eguneroko erronka da zailena. Nahiz eta dena guztiz ongi egitea zilegi ez zaigun, urtero hobetzea dugu helburu. Bigarren ikasturte honetan guztian izan ez bada ere, zerbaitean aurrera egin dugu: bitarteko hobeak izan ditugu (Liburu gehiago, lokal ego-kiagoak, baliabide tekniko ugariagoak, metodo eta irakaskuntzaren pedagogian behar diren materialeak eguneratuagoak...) eta irakaskuntz-prozesuari estu atxikitzen zaizkion osagarriak edo ekimenak burutzen gogoz ahalegindu gara.

Hauak dira besteak beste gauzatu diren kanpo ekintzak:

Irtenaldiak: Zumarragako azokara
Artikutza urtegi
Ettxalar- Sara-Semperera
Hondarribian egindako txangoak.

Bideo emanaldiak (Euskaltegian bertan)
Pelikulak ikustea (Gaztetxean, Irunen...)
Antzerki lanak (Geroa taldearen antzezlanak)
Bernardo Atxagaren hitzaldia, Irungo Udaletxean.
Koldo Amestoy kontalariaren saioa, Irunen eta Ama Guadalupekoa ikastetxearen Arretan.
Arraunari buruzko mahaingurua Arrantzaleen Kofradian (geuk antolatutakoa)

Hondarribiko Udalaren Euskara Kontseiluaren
Neguko Jardunaldiak.

Hondarribiko Udalak antolatutako Euskal Hitz erakusketa.

Egunkaria Sortzen-ekoek emandako hitzaldia
Irungo Ospitale Zaharrean.

Euskal Teletxistak antolatzen duen «Kale-jira»
saioaren grabaketa ikustea.

Txieste kontalariak Irungo Udal Euskaltegian.

gaiean ditugu eta ahalik eta ongien pasatzeko prestatzen hasi behar dugu. Baina herriko festak irago bezain pronto hor aurkiluko gaituzue Euskaltegian, zuen zerbitzura, laguntzeko pronto, eta nola ez, euskera erakusteko prest, beti euskera ikasten edo hobetzen laguntzeko prest.

AMABERJINA EDERRAK PASA DITZAZUEN
OPA DIZUEGU.

Eta honenbestez iritsi zaigu bukaera. Jaiak

AQUARIUM

JATETXEA

Zuloaga, 2 - Tel. (943) 64 27 93
HONDARRIBIA

*Denbora batean
ikatztegia izan genuen,
gaur honelako jatetxe ederra
dagoen lekuan. Orduko
ikatzarekin prestatuko ote
honelako jaki onak.*

ENDANEA

LORE ETA LANDARE MINTEGIA

ENDANEA baserria
HONDARRIBIA

*Behin baino gehiagotan,
bururatu zait, neure burua
lore bihurtuko balitz,
San Pedro kaleko balkoi
bategan egotea gustatuko
litzaidakela.*

JAIZKIBEL

CAMPING

Tel. 64 16 79
HONDARRIBIA

LIZARRAKO FORUAK 900 URTE BETE DITUELA ETA

San Pedro de la Rúa (Lizarrakoa)

Lizarrako foruak, Estellakoak alegia, 900 urte bete ditu aurrean eta hori ospatzeko Lizarrako Udalak programa trinko bat antolatu zuen uztailaren azken egunetan. Hondarribiak ere hartu du parte ospakizunean.

XI mendetik aurrera, Santiago bidean lehen-dabizi eta besteetan gero, Nafarroa eta Gaztelako erregeek, lur jauntxoan boterea mugatu asmoz, hiriak sortu zituzten hainbat leku berezitan, eta hauen bizimodua arautzeko eta bultzatzeko lege bereziak eman zituzten: foruak. Foru hauen bidez hiriak sortu ziren hainbat lekutan. Gertakari honek ondorio handiak izan zituen Euskal herriko historian, gizarteko egoera ekonomiko-sozial berria ekarri bait zuen.

Foru hauek gehienetan ez dira hutsetik sortuak, lehengo batetik hartuak eta egokituak baizik. Horrela, «Foru familiak» sortzen dira.

Hondarribiko forua 1203koa da. Bere jatorria, ordea, Jakako foruan dago. Jakako forua (1063) Nafarroako hiri askotara zabaldu zen ondoren: Erronkarria, Orreagaria, Iruñeak, Iruberrria, Lantzerak, Doneztebera, Zangotzara, e.a. Lizarrara ere bai, 1090gn. urtean Santxo Ramirezek eman zion foruaz. Hortik, Lizarratik, Nafarroa eta Gipuzkoako beste leku batzuetara. Donostiara 1180. urtean, eta ondoren Donostiatik kostaldeko hainbat herritara: Hondarribira (1203), Errenteriara (1320), Usurbil (1371), Orio (1379), Zarautz (1237), Getaria (1209), Zumaia (1347) eta Mutrikura (1209). Horrela sortu ziren udal hauek aipaturiko urteetan.

«Hamar hiri, foru bat; Gipuzkoa Lizarrarekin bat eginik» lemapean, hitzaldiak, erakusketak, antzerkiak, musikaldiak, pilota partiduak, dantzaldiak, e.a. antolatu ziren uztailaren 27tik

31era bederatzigarren mendeurren hau ospatzeko. Partaideen artean, Hondarribia, Zumaia, Zarautz, Orio eta Donostiako udalak izan ditugu. Goyo Monreal Euskal Herriko Unibertsitateko irakasle nafararen hitzaldiaz, «Lizarrako Forua eta honen eragina Gipuzkoan», hasi ziren jardunaldiak uztailaren 27an, ostiralez. Hondarribiak egun inportanteenean hartu zuen parte, igandean.

Goiz hartako 11etan San Pedro de la Rúa elizako Mezan Eskilaia Abesbatzak kantatu zuen bere maisutasuna hango arkitektura ederriari egokitu. Hitzaldian Jose Luis Gogorza parrokoak momentuaren garrantzia aipatu zuen foruak elkartzen zituen hiri hauen berdintasunak berezuntzak baino handiagoak direla azpimarratuz. Elizakoa bukatutakoan, agintariak bertako klastro erromaniak eta arte erakusketak bisitatu bitartean, Lizarrako gaiteroak eta gure bistulakiaz kalez kale ibili ziren. 12.30etan Gipuzkoako Udal ordezkarien harrera izan zen Lizarrako udalarekin. Bertara, Imanol Murua Gipuzkoako Aldun Nagusia, Jose Luis Telleria Kulturako Diputatuak, Alfonso Oronoz, Kontxita Portu eta Jose Inazio Lopez Hondarribiko Alkateak eta zinegotziak; Marina Bidasoro Zumaiko Alkatesa, Antonio Alberdi Zarauzko Alkatesa, Adrian Lopez Errenteriako Alkateordea eta Joakin Villa Donostiako bildu ziren. Lizarrako Udalaren aldetik, Alkatesa, zinegotziak eta bertako kultur erakundeak ordezkariak izan ziren.

Rosa Lopez Alkatesak esan zituen lehen hitzak. Han biltzen ziren udalak Sanxio Ramirez Nafar erregeak ereindako haziaren fruitu zirela gogoratu zuen, eta beraientzat aste haren helburua kostaldeko hinekiko harreman ekonomikoak eta kulturalak berpiztea zela. Imanol Muruak, egun haiek Nafarroa eta Gipuzkoaren harremanak sendotzeko pauso berri bat izan

OLEARSO
LIBURUDENDA

San Pedro kalea
HONDARRIBIA

55 urte egunkariak eta
liburuak saltzen

S. Pedro kalean - Tel. 642734
HONDARRIBIA

A, a. a. ardo gorri naparra
E, e. e. nun hori baino hobe
I, i. i. Hau gure Hondarribi
O, o. o. Euskaraz mintza gero.
U, u. u. kantari gabilgita gu.

URRATS

OINETAKOAK

Bernat Etxepare, 1 - Tel. 64 31 90
HONDARRIBIA

“Garaturikan etsaia
libratu zan gure erria”
T’eskerrenez, zif-eskenia beteaz
Zure oinetara doa erri guzia,
Olearso’ko Maria.

Foruen plaza (Lizarra).

direla azpimarratu zuen eta, anaiak anaiago bihurturik, horrela izatea aurrerantzean ere opa zuen. Azkenean Alkatesak IX mendeurrenaren zilarrezko domina eman zion Imanol Muruari eta honek Gipuzkoako armariak zintzilik zeukan irrezko brazaletea Alkatesari.

Ordu batean Hondarribiko Txistulariek eta Musika Bandak kontzertu eder bat eskaini zuten Foruen Plazan.

Urutiago ikusten ez duen batentzat honelako jardunek deus adierazten ez duten ekitaldi folkloriko hutsak baizik ez dira. Beroien sinbologiak, ordea, sustrai sakonagoak ditu, askotan mingarriak eta tristeak ere.

Aste hau antolatzeko ez omen dira arazoak faltatu, Pello Zia Lizarrako zinegotziak adierazten zuenez: «Hemengo eskuindarrak jardunaldi hauen aurka izan ditugu, aha! egin guztiak egin dituzte azken momentu arte ospatu ez daitezen; horlik ere Nafarroa eta beste probintzien arteko elkatasuna bultzatu daitekeela eta.»

Ez da broma. Gure txistulariak eta Lizarrako gaiteroak une berean kalejiran ikusita, 1936ko irailan bertako Komandante militarrek, Ricardo Sanz Ilurria, zabalduko bando famatua bezain tristea datorkigu nahi gabe gogora. Bando hartan, euskalduntasunaren beste agerpen askoren artean, txistua «edukitzea» galarazten zuen, baita «agur» hitza esatea ere, honela ziola: «En ciertas regiones de las provincias

vascongadas y en nuestra querida Navarra se usan el chistu y los correspondientes instrumentos para sus bailes. En las Vascongadas muy bien que sigan con sus patriarcales costumbres; en Estella eso es planta exótica desconocida e importada por los que todos sabemos. Se acabó el «gora Euzkadi», estamos en tiempos de «Viva España», por consiguiente, quien los posea entregará todos esos instrumentos en el mismo plazo. Asimismo, se prohíbe la palabra «Agur», importada por los separatistas en lugar del «Adios», genuinamente español. (...) Pasadas las cuarenta y ocho horas de plazo y si esta autoridad sospechara que las cosas que se pide se entregue, no han sido entregadas por alguna persona o entidad, se harán registros domiciliarios, aplicando a los contraventores la pena que haya lugar». Garai beltzak benetan. Handik lau egunetara artzai batek Fortunato Agirre Lizarrako alkate abertzalearen gorpua aurkitu zuen kanposantuaren ondoan bi tiro garondoa zituela.

Gure Komandanteak ez zekien, nonbait, ezagutzen dugun txisturik zaharrena Isturitzeko txistu prehistorikoa dela, Nafarrokoa beraz, eta txistua ikasteko lehen metodoa, hain zuzen ere, lizaratar batek asmatu zuela, Aita Hilario Olazarán Estellakoak.

Zorionez, bestelako haizeek jotzen dute orain eta hobeak ere etorriko ahal dira. Uztailaiko azken asteak hortik zihozten Lizarran. Foru historikoak eta txistu prehistorikoak nafarren eta gipuzkoarren arteko lokarriak estutzeko balio izan zuten. Baita «Delirium Tremens» talde rockeroak ere. Balio bezate etorkizunean ere.

«Amairu»

Hawaii

GOZOTEGIA

Nahiz urrutiko izena eduki bertako pastelak dasta ditzakezu Hawai gozotegian. Ikusi al duzue inoluz umeren bat bere sudurra kristalean pegaturik?

San Pedro, 12 • Tel.: 64.20.76
Zuloaga, z/g

Santiago kalea, z/g
Tel.: 64.17.58
HONDARRIBIA

SURF SHOP
ARROPADENDA
BITXIKERIAK

**ZORIONAK TA
FESTAK ONDO PASA**

GOXODENDA

KAFETEGIA

PLATER KONBINATUAK,
SANDWICHAK, HANBURGESAK,
TOSTADAK, POSTREAK, IZOZKI
KOPAK, IRLANDAR KAFEAK

MUSIKA GIROA
San Pedro, 93
Tel. 64.19.52
HONDARRIBIA

UDAL IRAKASKUNTZA XVIII MENDEAN

Rafael Mixelena Institutuko katedratikoak artikulu jakingarri bat argitaratu zuen duela ia urtebete *Fontes Linguae Vasconum* aldizkarian 53. zenbakian. Artikuluaren titulua «La enseñanza municipal de Fuenterrabia en el siglo XVIII» da, eta beraren muina Oñatin dagoen Gipuzkoako Protokolo Artibio Historikoen gordeketan den agiri bat dugu.

Dokumentua, 1796ko maiatzaren 30koa, Udal kontratu bat da Francisco Xavier Aramburu jaunarekin egina Hondarribiko maisu plaza betetzeko. Lanpostua, Miguel Antonio de Urrutia aurreko maisuaren heriotzaz zegoen hutsik.

Ez dugu artikulu osoa hona aldatuko, laburturik baizik. Osorik irakurri nahi duenak -- benetan merezi du --, aipaturiko aldizkaria jo besterik ez dauka.

Udal eskola bakar hura, neskentzat debekatu zegoenez, mutilentzat bakarrik zen, katolikoa, hiru gai nagusi ematen zirelarik: irakurketa, idazketa eta aritmetika. Honez gain itsas nabegaztoa ere irakasten omen zen eta hori dela eta kanpotik ere etortzen omen ziren ikasleak.

Garai hartan Hondarrribian 2.306 lagun bizi omen ziren.

Hona hemen, bada, kontratuan datozen baldintza batzuk jatorrizko hizkuntzan emanak:

«{...}

Que dicho Francisco Xabier Aramburu haia de servir por tal Maestro del primeras letras durante el tiempo de cinco años contados desde dicho día veinte y cinco de Mayo de este año hasta otro tal día del año de mil ochocientos y uno y durante los expresados años aia de enseñar a todos los naturales de esta Ciudad

GOIKOETXEA
JANARIDENDA

ETXERAKO ZERBITZUA

San Pedro kalea, 51
Tel. 64 10 29
HONDARRIBIA

JATETXEA

Santiago Kalea, 67
Tel. 64 32 98
20280 HONDARRIBIA

JUSTIZ
JATETXEA

Guztiz ederra baserria

Montaña Auzoa
HONDARRIBIA

que concurririen a su Escuela, leer, Escribir y Contar aplicandose a todo con la mayor eficacia.

Que a todos los que acudieren a su Escuela haya de educar y instruir en buena crianza de la Doctrina Christiana y Misterios de Nuestra Santa Catholica fee asistiendo personalmente, a menos que no este enfermo o ocupado gravemente a las otras acostumbradas en la casa que pusiere la Escuela.

Que dicho Aramburu, a menos que procedan los motivos precedentes en la condicion antecedente haia de asistir a las Misas maiores y vísperas de todos los Domingos y fiestas de guardar y al Santo Rosario de todos los dias para evitar las travesuras y inquietudes que causan los muchachos y hacerles guardar y observar el silencio y respeto devido al Santo templo.

Que el dicho Aramburu haia de poner toda la posible aplicacion y cuidado en que los muchachos dentro y fuera de la Escuela abien castellan ponendo para el efecto las precauciones necesarias como son Anillos señales Fiscales y otros equivalentes castigandolos en defecto siendo necesario.

Que a todos los pobres de solemnidad que andubieren publicamente pidiendo limosna naturales de esta Ciudad que acudieran a la Escuela del dicho Aramburu haia de enseñar este de gratis y con el mismo cuidado que a los demas pudientes de esta Escuela.

Que no tenga que haber mas ni otra Escuela asalariada de Niños que la de dicho Aramburu a la qual deveran asistir todos los muchachos y no se admitiran a las Niñas por estar prohibido por Real Orden de onze de Julio de mil setecientos setenta y uno. (...).

Lekuko gisa, honako herritar hauek agertzen dira kontratuaren azkenean: Joseph de Sagarazu, Ignacio de Gaztelumendi eta Martin de Gorostola. Eta bi dira kontratu sinatzen dutenak: Jose Ignacio de Ybarreta eta Xavier Francisco de Aramburu. Agiria idatzi eta egiaztatzen duena Joachin Antonio de Elizaga isribaua da.

Aranburu, Elizaga, Urrutia eta Ybarretaren nortasuna ikertzean hiritar inportanteak zirela dio Mixelenak, botua emateko eta hautatuak izateko gai zirenak. Eta horrek, XVIII mendeko Hondarribiko Udal Ordenantzen arabera, honako hau adierazten omen zuen: a) murru barruko hiritarrak zirela, ez murruaz kanpoko auzo edo baserrietakoak; b) «odol garbiko» aitonen semeak, bidalgok; eta c) beren jabeagoa gutxienez 50,000 maraveditakoa zela. Dirutza hori ez omen zen gehiegikeria garai hartako Hondarribian, baina bai nahikoa jabe zirenak eta ez zirenak bereizteko. Bestalde, lau gizonak kargu garrantzitsuak izan omen zituzten Hondarribiko Udaletxean, hala ere, Elizaga izan ezik, inor ez zen hurbiltzen garai hartan Hondarribiko bizitzan nagusi ziren jabe, merkatari eta militarren talde mugatuaren mailara, Casadevante, Ladron de Guevara, Ramery, Zuloaga eta abarren mailara, alegia.

Agiriaren arabera, badinudi eskolaren lekua maisuak berak jartzen zuela, mantenimentua eta maisuaren soldata Udalaren kontura zirela. Irakurtzen ikasten zuten ikasleek velloiko erreale bat ordaintzen omen zuten hilerio, bi erreale idozten ikasten ari zirenek, eta «kontalari» hiru. Legezko behartsuek ez bide zuten sokor ordaintzen.

Rafael Mixelenak argitzen digunez, udal eskolan erabiltzen zen liburua Ignacio de Sanzelena hondarribiarrek egina zen eta bertako

eskolan erabiltzeko eman zion Udalari.

Euskara, gehienon hizkuntza garai haietan, ez da zuzenean aipatzen kontratuan, baina garbi dago Aramburu maisuak eskolan eta eskolatik kanpo horrela egitea galerazi behar zuela. Zigorra eraztuna zen. Ordun hasi ote zen Hondarribian zigor mota hau? 1758an, Urrutia- ren kontratuan, ez bait omen da horrelakorik aipatzen.

Eraztunaren zigorra nolako zen ere gogoratzeko zaigu artikuluan: Aste hasieran maisuak haurren bat euskaraz hitzegiten harraipatzen zuzenean eraztuna jartzen zion behatzean. Zigorretik libratzeko, haur horrek beste lagunen bat harraipatu behar zuen euskaraz hitz egiten eta berari eraztuna pasa. Aste bukaeran eraztun salatzailea zuen ikasle gaisoak zigorra hartzen zuen. Sistema azkarra eta efikaza hizkuntza berria ikasteko, gaztelania, XVIII mendeko Hondarribian, handikientzat bederen, kultura eta etorkizuneko hizkuntza, alegia.

Agiri honek erakusten digunak badu garrantzirik, izan ere, askotan zigor honen garaia XIX mendearen bukaeran eta XXaren hasieran kokatu izan da, beti ere Foruak galdutako ondoko aldiaren eta maiz kanpoko maisu erdaldunei lotua. Kontratu hau, berriz, XVIII mendeko azken aldikoak dugu eta partaideak bertako euskaldun jatorrak.

Artikuluaren bukaeran, gaur egun Hondarribiko Udalaren euskararekiko jokabidea oso bestelakoa dela eta, zerk eragin ote duen aldaketa galdetzen du ikerleak. Eraztun bakarra dagoela dio: XX mendearen euskararen alde zabaltzen den jarrera positiboa, ideologia abertzaleak sortua eta eragina luntsean.

«HONDARRIBIA»

FESTA
HAUETAN,
ZORIONAK!!

San Pedro Kalea, 21
Tel.: 64.30.34 - 64.10.39
HONDARRIBIA

TXORI
• MERENDEROA •

BONITOA PLANTXAN ETA MARMITAKOA
OLAGARROA OZPINETAN ETA GALIZIAR ERAN

Tel.: 64.01.38 - Farolan - HONDARRIBIA

Hondarribiko euskara

BOKALISMOARI BURUZKO OHARRAK

"Mendianborda" basea.

Hondarribiko mintzairaren apamen laburra Larramendin egin zuen XVIII mendearen erdialdean bere Corografía-n «De los dialectos del vasconce y del particular de Guipuzcoano» izeneko kapituluari. Egun urte geroago Louis-Lucien Bonaparte-k *Observations sur le basque de Fontarabie, d'Irun, etc.* liburuskia argitaratu zuen Parisen (1877), batean Oiarzun. Arano eta Goizuetako bereiztasunak ere aipatzen zituelarik. Dударik gabe Klaudio Otaegi Hondarribiko maixuraren laguntza izango zuen horretarako. Bonapartek berak ere euskalkien laugarren sailkapena egin zuenean goi-nafarreraren multzoan sartu zuen Hondarribikoa. Gipuzkoako goi-nafarreraren, aurreko hiruretan gipuzkeraren eremuan sailkatu bazuen ere, eta horrela onartu da harrezkero.

Azkuak ere, aldiketa batzuk egin arren, goi-nafarreraren utzi zuen Hondarribiko mota, nahiz eta zenbaitetan hiztegiari AN-ren ordeiz G ezartzen dion. Azentu mota oso gogoko ez bazuen ere, arreta handia eskaini zion Hondarribiko euskarari, hiztegiari ikusten den bezala, ita-soko hiltzetan batez ere, arrantza tresnak, barkuen atalak, arrain eta txori izenak, ugari baita-totz. Uste baino ugariago gainera, izan ere, and (Andoain) laburdura datorren batzuetan ond beharko baitzuten segur aski. **kurlinka, ondarrazpiko** (arraina), **soto, ttoita, txoil** eta **txilko** hiltzetan, adibidez.

Gerra aurretik RIEV aldirikarian (XVII-XXVI mendeak), G. Bahr hizkuntzalariak «Estudio sobre el verbo guipuzcoano» argitaratu zuen, aditz zerrendetan Hondarribikoak ere badatozelarik, behin baino gehiagotan harridurazko ikurra (!) jarrita.

Garai hurbilagoetara etorrita, 1964ean Nils Holmer hizkuntzalari suediarrek "El idioma

vasco hablado" argitaratu zuen eta baliu handiko lan horretan badatzo Hondarribiko traskribapenak eta apamenak. Liburuaren hasieran, zein baserrian eta noiz gertatzen diren Hondarribiko gaiek aipatzen du. Izan gehienak Mediantborda baserrikoak dira: Tomas Ugarte, honen amona, Irunen jaioa. Maria Zamora Olazabal: Tomasen gurasoak: Sabina Ugarte eta Lino Ugarte: Julian Ugarte, Milagritos Ugarte eta Frantzisko Lekuona. Herriko Alkatea eta honen anaia ere aipatzen ditu: Francisco eta Dionisio Sagarzazu. Bestetik Joakin Lizaso «Ontoria» igeltseroa, Ignacio Izagire, eta Irunen bizi zen Juan Baxurko arotza. Justiz-en ere ibili zen eta, bada-espada ere, bertako Pepita Etxebestek ama Amezketakoa zuela chartarazten digu, eta Josefa Inazira Jauregi Etxebeste zaldibitarra zela. Gaiek 1949-50 urteetan bildu zituen.

1980ko apirilaren 18an Euskaltzaindiak bilerat bat egin zuen Hondarribian eta han «Hondarribiko mintzairaren bertako berri» irakurri zuen F. Artola «Bordari»-k eta J.M. Etxaburu «Kaminiazpi»-k «Hondarribiko izkerari buruz» izenekoak. Lan biak Euskarazaldizkarian argitaratu ziren hurrengo urteko 1. zenbakian (XXVlean). Bestela ere Fernando Antolaren lan ugarietan bada zer aztertua lexikoaren aldetik. Etxaburuk, bestalde, **Ondarrabiako Kondaira**-n ere kapitulu bat du «Ondarrabiako izkera» izen buruz. Eskaintza interesagarriak biak, batean Hondarribiko hizketa herriar jator batek barnetik ikusita, bestean aspalditxotik bertan bizi den kanpoko euskaltzale batek nabaritzen dituen alde eta bereizitasunen aipamena ditugula.

Jende gehiago ere ibili da eta dabil han eta hemen inkestak eta grabaketan eginez, baina askotan materialok argitaratu gabe direla oinar-dik.

Jaietako aldirikari bat ez da egokiena, astu-nak direnez, fonetizazio gaiez hiltz egiteko bai-na bertako euskara zerbitu aipatzea komeni zela eta, chartxo batzuk dakartzagu hona. Da-tuek aski nabariak dira zenbaitetan eta eztaba-dagarrak eta egiazlatu gabeak askotan. Horre-xogatik argitaratzen ditugu, inkestak lanetan ari direnei galdere batzuetan nondik jo proposatu asmoz.

Orokorki mintzatu beharrean gai zehatzago baten aipamenari heltzea nahiago izan dugu oraingoan: bokalismoa. Hiztegi hutsaren mailan, deklinabidean edo fonetika sintaktikotan sartu gabe. Eta horretan ere zehaztasunak eta idazkera teknikoak alde batera utzita.

Aldaketa guzti hauekin ezin ahanitz dezake-gu bertako azentu bereziaren eragina. Hondarribian hiltzak berak baitu azentua eta indartsua gainera. Baina azentu bera ere ez da berdina Hondarribiko eremu guztietan ere, Portuan **bat-xuriya** eta **gorputza** direnak **batxuriya** eta **gorputsa** omen ditugu Amule aldean, askotan pertsona batek berak alda dezakeelarik norma-la den bezala, hizketaldiko errimo eta errejistroen arabera.

Azentu bortitz honek erabat ahultzen ditu aurreko eta ondoko silaba, bokalaren linterba kolokan eta aldakor utzirik, askotan silaba osoak ere desagertzeraio. Batzuetan azentua-ren ondoko silaba suntsiluz sinkopa gertatuko da: **txurkiña** (txurkina), **berik** (bedenik), **zértik**, **zértikan** (zergatik, zergatik), **orértik** (horre-gatik), **iraotzetik** (iragotzeagatik), **itzinta** (hiltz eginda), **atétzen**, **atétzeko** (ateratzen, ateratez-ko), **erorko**, **erosko**, **ekarko**, **etorkozte** (eror-ki, eroski, ekarriko, etorriko zaret), **ókiyo** (hobekiago), e.a. **Libro liburu**-tik etorritz gero eta ez gatzelaniatik, hemen sartu behar genuke, azken -o horrena beheerako aipatuko dugularik. Herriaren izena azentu diferentzetan dituen daite-ke: azentu indartsuena lehen osagaiari jarritz gero (**ondár**), sinkopa gertatzen da askotan (**Ondárribian**, **Ondárriba**, **Ondárribiko**), **bestela** ez (**Ondarrabiyan**).

Beste batzuetan, beriz, hasierako bokala galduko da silaba azentudunaren aurrean: **xéita** (ixerita), **kúxi**, **kúxten?** (ikusi, ikusten?), **kárrí**, **kátzu** (ekarri, ekaltzu), **sátia** (esateia) e.a. Oso erabilia den **ketu** forman ere (**egin ketu** din, **arritu ketu** ditu...) gauza bera izango genuke, **uketu**-tik (**ukan**) datorrenez.

Beste batzuetan, silabak tokiz aldaraziz, he-mendik kanpo ere ezagunak ditugun metatesia-eragingo dituzte azentuko: **iragiko** (igaro), **ukilu** (ikulu), **gazelita** (galazaila), **bage**, **babe** (ga-be), **kabínela** (kanibela), **gobara** (bogada), **mendárra**, **mendáitu** (merienda, meriendatu), **txibilito** (txilibito), **ihular** (ihunabar), **idurritu** (irudit), e.a.

Bestela, bokalismoaren egiturari, Hondarribian, gainerako euskalietan bezala, ohiko bost fonema ditugu. Beren artean, ordea, aldaketa eta trukaketa nabariak gertatzen dira. Asko ez dira Hondarribiakoak bakarrik izango, batzuek Irurri, Oiarzun eta Lezon ere gertatuko dira, edota Bidasoaren bi aldeetako eremu zabala-goetan ere. Dena den, beste mintzairekiko berdintasunak ere jakingarriak ditugu, isoglosak eginik Hondarribiko hizketa zein multzo edo azpimultzotan sailkatu jakiteko. Bestetik, «beretitasuna» aipatzeak ere ez du esan nahi forma «normalagoa» ere Hondarribian erabiltzen ez denik. Maizago, agian. Besteak beste, gipuzkerak gero eta indar handiagoa duelako Hondarribian aspalditik (askok jendaurrean edo magnetotoiaren aurrean **detedo daukat** esango dizute dut-en orde, dotoreagoa delakoan) eta azken urteetan arago, irakaskuntza eta komunikabideen eraginez. Gainera, Hondarribian bertan alde izugarria dago Portutik baserrira, eta baserrian Arzultik Gaintxurizketa. Datuak barne geografiaz, kronologiaz (joera fonetikoak aldatu egiten baitira garai batek bestera), eta estatistikaz zehaztu behar lirateke lekuko fidagarriak aukeratu. Lekukoaren adina eta jatorria ere axola handiako dira.

Hona, bada, horietako batzuk:

BOKAL PROTETIKOAK

Euskaraz garai batean zailtasunak omen ziren hasierako **r- esateko** eta hori dela eta bokal protetikoa bat (**a** edo **e**) jartzen zen aurretik. Hondarribian ere bai: **arropa, arroka, arrastelu** («rastellu»), **arraka** (raca, garucho, belautzietan), **arrosela** (rousseau), **errierta** (reyerta), **errosario, errelojo, erriñatu** (reñer?), **erriyo** (eta hortik Irriyo (rio)). Zaharrenean artean joera hori bizirik dago oraindik: **arranpla** (ranpla), **erremandadia** (Hermandad) e.a. entzuten direlarik. Dena den, gaueko egunean, adinekoen artean ere normala da **radiyua, renta, retirua** eta **redondúa** bezalakoak **esatea**, **raixtak** ahaztu gabe.

Kontrako kasua gurek gaztelaniazko **a- kentzean lameda** esanez «**alameda**» esateko.

A ORGANIKOA.

Oso nabarmena da bukaerako **-a**, organiko edo berezkoa, jatea. Apokope hau oso normala da Gipuzkeraz, baina Gipuzkoan gorde ohi diren batzuk ere Hondarribian jan egiten dira: **rai bat** (raya bat), **pistol bat** (pistola bat), **sil bat** (silla bat), **botil bat** (botila bat), **bi kostil** (bi kostila), **mutil kuadril bat**, **taul batzuek** (taula batzuek), **litró bat** (lertxua bat), **mu ortan** (muga, tenore horretan), **mugoketan** (muga haizetan), **palori** (pala hori), **ti Pilar** (ti Pilar), **denbo batian** (denbot(r)a batean), **hartu ta marx**, e.a. Eta deklinaturik: **ánketik, ánkera, eskolera, Hendaíra, inportikan** e.a.

A/E/I

Zenbaitetan **a** o bihurtzen da ondokoan eraginez, geroago ikusiko dugunez (**óloko**), baina beste batzuetan **e** ere izaten dugu, batean eta bestean azentuak zerikusi handia izango duelarik: **orreleko, óleko** (horrelako, holako), e.a.

Aditz forma batzuetan ere badugu **a**-ren ibiduraz sorturiko ehoi: **diñet, tiñet** (diñat, dizkiñat), **diñegu** (diñagu), **dire** (dira)...

Bestetik, i baten ondano ere, asimilazioz, **e** ager daiteke: **neiko** (nahiko), **gutxiego** (gutxiago), **gelego** (gehiago). Oso normala da **a** bokala konparatiboetan erabat gaitzea ere: **alegrigo** (alegreago), **gaixkigo**, **merkego**, e.a.

Lapuriko **axulina** (orkatila), **ixuña** entzuten da Hondarribian. Irakin-etik irikin sortu da. **Askasala** eta **eskisala** ere erabiltzen dira. «**Atera**» ateri bihurtzen da: **atera** → **a** → **ateria** → **ateri**. Antzera sortzen da **geriza**-tik **gixiri**.

E/A

Beste leku batzuetan bezala, **rr** ondano **e** **a** bihurtzea ere gertatzen da: **arrazago** (errazago), **basarriko** (eta baserriko), **eguardi** (eguerdi), e.a., baina **ister, bider, pipér, baztér, puzkér**. Bokai irekitez hori ondoko **a** batzuen eraginez ere gerta daiteke: **atzaman** (atzeman), **abarátza** (aberratsa), e.a.

E/I

Maiz gertatzen den fenomeno bat hitz hasierako **e** i bihurtzea dugu, gehienetan azken i edo -u-ren armonizazioaz: **ibaki** (ebaki), **ibát-**

Hilabete hitz elkartuan **e-k** bere horretan irauten du, **a** bihurtu gabe: **illebete, illebete-kotz, heldu den illebétian**; ere berean **betazal** eta **betezal** entzuten dira.

A/U/O

Aurreko adibidean bezala, aski normala da beste euskalki batzuetan elkarreetan **a** bihurtu direnak Hondarribian **u** edo **o** mantentzea: **enkargútu** («enkargu» «enkargatu»), **beltzútu**, **ollotéglia**, **ollótókiya** (ollategia, ollatokia), **usókúmia** (usakumea), e.a.

Inguruko beste **o** batzuen eraginez **a** o bihurtu daiteke: **nólokwa, óloko** (nolakoa, holako), **sékuloko** (sekulako) ere entzuten direlarik, eta konparatiboetan **nayogo, gégogo, aundiyo**, e.a. Azken hauek arrazoiaren benetan fonetiko hutsa ala morfologikoa den azter daiteke, -**(a)go** morfema konparatiboa bi aldez ezantzetik ote datozen, alegia: **nayago-nayo** → **(a)go-nayogo**.

zi (ebatsi), **izagútu, izautu** (ezagutu), **ixtua** (estua), **ixtótú** (estutu), **iziñ emána** (ezin eramana), **iskúña, ixkúbia** (eskuina, eskubia), **ixkerra** (ezkerra), **ixéri, ixéita** (eseri, eserita), **iruki** (eduki), **ixúrra** (hezurra), **irúziya** (eguzkia), **intjerrua**, (entierua), e.a. Sapaikanaren **(tx)** aurrean egoteagatik ere bai **etxe**-rekin bezala: **itxia, itxi ontan, itxéra; intxiso** (hechizo). Hitz barruan ere badira horrelakoak: **xipua** (ze-pua, lat. **cuppus**), **gixiri** (gerxi geriza), **gixilia**, **gixiltxu** (gerlia, gerlitsu). **Lemixiko** (lehenbiziko) arruntarekin batean **lemexiko** eta **limixiko** ere entzun daitezke (eta **mixiko**, noski). **Kalítarra** kalila-ren analogiaz gurek.

Alderantziz ere gertatzen da, bestetan i du-guna Hondarribian e ebakitzea: **ekasi** (ikasi), **ekuxi** (ikusi), **esan, esandu, esango** (izan, izandú, izango), **etxoin** (itxoin) e.a. **Ipurdi** ere **epurdi** esan ohi da: **epurdi gaña, epurdioko xolua**, e.a. **Amabérjina**-ren e hori ondoko **rr**-ren bidez esplikatu luke batek baino gehiagok.

E/O,U

Askotan **e** o gertatzen da: **omen, omengo** (hemen, hemengo). Alderantzizkoa ere entzun daitekeelarik: «jun ementzan» (joan omen zen, Holmerrek dakarrenez).

Hurrengo-ren orde **urrungo** ere entzun daiteke: **ojúka, ujuka** eta **ejúka** (oihuka).

U/O

Askotan bestetan u duguna o dugu Hondarribian. Hitz hasieran: **omo, omotu** (umo, umotu), **okabilia** (ukabilia), **okálandúa** (ukalondoa). Hitz barruan: **istótu** (estutu), **lengosu** (lehengusu), **usokomiak** (usakumeak), **tromoya** (tru-moia); **txokóna** eta **txukúna** (zolina), **zolo baptiniat** (zulo bat badiñat). Hitz bukaeran ere askotan: **kattilo bat** (kabilu bat), **libro bat** (liburu bat), **kató bat** (katu bat), **kátó-góttikua**; **kapelo bat** (kapelu bat), **minuto** (minutu), **ordobátak** (ordu batak), **kojo bat** (koju bat), **hiru itxo** (hiru itsu), **bi diro** (bi diru), **letxo bat** (lebexa bat),

errelójo bat (erloju bat), **olato** (olatu), **soño gútxiyo** (soinu gútxiágo), **kendó, kendóta** (kendu, kenduta), **paliáko** (palaku, balaku), **domisteko** (domistiku), e.a.

Alderantziz ere gertatzen da, bestetako o Hondarribian u esatea. Hasieran: **urgatxo** (orgatxo), **uker, ukero, ukertu** (oker, okerrago, okertu), e.a. **Moztuko, mustuko** jaso dugu noizpait. Beste batzuetan ondoko sudurkari baten eraginez (n, ñ) izan daiteke: **konpúdu** (konpondu), **amuña** (amona), **neuní, geuní** (neroní, geroní), **gabuntan** (gau honetan), **tenóri untan** (tenore honetan), e.a. Hala ere, **non, inon, nonbatt, arontz** eta gisakoak entzutea oso normala da Hondarribian.

Bestalde, u-ren aidaketak direla eta, aski bitxia da **ukan** aditzean **dugu**-ren orde oso maiz entzuten diren **digu** eta **diu**: **jakin digu** (badakigu), e.a.

DIPTONGOAK

Zerbaitetan diptongoak monoptongatzeko

joera dago Hondarribian. Horrela, au diptongoa a bihur daiteke, silaba trabatuan balez ere: **arpégi, alkíya, (arkitu-ren orde) arrapátu** erabili ohi da **gargero, noskargéro** (gaurgero; honezkeru), **zánga** (zaunka)... Hala ere, aunki eta aundi. **Ahuntza**, batzuek diptongoz ematen dute, **auntza**, eta askok hiatzo: **auntxa**. Gauza bera gertatzen da **nau**-aditz morfemarekin: **nazu, nazia, nazki**...; baina **nau, naute, Hau(e)k**, beriz, ok bilakatzen da, **ókin, óken, ókeri, óketan**... Diptongoaren bigarren elementua kontsonante, **b**, bihur daiteke ondoren bokala izatean: **billába** (billaua), **gabardiya** (gau erdia) **gábaro** (gauero), **lábatan** (lauetan).

ai diptongoa a soilia geldi daiteke: **anbeste** (hainbeste). Euskalki askotan bezala i bokalak ondoko kontsonantea «busti» dezake eta gero desagertu, **ais > aix > ax**: **gaxo** (gauso, baina **gaizúa**), **gáxki** (gaizki). Oso maiz gertatzen da **ait > aitt > att** asimilazioa: **attu** (ahitu). **zerbait, zebait** (zerbait), **norbatték, nobatték** (norbait), **nonbatt** (nonbait), **nonbattor** (hor nonbait), **átta, atóna**. Era berean, **beti eróri** (beheiti, beheera erori), **gótti fan** (gotiti, gora joan), **gottittu** (gotittu), **göttinaya** (gotinahia, goragalea), **bétta** (beita). Afrikatuetan ere gertatzen da bustidura eta bokal desagerteta hori: **bakotxa** (bakoltxa), **jatxi** (jaitxi). Sudurkariekin ere bai: **béñe** (behin ere), **zeñek, erozeñek** (edozeinek), **gáñian, zánha** (zaina), **ixúña** (asuna, orkatila, txurmiu), e.a.

Baino (n)-tik **biño** (n), **miño** (n), **mño** (n) bariantak ditugu, oso erabiltak ere goi-nafarreraz egiten duten Gipuzkoako beste herrietan ere (Irun, Lezo, Oiarzun).

-**ail** > -**all** ere normala da, beste leku askotan bezala, **masálla** (masaila), e.a. Gipuzkoako **gallendu**-ren orde **gayéndu** entzuten da Hondarribian, forma zaharragoa Mixelenak Fonetika Historikoan argitzen digunez **gaineandu**-tik (gainean + -tu) datorrenez gero. Hondarribiko

ARATZ

OILASKO ERRETEGIA
JATETXEA

ZORIONAK

Faroko ibiltokia, 12
Urrut. 64.49.89
HONDARRIBIA

MEI

MERTZERIA

ZORIONAK
HONDARRIBITAR
GUZTIOI!!

San Pedro Kalea, 49
HONDARRIBIA

SAGARDOTEGIA
JATETXEA

Horra hor goian errota
irina pur pur ihota
ondo jan eta edan paketsu ta alai
hór duzue Beko - Errota.

JAIZUBIA
Tel.: 64.31.94
HONDARRIBIA

berezitasunak aipatzerakoan beti «txol» aipatu ohi da, hala ere inguru zabalagoan ere entzuten delarik (Pasai Donibane, e.a.). **Xoil**-etik dator, noski, eta askotan bustidura gabe entzuten da, «txol ona» baina **txoilona** eta **txollona** ere entzun daitezke.

Eu diptongoa **u** bihur daiteke noizpait (**udiya**-euria), **Uxebio** (Eusebio), **uskaraz** (euskaraz); eta **ei**, **e**; **oré askó** (hodei asko), **oriak** (oreak, hodeiak); **oriyak**, «horiak», kolorea, da).

Goranzko diptongoak, beste euskalkietan bezala sekundarioak kenduta (**egwaldi**, **gwa-**zen, **gwazemik**, **gwazemizia**, **wandikan** (oraindikan) **wantxet** (oraintxe), **bjar** (behar) e.a.), mailaguetan izango genituzte balipat: **bwelta**, **fwértia**, **gwápua**, **wardasola**, **komedjantia**, **pjeza**, **fješta**, e.a. Dena den, Nafarroako hainbat lekutan bezala azentuaren eraginez, hialoa deseginik, goranzko diptongoak sortu daitezke, flexio atzizkiak edo mugatzaleak ezarrita edota elkarrean: **nólakwa**, **órdwan**, **tántttwke**, **ramillettja**, **astjaskena** (eta **astizkén**) e.a.

Oso aipatua da Elgeta inguruan. Altsasun eta bestetan **wa** diptongoaren lehen elementuan gertatzen den aldaketa: **juan>joan>juan>jwan>fwan>fan**: **fána**, **fanta**, **fáten**, **fángo**, **fátoko**, **fa**, **fas**, **fáste**, **fáki**, **fákiyaiz**, **fán urtian**, e.a. Elgeta ingurua dela eta, Juan San Martinek esaten zidan adineko gizon batek «Fanito» esaten ziola berari, «Juanito» ezin esanez edo. Eta hemen berari, Txomin Sagartzazuk esaten didanez, zenbait «Joakin»-en ordez **Fakin** esaten ere entzuten zaie.

HIATOAK

Hondarrbian, beste leku askotan bezala, normala da bi bokalen silabatasuna markatzeko hots kontsonantiko bat tarteatzea. **ia** denean, sapaikaria (y): **iya** (ia). **Gaitzúbia**,

Getaiya (Getaria), **graziya**, **txúrmiyua**, **imintziyua**, **irriyo**, **jariyo**, **kamiyo**, **nóbiyo**, **biyótza** (baina aditz laguntzailean **dio**, ez **diyo**). **Giyátu** (gidatu), **biyálí** (bidali) eta antzekoetan epentesirik gabe **-id**-en bustidura dugu nonbait. **-ea** dugunean disimilazioa izaten dugu (ia): **siaska** (seaska), **pasiatu**, **biasúna** (behazuna), **astjaskéna**, **biatza** (behatza), **baltzuetan**, **bisilabatasuna** gehiago markatzeko, kontsonantea tarteaturik: **birátza** Behar-ekin emaitza diferentleak izaten ditugu: disimilazioa (**biar**), goranzko diptongoa (**bjar**) eta monoptongazioa (**bar**). Holmer-ek **bier** ere jaso zuen. **-ae**-izaki **-ai**-bihur daiteke: **gaixtiya** (ga(r)estia), **eo** denean ere disimilazioa dugu: **iywo**, **igo** (-eho), **mermiotarrak** (bermedotarrak), e.a.

Hiatoan **u** denean, ezpainakaria (b) sortu daiteke: **errubera-n** (ernueda), adibidez. **Bigar** (bihar), **egun** (ehun), **igo** (eho) eta **Portugár-ra-n** g da epentesia. **ua**-tik **oa** dugu **moant-**

za-n (mudanza) diptongotik urrunduz. **ao**-tik (**aoa>aua>awa>**) **aba** lexema berria ateratzen da: **ában**, **ábara**, **ábatik**... Nahasiago esplikatzeko da **-zue** morfemak sortzen den **-zia** (-zie): **duziá**, **badisiá**? (duzue, baduzue?), **ttuzia**, **ttuzie** (dituzue), **diiziat** (dizuet, zaituztet), **diizia** (dizue, zaituzte, zaitzue), **nazia** (nauzue, didazue), **itizintzia** (hitz egin ezazu), **emantizia** (eraman itzazue), e.a.

Eskerrak eman nahi dizkiot Txomin Sagartzazu lagunari presakako lehen zinborro hau argitaratu aurretik irakurtzeko pazientzia izan duelako, char eta zuzenketa egokiak garaiz egiteko aukera emanaz. Etorriko dira gehiago ere, horretarako argitaratu bait dugu, hain zuzen ere: Hondarrbiko euskararen bilketa eta azterketari plataforma ireki bat eskaini ustez eta asmoz.

J.A. Letamendia

KANPITXO

ARRAINDEGIA

*Be al da arrosela, legatza
eta txanpon pirkat baino
bankete hobearik
jiak ospatzeko?*

Damarri Etxea
HONDARRIBIA

INAUTERI

GALERIA - BAZAR

ARROPAK
ERREGALUAUAK

Denda Kalea, 8
(Alde Zaharrean)
HONDARRIBIA

Luhaitz

OPARIAK
DEKORAZIOA

ZORIONAK!

Kale Nagusia, 33
Tel.: 64.12.82
HONDARRIBIA

1990EKO JAIETAKO AURREKONTUA

Irailak 6

	PTA.
Erraldiak eta buruhandiak	42.000
Pintura lehiaketa	170.000
Kantineren karroza	325.000
Kantineren karrozetarako banda (Klink)	140.000
"Nerbio" taldearen berbena	280.000
"Tiritarrak" txaranga	120.000
"Altzoraren bila"	600.000

GUZTIRA 1.677.000

Irailak 7

	PTA.
Tri-Bili	28.000
Haurren danborrada	150.000
I Skate Txapelketa	200.000
Zuziak piztea	60.000

GUZTIRA 438.000

Irailak 8

	PTA.
Irratizaleen lehiaketa	120.000
Irungo Bandaren saioak	500.000
"Imagen" taldea	170.000
Zezen suzkoa	5.000
"Nekaeztrak" taldea	105.000
"Haizea" taldea	180.000
Sokamuturra	60.000

GUZTIRA 1.140.000

Irailak 9

	PTA.
Dultzainariak	31.000
Plater tiraketa	110.000
Pilota partiduak	75.000
Erraldiak eta buruhandiak	50.000
Haurren jaialdia	400.000
Sokamuturra	60.000
Dantza askatua	184.000
Toka txapelketa	50.000
Tortila lehiaketa	150.000
"Ikusgarri" taldea	170.000
"Oskorri" taldea	550.000
Su artifizialak	200.000
Trikitiak	60.000
"Nerbio" taldea	280.000

GUZTIRA 2.370.000

Irailak 10

	PTA.
Alborada	28.000
Erraldiak eta buruhandiak	50.000
Sokamuturra	60.000
Herriko Konpainiaren gosaria	50.000
Zaharren bazkaria	300.000
"Klink" fanfarea	65.000
Plater tiraketa	50.000
Arrantzaleen eguna	205.000
Trainenla estropada	67.500
Akordeoi kontzertua	100.000
Mikel Laboaren kantakdia	450.000
"Minxoriak" taldearen berbena	250.000

GUZTIRA 1.675.500

Irailak 11

	PTA.
Txistulari Alardea	309.000
Baserritarren eguna	348.000
Abere, fruitu eta barazki lehiaketa	500.000
Erraldiak eta buruhandiak	50.000
Pilota partiduak	500.000
Haurren jaialdia	95.000
"Bihar" taldearen berbena	325.000
Su artifizialak	400.000
"Klink" fanfarea	115.000

GUZTIRA 2.642.000

BESTE SAIO BATZUK

	PTA.
Kantineren omenaldia	250.000
Guadalupeko goera	130.000
Pirtekniak gaiak	250.000
GUZTIRA	630.000

GASTU OROKORRAK

	PTA.
Programa eta banaketa	700.000
Taulado antolaketa	25.000
Suziak botatzea	15.000
Langileen ordu bereziak	700.000
Jai aseguria	300.000
Iberduero, konexioak	40.000
Zenzen suzkoa korritzea	10.000
Toldo eta aukien alkileria	200.000
Ustegabeak	200.000
GUZTIRA	2.290.000

ALARDEKO GASTUAK

	PTA.
Alardeko konpainientzako laguntza	100.000
Kanoiak konpontzea	170.000
Kanoiak eramatea	19.700
Hipika, montoreak, garraioak	183.799
Udalakdeen taxiak	61.800
Kantineren autobusak	49.000
Herriko Konpainiaren gosaria	47.000
Kartutxoak	150.000
Polcora eta metxa	30.000
Kantinerentzako edariak eta	48.000
Alardearen iragarpena	200.000
Aseguria	318.000
Langileen ordu bereziak	300.000
GUZTIRA	1.677.399

AURREKONTU OSOA 14.529.899 PTA.

En Hondarribia, la Caja de Guipúzcoa

Hondarribian, Gipuzkoako Kutxa

En la Caja de Guipúzcoa, estamos con todos los Hondarribitaras. Poniendo nuestros mejores recursos técnicos y humanos a su servicio.

Ofreciendo soluciones eficaces a cualquier necesidad financiera. Y colaborando con entusiasmo en el progreso de la ciudad de Hondarribia.

Por eso, un año más, queremos compartir con ellos estas Fiestas de la Virgen de Guadalupe. Porque estamos con Hondarribia. Mirando al futuro.

Gipuzkoako Kutxa, hondarribitar guztiekin gaude. Gure giza eta teknika-baliabiderik onenak haien zerbitzutan jarriz. Edozein finantz premiari konponbide eraginkorrak eskainiz. Eta Hondarribiko hiriaren aurrerabidean su eta gar parte hartuz. Horregatik, aurren ere, haiekin batera ospatu nahi ditugu Guadalupeko Ama Birjinaren Jaiak. Hondarribiarekin bait gaude. Etorkizunari begira.

GK:

GIPUZKOAKO KUTXA
CAJA DE GUIPUZCOA

E. G.